

Kathryn Spink Roger testvér Taizé alapítója

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Kathryn Spink
Roger testvér Taizé alapítója

A mű eredeti címe:
Kathryn Spink: Universal Heart
The Life and Vision
of Brother Roger of Taizé

Fordította:
Lukács László

Lektorálta:
Dr. Török József

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1989-ben jelent meg a Szent István Társulat kiadásában az ISBN 963 360 520 2 azonosítóval. Az elektronikus változat a Szent István Társulat engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Szent István Társulaté.

A könyv szövegét Szabó L. Éva vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	4
Első fejezet: Boldog gyermekkor: boldog élet.....	6
Második fejezet: Emberi sivatag.....	19
Harmadik fejezet: A közösség felé	28
Negyedik fejezet: Az egyház tavasza	35
Ötödik fejezet: Új utakon.....	48
Hatodik fejezet: A föld végső határáig	60
Hetedik fejezet: A közös élet csodája	74
Nyolcadik fejezet: Fontos életkor	85

Előszó

A húsvét utáni hétben jártunk. Taizé, a kis burgundiai falu egy domb hátán (néhány kilométerre Clunytól észak felé) még zibongott a fiatalok ezreitől. A közösség alapítójának, Roger testvérnek a szobájában azonban minden csendes volt. Csak a kandallóban égő fa ropogása hallatszott. A hetvenévesen is csupa elevenség Roger testvér, aki szálfa egyenesen ült a zsámolyán, azzal kezdte, hogy nagyon nehezebb beszélni: nem tudja egyes szám első személyben elmondani saját életét. „Miért?” – tette föl a kérdést ő maga, s rögtön újabb kérdéssel válaszolta meg: „Miért éppen én, és nem a többi testvér? Nem akarom elnyomni őket a személyiséggemmel. Hisz mindannyiukban az egyház és Krisztus szentsége tükröződik vissza.” Aztán tovább magyarázta: „Sohasem alkotunk semmit egyedül. Isten mindig megelőz bennünket az eseményekben. Isten nyitja meg az utat. Emberi szokás (az egyházban, de kívülről is), hogy alapítók után kutatunk, pedig mindig Isten rakja le az alapot. Istentől jön a fénysugár, nem az ember ragyogásából. Mindig zavarba jövök, ha szép szavakkal az égig magasztalnak minket. Igyekszem is gyorsan elfelejteni az ilyesmit. Úgy kell fogadni a dicsérő szép szavakat, ahogyan a kacsza tollai fogadják a vízcseppeket. Nem szabad a szívig hatolniuk.”

Ez a gondolatmenet elvezette egy másikhoz: „Csak azzal építkezhetünk, amink van, amik vagyunk: saját közepszerűségünkkel. Talán egy kicsit erős ez a szó. Találóg ugyan, csak visszaélni nem szabad vele. Jobb lenne inkább azt mondani: csak belső törekvésünkkel építhetünk. Ugyanis mindannyian cserépedények vagyunk, melyekbe Isten evangéliumi kincset rejtett.” Úgy tűnt, mintha saját belső küzdelmére utalt volna finoman, de ezt szélesen ragyogó mosolya mögé rejtette.

Kihasználta a rövid csendet, hogy körülnézzen Roger testvér tágas szobájában. Széles, mézszínű fenyődeszkákból összeácsolt padló. Egyszerű bútorok. A kandallón édesanyja fényképe, az egyik falon nagy világtérkép. Egy sarokban, az alacsony ágy lábánál egy ikon, előtte kis szőnyeg. Az ikon mellett mezei virágcsokor. Az egyetlen gyertya imbolygó fénye nem tudta fölvenni a harcot a széles ablakokon beözönlő délutáni napfényvel.

„Egész életem színekben és fényekben tündökölt föl előttem” – folytatta Roger testvér. „Nagyon jól emlékszem minden eseményre. Azok a szavak, amelyek egy-egy beszélgetés alkalmával elhangzottak, nem mindig jutnak eszembe pontosan, de a találkozások lényegét nem felejtettem el. Ha gyermekkorom egy-egy eseményére gondolok, mindig látom az egykori fényt, tudom, hány órákor történt, reggel, délben vagy este.” Amikor fiatal voltam” – folytatta –, anyám mindig arra ösztökélt, hogy sok időt töltsék a kertben. Azt gondolta, hogy ezzel az egészségemet szolgálja. Azóta mindig szerettem a természetet. Amikor Rómában voltam a Vatikáni zsinaton, az olasz eget néztem a fák lombjain keresztül. Úgy látszott, mintha az ágak valóban égig értek volna. Ez volt az, amit Rómában láttam.”

Az ablakhoz hívott, hogy vessek egy pillantást a falura s Burgundia hullámzó dombjaira. Azután elkezdett mesélni arról, milyen volt Taizé, amikor 1940-ben ide érkezett. Végigmutogatta a házakat, elmondta a rendeltetésüket. Milyen családiassá kellett már mindennek válnia az ő szemében! Mégis, mintha a táj szépsége még mindig képes lett volna újra meg újra megragadni őt! „Költői hely! – mondta, hirtelen megszakítva eddigi szavait. – Költői hely! Ilyennek kellene lennie az egyháznak!” – és kérdően rám nézett, értem-e. Mivel úgy látta, értem, nevetni kezdett, gyermeki örömmel. Ekkor jöttem rá, hogy nagyon nehéz lesz szavakkal kifejezni a maga teljességében azt, ahogyan Roger testvér látja a világot. Hogyan lehet írásba foglalni, amit csak egy tekintet vagy mozdulat képes kifejezni?

Azután az intuíciónak beszéltünk. „Az intuíció által fedezhetjük föl Istent a többi emberben. Az életem – mondta – abból áll, hogy észreveszem az embereken azt, ami kínozza, de azt is, ami boldoggá teszi őket. Így megoszthatom velük szenvedésüket és örömeiket.” Az intuíció által lehet megérteni a másik ember lényegét, szavak nélkül megragadni, azonosítani azt, ami

nyugtalanítja őket. „Az értelemmel csak a felszínt ragadhatjuk meg. Az Evangéliumhoz igazodó életünkben az intuíció teszi lehetővé az együttérzést, a részvétet. Így fölöslegessé válnak a szükségtelen szavak. Képesé tesz arra, hogy észrevegyük Isten jelzéseit. Ez minden, amit tehetünk” – tette hozzá. „Ugyanígy Isten fölmérhetetlen misztériumát is csak megközelíteni tudjuk. Amíg élünk, nem ismerjük meg Isten titkát, de közeledhetünk hozzá, és számomra ez elég az élethez.” Talán ez is oka annak, hogy Roger testvér nem szívesen beszél az életéről. Taizé tudatosan vállalja ezt a „tökéletlenséget”, és nem állítja azt, hogy ismeri az összes választ a világ problémáira. Taizé csupán segítséget akar nyújtani azoknak, akik (másokkal együtt) a hit forrásait keresik. Ebben a kérdésben, amint minden másban, a közösség és alapítója teljes mértékben egyetértenek.

Ugyanaznap este minden kérdegetés vagy rábeszélés nélkül kezdett el Roger testvér hangosan gondolkodni arról, miért nem lelkesedik azért, hogy beszéljen: „Közös életünkben egy kicsit mindnyájan tartózkodóak vagyunk, mivel nem akarjuk a többiekét saját gondjainkkal terhelni.” Majd más magyarázatot is talált: „Apám magatartása döntő hatással volt rám. Nagyon tartózkodó ember volt. Csak annyit beszélt, amennyit feltétlenül kellett, de amikor szólt, mindenki odafigyelt rá. Élete vége felé azt mondta: »Általában nem tudjuk, mi az, amit beteljesítettünk a létezésünkkel; nagyon meglepődnénk, ha kiderülne, hogy amit értékesnek tartottunk, Isten előtt nem sokat jelent, amit viszont bukásnak könyveltünk el, az valójában bő termést hozott.« Apámnak ez a magatartása, mint gyermekkorom annyi más élménye, erősen meghatározta az életemet.”

Mindamellettt Roger testvér néha azért beszélt, ezen a napon és más alkalmakkor is. Azért tette-e, mert oly sokan vannak, akik régóta kérik, hogy beszéljen nekik? Vagy azért, mert ha megszólalunk, akár a legismerősebb dolgokról is, új távlatok nyílnak meg előttünk? Vagy talán ahhoz ragaszkodott, hogy ő maga magyarázza meg a múlt eseményeit, amelyeket mások néha egészen különböző módokon magyaráztak? Bizonyára mindezen okok szerepet játszottak. Talán azért is beszélt, mert a beszéd is kockázatvállalást jelent: kiszolgáltatottá tesz. És Roger testvér számára nagyon lényeges, hogy élete végéig állandóan új kockázatokba bocsátkozzék. Egész testével beszélt, néha befejezetlen mondatokban, sok-sok kiegészítéssel, módosítással, mert nem tud és nem akar örök érvényű szavakat vagy nagy általánosságokat mondani. Azt akarta, hogy a testvérek közül is többen megszólaljanak, a múlttól, a jelenről, közös életükről. Semmi, amit mondott, semmi, amit a testvérek mondtak, nem sérthet senkit. Semmi sem zárhatja el az utat a megértés elől. Roger testvér egyesíti magában a korából adódó árnyalt gondolkodásmódot az ifjúságra jellemző spontaneitással és rácsodálkozó lelkesedéssel. Láthatóan kereste a szavakat. Talán ő maga lepődött meg a legjobban azokon a szavakon, amelyeket végül kimondott.

Első fejezet: Boldog gyermekkor: boldog élet

Roger-Louis Schutz-Marsauche Svájcban, egy Provence nevű kis faluban született, 1915. május 12-én. Apja, Charles Schutz már nagyon fiatalon elhatározta, hogy teológiát fog tanulni. Tanulmányait Berlinben, majd Párizsban és Svájcban végezte, és református lelkész lett belőle. Lelkipásztori munkája mellett sokat foglalkozott a Szentírással: magyarázatokat írt az Újszövetséghez. „Apám – meséli Roger testvér – értelmiségi volt; én nem vagyok az. Fiatalkora óta különös szeretettel viselte gondját a szegényeknek. Egész életére jellemző volt valami... nem is tudok rá igazán találó szót, de apám gyakran mondogatta, hogy családjuk beleillett volna egy Balzac-regénybe. Apai nagyapám maga volt a jóság. Nagyon későn házasodott meg, egyetlen fia született, de magához fogadta felesége családjának nagy részét.” Erről a megnövekedett családról mondta később Roger testvér édesapja: „Ez a ‚balzaci élet‘ okozta, hogy nem volt boldog a gyermekkorom.” „Apám minden szükségeset megkapott – teszi hozzá Roger testvér –, de nem lehetett szabad.”

Roger anyja, Amélie Marsauche, művészi tehetséggel megáldott asszony volt. Ősi, a reformáció idejében áttért francia református családból származott. Nagyapja óraműves volt, s munkája miatt gyakran kellett áthajóznia az Atlanti-óceánt. Ezek az utazások, amelyeket az akkori nagy vitorlás hajókon tett meg, sokat foglalkoztatták dédunokája képzeletét.

Amélie Marsauche nagyapja fiatalon halt meg, tuberkulózisban. Két lányt és két fiút hagyott maga után. Egyik fia ugyanabban a betegségben halt meg, mint ő. Roger már nem ismerhette fiatalon megözvegyült dédnagyanyját, de nővérei és anyja gyakran emlegették. Az özvegy szívesen aludt el úgy, hogy házak belső berendezéséről ábrándozott. Talán bánatában tette, véli Roger testvér, aki örökölte ezt a szokást: ő is képtelen úgy élni egy házban, hogy legalább képzeletben át ne rendezze.

Amélie Marsauche családjában a zene mindig fontos szerepet játszott. Roger nagyanyjának egyik nővére Weimarban tanult zenét négy éven át, von Bülow irányítása alatt. Egyetemi diplomáját von Bülow és Liszt Ferenc írták alá. Az egész családra erősen hatott ez a nagy tehetségű zongoraművész nagynéni. Roger testvéreit ő tanította énekelni és zongorázni. Amélie Marsauche is énekelni tanult Párizsban, ahol családja élt: úgy látszott, hogy nagynénje példáját követi ő is. Egész életét a zenének akarta szentelni – de tanulmányai befejeztével, egész váratlanul férjhez ment. Egy napon levél érkezett egy szinte ismeretlen családtól: Roger apai nagyszülei írták, hogy megkérjék Amélie kezét fiuk számára. „Nem mondhattam nemet, vallotta be később, akkoriban nem volt szokás nemet mondani. Bezárkóztam a szobámba, egész nap sírtam, és este igent mondtam. Talán találkoztam vele futólag egy estélyen Párizsban, s éppen csak hogy emlékeztem rá. Akkoriban így történtek az eljegyzések!”

Hogy mindez így történt, nem jelenti azt, hogy rosszul választott. Látásmódjuk ugyan sok mindenben eltért egymástól, de Charles és Amélie Schutz jól kiegészítették egymást. Roger apja szigorúbban ítélte meg a dolgokat. Az intelligenciát nagyra értékelte, e vonatkozásban nagyon magasra tette a mércét. Mivel Németországban tanult, tökéletesen tudta a németet, mégsem szerette beszélni. Azt állította, hogy „nem szabad az idegen nyelvet úgy beszélni, hogy az bárki fülét is sérthesse”. Roger édesanyja hajlékonyabb természetű volt, kevésbé szigorú. „Anyámnak nagyon boldog gyermekkorra volt, és ennek nyomát magán hordozta. Soha nem büntetett meg minket. Néha valamelyikünk feldühítette apánkat. Anyám nem tudta elviselni az ilyen jeleneteket, és ilyenkor a szobájába menekült.” Néha azt mondta: „Ha azt látom, hogy valaki dühösen morgolódik vagy türelmét veszti, számomra ez olyan, mintha a fejét vesztette volna el.” Ez az eleven asszony nyugodt derűjével mindig meg tudta békíteni szigorúbb természetű férjét.

Amélie Schutz szeretett levelet írni. Minden reggel hosszú időt fordított a levélíráásra; sokféle emberrel állt kapcsolatban. Házasságuk első éveiben az estéket férje Biblia-magyarázatainak

másolásával töltötte. A házaspár szerette a zenét. Charles Schutz, bár nem volt különös tehetség, tudott hegedülni. De mindennél jobban összekötötte őket az, hogy egyforma szeretettel vették körül a szegényeket. Roger anyja ennek a szeretetnek hangot is adott, apja, aki kevesebbet beszélt, más módon juttatta ezt kifejezésre.

Amélie egy ideig tuberkulózisban szenvedett, ezért a család Provence-be, a svájci Jura egy kis falujába költözött. Itt született Roger. Ebben az időben ugyanis a tuberkulózis ellen egyetlen gyógymódot ismertek: a hegyvidéki levegőt. Amélie-nek ez valóban használt: a jó levegőn meggyógyult. Charles Schutz erős szálakkal kötődött a kis falu szegény lakosságához. „Amikor apám megérkezett, az egész falu egy akkoriban történt gyilkosságról beszélt. Egy részeg ember lelőtte feleségét és gyermekeit, majd felgyújtotta a házat és öngyilkos lett. A faluban az encián gyökeréből készítették az alkoholt. Ez az alkohol, amelyet titkon pároltak a falubeliek, sorra megbetegítette őket. A férfiak egyáltalán nem vagy csak alig dolgoztak, és mindenki nagyon szegényen élt.” Roger apja, látva ezt a pusztító helyzetet, elérte, hogy a faluban betiltották a párlat árusítását. De közbelépése bosszúra készítette a falubelieket: egyik este valaki az ablakon keresztül egy nagy követ dobott be a lelkész házába. A kő Roger egyik nővérenek az ágyára, a párnára esett. Szerencsére Roger nővére épp nem volt a szobában.

* * *

Így töltötte Roger testvér „a lehető legszegényebb” faluban kisgyermekkorát. Kilencedik és egyben legkisebb gyermeke volt szüleinek. Egy testvére született még, de nem maradt életben. Egyetlen bátyja jóval idősebb volt nála. Legrégebbi emlékeiben sokat szerepel hét nővére. Születésekor összegyűltek a nővérei, és ők adták neki a Roger nevet. Ezért szereti a nevét. „Fiatalkoromra nagy hatással volt az, hogy nem nővéreimmel együtt nevelkedtem, mivel ők jóval idősebbek voltak nálam. Legfiatalabb nővérem, Geneviève mindig a zongoránál ült, már akkor is, amikor még egészen kicsi volt. Soha nem játszott velem. Mindig egyedül játszottam, de sosem éreztem magam egyedül. Természetesen szívesen játszottam más gyerekekkel, de csak két unokatestvérem volt, akik messze éltek tőlünk. Csöndes, magányos kertünk fontos élményekkel gazdagított: megragadott a szépsége, s a kertet étellel telítő ezernyi lénynek, a harkálnak és a többi állatnak és növénynek a fölfedezése.

Szaporodnak az emlékek erről a kissé magányos, csak nőekkel körülvett kisgyermekről. Anyja nem tudott sok időt szentelni neki, mivel lefoglalta őt a többi gyerek, a látogatóba érkező sok rokon, no meg a zene. Ez az asszony mégis mindig derűs, jókedvű, kedves tudott lenni, anyásan nyíltszívű mindenkihez. Egy tavaszi napon, egy évvel Roger megszületése után, anyja csak éjfél körül tudott odamenni a bölcsőhöz, hogy megcsókolja kisfiát. Megdöbbenve tapasztalta, hogy Roger nincs ott. Nagyon megrémült, de aztán eszébe jutott, hogy a gyermek talán a kertben van. És valóban: békésen aludt egy fa alatt. Kint felejtették őt a gyerekkocsiban. Egy másik alkalommal, amikor Roger már kicsit nagyobb volt, anyja egyik barátnője, aki nem ismerte még őt, egy reggel meglepődve vette észre a kertben. Karjába vette és anyjához vitte. Bevallotta, hogy eleinte azt gondolta, elrejtik az idegenek elől a gyermeket, mert nem normális. „Roger biztosan örül majd annak, hogy törődik vele – válaszolta az anyja –, mert nekem nincs sok időm foglalkozni vele.” „Mégsem éreztem magam soha elhagyottnak” – mondja Roger testvér. „Gyermekkorom csöppet sem volt szomorú vagy magányos: mindent megkaptam benne.”

A gyermekkorról szóló megemlékezések szinte mindig tartalmaznak vidám mozzanatokot is. Például egyik születésnapján Roger kettesével ugrált lefelé a lépcsőn, sietett le a kertbe, hogy lássa, kinyílt-e a bazsarózsa. Az sem csökkentette az örömét, hogy előző este ő maga nyitogatta ki a virág szirmait. Adéle néni érkezése (aki Roger nagyanyjának nővére volt) mindig ünnep volt. Ez a nagynéni magával vitte a kisfiút hosszas sétáira, és a család történetéről mesélt neki ezer apró dolgot, amelyből számtalan regényt lehetett volna írni. Hiába figyelmeztette őt

édesanyja, hogy Adéle néni maga találja ki a történeteket, Roger szeretett vele lenni, mert ilyenkor előzőnlötték a képzeletét a színes történetek – utat készítve egy esetleges írói hivatásnak.

A kisfiú második anyjaként szerette azt a fiatal olasz lányt, aki a család alkalmazottjaként náluk dolgozott. Ez a lány olyan hideg vízben fürösztötte őt, hogy ma is megdermed, ha rá gondol. Szép emléket jelentenek olyan időszakok is, amikor „nagy öröme lázás beteg volt”. Ilyenkor megengedték neki, hogy nővéreivel aludjon a lányok közös szobájában. Meg aztán azok a titkok, amelyeket a gyerekek gondosan rejtettek szüleik elől! Például annak a szép kis foxterrier szukanak kölykeit, amelyek Schutz lelkész szigorú utasításai ellenére születtek. „Nem mertünk beszélni róla; az egyik kiskutyát Mózesnek neveztük, mert rejtve kellett maradnia. A kiskutyákat egy szekrénybe dugtuk, a lányok szobájában, mert ide soha nem jött be apánk. De az egész nagyon bonyolult volt, mert etetni kellett a kutyákat és takarítani utánuk.” Persze végül mégsem kerülhették el: a kiskutyákat fölfedezték és elvitték.

Roger részt vállalt a háztartási munkákban: az étkezőasztalt ő díszítette virággal. „Hosszú asztal körül ettünk. Családom szerette a vendégeket, így mindig sokan voltunk. Négy-öt éves koromban csak naponta egyszer ültem a közös asztalnál, de egyik nővérem, akinek sok jó ötlete volt, arra biztatott, hogy szedjek virágot az asztalra az összes étkezéshez, és szépen rendezzem el őket. Ő is segített nekem.” Így ismerte meg Roger a ház berendezésének örömét. Egyik nagynénje visszaemlékezése már a jövőre utal. Gyermekkorában Roger nagyon szívesen beszélt arról, hogyan szervezi majd meg későbbi életét. Minden egy nagy házban történik, amely mindig tele van emberekkel. Az egész napot sajátos „harmónia” fogja majd össze s a ház nyitva áll mások előtt, a nagylelkű vendégszeretet jegyében.

Ebben a korában Roger úgy érezte, hogy ki van zárva a családi élet bizonyos területeiről. „Mindig így van ez a legfiatalabbal. Nem vettem részt a nagyok és szüleim közös életében, beszélgetéseiben. Így van ez a nagy családokban. Mindenki alkalmazkodik az életkorából adódó helyzethez. Nem szomorkodtam emiatt, és sohasem éreztem úgy, hogy igazságtalanul bánnak velem, de talán annál jobban figyeltem arra a kevés szóra, amit mégis meghallottam.” Hosszan gondolkodott mindazon, amit megértett a felnőttek beszélgetéséből.

A házat mindig betöltötte a zene. Három zongorájuk is volt, bár nem a legjobbak. Nagyon fiatal korában Roger is érdeklődött a zene iránt. Nővére, Geneviève emlékszik rá, hogy nagyon szép hangon énekelt a szobájában. Szeretett Chopin- és Bach-lemezeket hallgatni, különösen megragadta Csajkovszkij zenéje. Fogta a gramofont és elbújt vele Csajkovszkij-műveket hallgatni, hogy senki meg ne zavarhassa élvezetében. „Amikor gyerek voltam, az első hangtól az utolsóig végigsírtam a lemezt, majd újra feltettem, és még egyszer végigsírtam az egészet.”

Roger a könyveket is nagyon szerette fiatal korában. Hat- vagy hétéves korában egy padláson rábukkant egy porral lepett könyvsorozatra, amely apja családjából maradt rájuk. Elhatározta, hogy könyvtárat gyűjt magának. Ellenállhatatlanul vonzották őt Diderot Enciklopédiájának szépen bekötött kötetei. Sok más könyvvel együtt a szobájába cipelte őket. Anyja látta, mit csinál, és megszidta őt, mert a padlásról nagy mennyiségű port is lehordott. Apja közbelépését azóta sem felejtette el. „Hagyd őt – mondta a lelkész a feleségének a boldog gyermekkor az egész életet boldoggá teszi.” Valószínűleg ilyesmire gondol vissza Roger testvér, amikor ezt mondja: „A gyermekkor képei adják a keretét későbbi sorsunknak – az újabb és újabb események ebbe szövődnek bele.”

* * *

A gyermekkor emlékei között van egy, amely különleges helyet foglal el Roger testvér életében: anyai nagyanyjának érkezése. Kevéssel az első világháború után történt. Roger akkor mindössze három- vagy négyéves volt, mégis jól emlékszik arra a türelmetlen várakozásra, amely ennek a rendkívüli asszonynak az érkezését megelőzte. „Késő este jött meg a faluba,

kocsival. Annyira kimerült volt, hogy elájult, amikor üdvözlésére siettünk. Csomagjai között volt egy piros takaró. Ebbe a takaróba csavarták és úgy vitték be a házba – napokon keresztül nem is láthattam. Csodálatomat iránta valószínűleg növelte az is, hogy szemmel láthatóan beteg volt: ereje végén járt.”

Később Roger jobban megértette, mi mindent köszönhet ennek az asszonynak, aki ilyen drámai módon lépett be az életébe. „Hogyan értettem, éreztem meg mindazt, ami belőle áradt? Számomra ez titok marad. Apám élete vége felé már szívesebben beszélt olyasmiről, ami nyomot hagyott a lelkében, így gyakran említette azt is, mennyire csodálta ezt az asszonyt. Saját anyja is jó asszony volt, de apám gyakran mondta, hogy anyósa második anyjává lett. Különösen azért csodálta, mert ez az asszony szerette a rászorulókat.”

Az első világháború kezdetén Roger anyai nagyanyja, aki akkor már özvegy volt, Franciaország északi részén élt, egészen közel a harcok színhelyéhez. Két kis bomba esett a házára: az egyik mély lyukat vágott a kertjében, a másik férje könyvtárába, a könyvek közé esett, de nem robbant fel. Ő mégis ottmaradt menyével és egyik unokájával, s a házban menedéket nyújtott mindazoknak, akiket a háború menekülésre kényszerített: öregeknek, gyerekeknek, szülés előtt álló asszonyoknak. Amikor az ellenség már egészen a közelbe ért, a francia tisztek rábeszéltek, hogy menjen el a házában meghúzódó menekültekkel együtt. A Párizsba induló utolsó vonatra szállt fel, marhavagonban utazott. Dordogneban telepedett meg, s magához vette menyét, mivel három fia a fronton harcolt.

Roger nagyanyja szívből kívánta, hogy soha senki ne élje át még egyszer mindazt, amit ő átélt. Az amúgy is megosztott keresztények öldökölték egymást Európában; legalább ők engesztelődjenek ki egymással, hogy együtt próbálják elejét venni egy újabb háborúnak. Ez az asszony tösgyökeres református családból származott: a házban, ahol Roger testvér anyja született, még mutogatták azt a titkos szobát, ahol hajdan, az üldözések idején a református lelkészt rejtegették. De mivel ő maga is átélte az emberi szenvedés gyötrelmeit, egészen áthatotta a kiengesztelődés lelkülete. Református létére a katolikus templomba járt, sőt még áldozott is, anélkül, hogy eredeti hitvallását megtagadta volna. „Nem próbálta megindokolni, miért cselekedett így, beszélni sem akart róla, de én megértettem, hogy amikor a katolikus templomba ment, elővételezte magában a késedelmet nem tűró kiengesztelődést. Mintha megérezte volna a katolikus egyházban, hogy az Eukarisztia a hit egységének forrása. Apám és anyám csodálatosan megértették őt. Nem hiszem, hogy a többi gyermeke különösebben felfigyelt volna arra, amit tett. Számomra ő a kiengesztelődés tanújává lett, mert a saját református hitét és a katolikus hitet kiengesztelte magában, anélkül, hogy övéi hittagadónak tartották volna, s anélkül, hogy megbántotta volna a családját.” Ez a két tette – a szenvedők és nyomorultak gondozása és a lelkében véghezvitt kiengesztelődés – Roger testvér egész életét meghatározták.

„Nagyanyám kicsit szigorúnak látszott, tartózkodóbbnak, mint anyám, aki külsőleg hasonlított rá. Abban az időben az emberi méltóság a tartózkodó magatartásban nyilvánult meg.” Anyjáról később így írt Roger: „Mindig legjobb önmagát adta nekünk. Úgy olvastam benne, mint egy nyitott könyvben. Öntudatlanul mégis olyan határokat vont maga köré, hogy nem lehetett egykönnyen fölfedezni lényének belső magját, végső igazságát.” Nagyanyjában, akit csodált és nagyon szeretett, Roger jól látta a hihetetlen kitartást és teherbíróképeséget, a belső erőt, az emberi méltóságot, amely néha kissé tartózkodó magatartásban nyilvánult meg. Gyermekkorában anyai nagyanyja képviselte számára a női intelligenciát. Még most is gyakran megjelenik képzeletében nagyanyja, akárcsak édesanyja, aki a nagylelkűségre törekvést oltotta belé. Magas fák alatt látja őket – rájuk árad a lenyugvó nap fénye, vagy hatalmas mező közepén ülnek, lombkorona alatt, s kedvesen vendégeket fogadnak.

Taizében, abban a házban, ahol Roger testvér lakik, mindössze egyetlen régi családi bútordarab van. Amikor Roger megtelepedett a faluban, egy tehervonattal áthozatta Franciaországba azt az ágyat, amelyben nagyanyja meghalt. „Számomra e bútordarab

mindannak a tanúja, amit gyermekként nagyanyámmal átélünk, és amit utána folytatni próbáltam... Szükségünk van képekre. Néznünk, látnunk, érintenünk kell azt, ami nyomot hagy bennünk.” Roger hatéves volt, amikor nagyanyja meghalt. Csak sokkal később foghatta fel, milyen nagy hordereje van nagyanyja kiengesztelő gesztusának. De gyermekkorának más eseményei felkészítették rá, hogy megértse mindezt.

Ötéves korában Roger nővéreivel együtt vidéken, Estavayer környékén töltött egy vasárnapot. Késő délután, a kikötő felé menet, ahonnan hajóval akartak visszamenni a tó túlsó oldalára, betértek egy katolikus templomba. „Már minden árnyékba borult a templomban – emlékszik vissza Roger testvér. Egyedül az a fény égett, amely a Szűzanyát és az oltárszekrényt világította meg, ahol az Eukarisztia volt. Ez a kép változatlanul élesen él bennem azóta is.” Egy másik alkalommal, amikor a család kirándulást tett a svájci hegyekben, apja otthagyta őket, és betért egy katolikus templomba. „Sokáig benn maradt imádkozni, majd kijött, anélkül, hogy utána bármit is mondott volna. Ha oda ment be imádkozni, ez csakis azért lehetett, mert valami nagyon lényegeset talált ott, bár nem beszélt róla.” Amélie Schutz ezt tartotta róla: „A férjem misztikus. Szüksége van rá, hogy bemenjen egy-egy templomba és ott imádkozzék.” Roger észrevette apjában az egyház iránti szeretetét és nyíltszívűségét, és ez megragadta őt. Édesapja példája szinte óhatatlanul nyomott hagyott a kisfiúban. Néhány évvel később Roger elkísérte szüleit egy nagybácsihoz Besançonba. A házzal szemben állt egy katolikus templom. Roger soha nem fog magyarázatot találni arra, miért is kelt fel egy reggel mindenkinél korábban, és miért ment át ebbe a templomba. Éppen folyt a mise. Amikor hazaért, a család már reggelizett. Mindannyian furcsállták reggeli eltávozását, ő pedig nem merte megmondani, honnan jött, nehogy kellemetlen helyzetbe hozza nagybátyját.

Roger testvér megpróbál visszaemlékezni arra is, nem voltak-e negatív gyermekkori élményei is, amelyek arra késztették, hogy keresse a kiengesztelődést. Provence falujában meglepődve tapasztalta, hogy vasárnaponként a keresztények két különböző helyre jártak imádkozni: egyesek a templomba, mások pedig egy imaterembe. A hívők néha szembetalálkoztak az utcán. Családja csodált és szentnek tartott néhány asszonyt, akik a másik helyre jártak imádkozni. „Lehetetlen volt, hogy együtt legyünk, egy helyen, pedig nagyon szerettük egymást!”

A Schutz család tevékenyen hozzájárult ahhoz, hogy a faluban egyetértés, jó hangulat uralkodjék. Például karácsonyi ajándékokat készítettek a falu szegényeinek. November elején Roger ajándékok vásárlására költötte a zsebpénzét. A családi karácsonyokra olyan gyerekeket hívtak meg, akiknek nem volt édesanyjuk; szívből szerettek volna segíteni azokon, akik az egyházközségükben a leginkább szükségét szenvedtek. Alkalomadtán a Schutz gyerekek a költözködésben segítettek a szomszédoknak. Egy régi gyerekocsiban tolták a holmikat, majd lerakták őket a fenyőfa bútortal berendezett helyiségekben. A régi rongyokkal gondosan fényesre dörzsölt egyszerű bútorok ragyogtak.

Roger édesapja hallgatag ember volt: nagylelkű és jószívű, de a népes család miatti felelősség néha súlyosan ránehezedett. Feleségének testvérei néha szemrehányást tettek neki: úgy gondolták, hogy nővérüknek túl nehéz a sorsa. Roger visszaemlékszik egy anyai nagynénjére, aki állandóan oktatta őt, és mindig rendreutasította az asztal melletti viselkedése miatt. Bár még gyermek volt, megértette, hogy a nagynéni ezáltal a szüleiről mond ítéletet.

Roger apjának rosszul eshettek felesége családjának ezek a kifogásai. Időnként egyik lánya, az, aki a háztartással foglalkozott, odavitte neki azt a kis füzetet, amelybe a havi kiadásokat jegyezték be. Ilyenkor a lelkész nagyon gondterhelt lett. „Szerencsére ennek a nővéremnek jó humora volt, és megnevettette apámat is. De apámnak a család miatti aggodása mély nyomot hagyott bennem.”

Amikor Roger megtudta, hogy szülei autót akarnak vásárolni, nagy aggodalom kerítette hatalmába, de soha nem mert beszélni róla. Attól tartott, hogy szülei nem fogják tudni kifizetni az autó árát. „Miért akarnak autót venni? Borzasztó helyzetbe fognak kerülni emiatt.” Később a

szülők azt tervezték, hogy rádiót vásárolnak, az első drótnélküli vevőkészülékek egyikét, hatalmas antennával együtt. „Hogyan vághatnak bele ilyesmibe?” – aggódik a gyermek Roger, de csak magában.

Roger testvér gyerekkori tartózkodása nem szűnt meg: ma is nehezen osztja meg gondját a többiekkel, ma is nagyon nehezen nyílik meg, bár tudja, hogy ez néha ránehezedik a testvérekre is. „Magányosságomban minden erősen foglalkoztatott, különösen apám szótlanlansága nyugtalanított. Anyám kevesebbet aggodalmaskodott. Optimista volt, és éreztem, hogy megbízik bennem. De apám szavai mélyen érintettek.”

Apa és fia soha nem értették meg könnyen egymást. Amikor Roger tizenhárom éves volt, édesapját baleset érte, s ez még nehezebbé tette az apa közeledését fiához, és megváltoztatta a magatartását. Egyik nap Charles Schutz felment a padlásra egy nagy rönkért, amely a hatalmas kályhákba kellett, a ház fűtéséhez. Amikor a padláson a csapóajtóhoz ért, az hirtelen rácsukódott, ő pedig lezuhant egy teljes emeletnyi magasból. A család az ágya mellett virrasztott: a legrosszabbra készülve.

A lelkész túlélte a balesetet, de nem lett többé ugyanolyan, mint valaha volt: csupa erő és önuralom. A koponyasérülés változtathatta meg. Ettől kezdve nehezebben tudott fölbe kerekedni a nehézségeknek és megpróbáltatásoknak, annyira, hogy Roger évekkel később sem mert az apjával ellenkező véleményt kinyilvánítani. „Soha nem ellenkeztem az ő látásmódjával, soha nem tiltakoztam ellene. Nem emlékszem rá, hogy valaha is visszaválaszoltam volna apámnak. Néha bizony forrongtam belül, szenvedtem magamban. Szerettem volna válaszolni neki, vitatkozni vele, de ezt nem fogadta volna el, nem tudta volna elviselni.” Mégis, Roger testvér határozottan állítja, hogy nem sajnálja ezt az apjának való alávetettséget. Türelmet tanult belőle, s erre később nagy szüksége volt.

Roger testvérnek nincs kedve hosszan elidőzni a múlt emlékeinél. Számára az a legfontosabb, hogy mindig teljesen a jelenben éljen. Mindamellet szülei példája felkészítette rá, hogy megértse és vállalja a hivatását. „Bár soha nem beszéltünk róla, apám nagy bizalommal tanulmányozta a hit forrásait. A hit embere volt. Mindennap olvasott a „Krisztus követésé”-ből. Kisgyermekkorom óta tanúja voltam, hogy apám mennyire szerette a Bibliát, s láttam, hogy anyám mennyire szeretett levelet írni. Azt hiszem, valamiféle ozmózisnak köszönhetően arra vágytam, hogy ugyanazt csináljam, amit ők.”

* * *

Az otthon közösen olvasott könyvek is erősen hatottak Rogerre. „Abban az időben Franciaországban szokás volt, hogy a családban valaki fölolvasson. Édesanyám családjában nagyapám szokott hangosan fölolvasni. Délutánonként összegyűltünk, hogy különböző íróktól olvassunk fel, például Balzactól. Azt hiszem, a szövegek kiválasztásával anyám foglalkozott. Apám nem vett részt ebben. Többek között Saint-Beuve könyvéből, „A Port-Royal történeté”-ből olvastunk részleteket. Soha nem olvastuk el ezt a könyvet teljes egészében, mindig ugyanazokra a részekre térünk vissza. Talán még apám fedezte fel ezeket a részeket valamikor.”

A Port-Royal-des-Champs eredetileg ciszterci monostor volt. 1204-ben alapították, Párizstól délnyugatra, a Chevreuse völgyében. A XVII. század elején azonban már inkább nevelőintézet volt, mint szerzetesi közösség. XIV. Lajos idejében a nagy nemesi családok ide küldték leányaikat, általában már egész fiatalon, s hozományukat a zárdának adták. A fegyelem igen laza volt, így a fiatal nők szépen öltözködtek, ékszerekkel csinosították magukat és olyan életet éltek, amely nemigen emlékeztetett a szerzetességre.

Az volt a szokás, hogy a kolostor apátnőjét mindig előre megválasztották. Így határozták el 1602-ben, hogy egy párizsi ügyvéd lánya, Angélique Arnauld lesz a közösség következő apátnője. Kedve ellenére fogadta el ezt a kinevezést – hiszen tizenhét éves volt csupán –, de ráerőltették. A fiatal apátnő korábban maga is minden ellenkezés nélkül követte a szabad

életstílust. Most azonban nagy aggodalom kerítette hatalmába. Megbetegedett. Életének ebben a szorongásos időszakában egy vasárnap reggel szentbeszédet hallott a kegyelemről, Isten ingyenes ajándékáról. Úgy látta, hogy itt most Isten lép be a monostor életébe. Válaszul szigorú reformokat vezetett be azok támogatásával, akik úgy döntöttek: követik őt.

A Port-Royal-des-Champs történetének ez a korszaka és Angélique anya személye csodálatot ébresztett Charles és Amélie Schutzben. Amélie Schutz egy bekeretezett képet őrzött Angélique Arnauld-ról, akit „láthatatlan barátnőjének” nevezett. Roger testvért megragadták ezek az elbeszélések: „Nem maguk a reformok vonzottak engem. Azokban akár még túlzások is akadhattak. Egy nagyon fiatal nő elhatározásait tükrözték, aki egyszer csak bezárta a kaput, az ajtókat, mindent. Engem inkább ez a nő érdekelt, és azok, akik követték őt. Meghatott, ahogyan ez a fiatal lány, miután olyan feladat szakadt rá, amelyet nem keresett, mégis Istent és a szeretetet választotta. Csodáltam döntését, amelyet a legnehezebb körülmények között hozott, csodáltam azt, hogy néhány nő a XVII. és XVIII. században ennyire hatott a történelem folyására. Nem mintha mi Taizében valaha is arra törekedtünk volna, hogy megváltoztassuk a történelem folyását, és remélem, hogy soha nem is fogunk erre törekedni.” Roger testvér azért is érdeklődött ennyire Port-Royal iránt, mert lassan az a meggyőződés érlelődött benne, hogy a megújulás szellemében fogant hiteles monasztikus élet lehetővé teszi egy sajátos hivatás megvalósítását az egyházban.

A Port-Royalhoz, a janzenizmus szülőhelyéhez kapcsolódott egy másik nagy név is: Blaise Pascalé. Roger testvért nem a vitakozó Pascal vonzotta, hanem a „Gondolatok” írója. E mű szellemét foglalják össze a következő szavak: „A szív érzi Istent és nem az ész. Ez a hit: Isten a szívnek, nem pedig az észnek érzékelhető.” A janzenizmusban nem a szigorúság vonzotta őt, hanem a szabadság és a kreativitás utáni vágy, amelyet a janzenisták fedeztek fel az Evangéliumban.

* * *

Roger taníttatása részben otthon történt. „Apám állandóan tanulásra ösztönzött. Nagyon szeretett tanítani. Nővéreim mellé nevelőnőt fogadott. Azt hiszem, nagyszüleim abban az időben anyagilag támogattak bennünket.” Amikor Roger középiskolás korú lett, a család a kicsiny faluból egy másik, nagyobb településre költözött. 1927-ben, egy vasárnap reggel a kanton egyházi vezetői feketébe öltözve megjelentek Provence-ban, és meggyőzték a lelkészt, hogy hagyja el ezt az annyira szeretett parókiát, és álljon az oroni gyülekezet élére. Azért hívták el Schutz lelkészt, mert munkáját nagyon sokra becsülték. Szükség volt rá Oronban. A lelkész pedig nem tudta visszautasítani ezt a meghívást, bár korábban már több ilyen hívást visszautasított. Így az egész család elköltözött.

A költözködés napján Charles Schutz maga mellé vette két lányát, hogy még egy utolsó sétát tegyenek a faluban. Még egyszer megcsodálta velük az előttük elterülő gyönyörű tájat: a tóra ereszkedő meredek lejtőt, a távolabb nyújtózó széles fennsíkot, az Alpok messzi vonulatait, és azt mondta nekik: „Soha többé nem láttok majd ilyen szépet.” Lehet, hogy Roger ebben a gyermekkori faluban kedvelte meg a tág, hatalmas, nyílt látóhatárt; ennek szeretetét mindig megőrizte magában.

Tizenhárom évesen kezdte meg középiskolai tanulmányait Moudonban, egy Oronnal szomszédos városban. Szülei diákszobát béreltek neki, amelyet gondosan választottak ki. „Volt ott egy szegény asszony, aki nemrég veszítette el a férjét. Özvegyen maradt több gyermekével, és nem volt miből felnevelnie őket. Szüleim tudták, hogy Madame Bioley mélyen vallásos katolikus, naponta áldozik. Mégis őt választották, mert ő rászorult a kiadó szoba bérére. Egyáltalán nem zavarta őket az, hogy az asszony katolikus. Választásukban a szívbeli nagylelkűség győzedelmeskedett.”

A moudoni lakás, ahová Roger költözött, tágas volt. Berendezése boldogabb napok emlékét őrizte. A falakon családi képek függtek. De a viszonylagos jólét e maradványai mögött gondosan titkolt szegénység rejtőzött. „A családnak nem volt pénze. Nagyon vigyáztam, hogy el ne áruljam a szüleimnek, hogy például csak nagy nehézségek árán tudták fűteni a helyiséget, ahol ettünk. Nem hiányzott azonban az Istenbe vetett mély bizalom. A katolikus ünnepeken együtt ünnepeltem a családdal. Hitük rendkívül megragadott engem. Néhány évvel ezelőtt találkoztam Madame Bioley idősebb lányával. Fölidézte, hogy étkezés közben gyakran beszélgettem az édesanyjával, és hogy az evés befejeztével tovább folytattuk eszmecsserénket. Valóban csodáltam, ahogy ezek a nők a szegénység megpróbáltatásait is kiállták. A fiatalabb lány, anyjához hasonlóan mindig sugárzott a belső örömtől. Talán mondanom sem kell, hogy a velük töltött idő folyamán a katolikus hit, vagyis ami benne a legnemesebb és leglényegesebb, mély benyomást tett rám. Megragadott az is, hogy olyan gyakran áldoztak. De leginkább ez a két bátor nő hatott rám: az anya és a kisebbik leánya.” A többi testvért talán jobban lesújtotta apjuk halála és életük nehézségei. De elhatározták, hogy egymás előtt mindig derűsnek mutatkoznak. „Megértettem a bánatukat, de csodálkozva vettem észre, hogy fájdalomuk pusztaságának mélyén kinyíltak a sivatag virágai.” „Szüleim nemeslelkű emberek voltak Hálás vagyok nekik, hogy jól választottak.”

Az, hogy bízott szülei becsületességében és hitében, átsegítette Rogert egy olyan időszakon, amelyben, ha nem is vált hitetlenné, de képtelen volt imádkozni. „Isten létében nem tudtam kételkedni. Amiben kételkedtem, az a vele való közösség, érintkezés, a kapcsolatteremtés lehetősége volt. Becsületesen megvallva: nem tudtam imádkozni. Gyermekkoromban még imádkoztam, de később képtelen lettem rá. Tehetetlenségemmel szembesülve szüleim és nagyszüleim hitébe vettem bizalmamat. Apám és anyám becsületessége minden tekintetben alapvető értéket adott számomra. Tudtam, hogy becsületesek és igazak voltak a hitben, amit magukénak vallottak. Egyszerűen arra gondoltam, hogy olyan belső érzékkel rendelkeznek, ami nekem nem adatott meg. Azt gondoltam, hogy van egy láthatatlan világ, ahová nem tudok behatolni, amely zárva van előttem.”

„Semmit sem lehet erőltetni” – az emberi tapintat és megértés, amelyet ez a Roger testvér által gyakran ismételt mondat tartalmaz, édesanyja viselkedését idézi föl. „Ő ugyan szívesen és érdekesen beszélt sok mindenről, de a hit olyan személyes területet jelentett számára, amelyet csak kevesekkel osztott meg. »Egyszer egy olyan női közösségbe kerültem, ahol hangosan imádkoztak – mesélte egyszer. Amikor rám került a sor, nagyon szerencsétlenül éreztem magam. Erőt kellett venni magamon, hogy képes legyek imádkozni. Később minden tölem telhetőt megtettem, hogy ne kerüljek többé ilyen helyzetbe.«” Ezt az asszonyt már fiatalon is minden zavarta, amit a hittel kapcsolatban erőltetettnek vagy túlzásnak érzett. Tizenhat éves korában egy lelkész megkérdezte tőle, hogy megtért-e már. Ez a kérdés megbotránkoztatta. Nem válaszolt rá, de magában azt mondta: ez az ember nem tudja, hogy minden este ezzel a gondolattal fekszem le: talán ez az utolsó estém, és minden este készen állok arra, hogy induljak. Később nyomatékosan hozzátette: „Csak a szív számít. Isten megérti emberi kifejezőképességünk szegényességét, minek rejtőznénk hát a hiú szavak álarca mögé?”

Azt, hogy nagyon szívesen hallgat meg másokat, és nagyon szeretné megérteni „a szív tágas óceánját”, Roger testvér a saját élete legsötétebb szakaszainak tulajdonítja. „Amikor jönnek a viharok, amikor oly kevés fény pislákol a homályban, akkor ne húzódjunk vissza önmagunkba, hanem induljunk felfedező útra – ennek során kiderül, hogy épp a nehézségek alakítják ki bennünk a mindenki felé kitaruló szívet. Ezek a pillanatok fölfedeztetnek velünk valamit a saját belső igazságunkból, valamit abból, ami a személyünket meghatározza. Ettől kezdve arra vágyunk, hogy megértsük a többieket és velük legyünk. Nem azért, hogy tanácsokat osztogatva vaskos tévedések kockázatát vegyük a nyakunkba, hanem hogy kísérőül szegődjünk melléjük életútjukon, s meghallgassuk őket. Roger már ifjúkorában ösztönzést érzett erre. Erre az időszakra esik tüdőbaja, amit talán annak is köszönhetett, hogy nem jól fűtötték a házat, ahol

lakott. Bioley-ék kisebbik lánya ebben a betegségben halt meg. Roger emlékszik rá, ahogyan fokozatosan gyengült ez a lány. Szüleinek sohasem beszélt erről, hogy ne nyugtalanítsa őket.

Roger tuberkulózisa több éven át tartott. Voltak olyan időszakok, amikor szembeötlően javult az állapota, majd újra romlott; volt, amikor a halál küszöbén állt. Betegsége első szakaszában otthon ápolták, addig, amíg úgy nem látszott, hogy meggyógyult. Genfbe utazott, hogy intézkedjék tanulmányai folytatásáról. Ott egy sor vizsgálatnak vetették alá. Ennek eredményéből szakorvosa visszaesésre következtetett: egészségi állapota rosszabb, mint valaha. Az orvos szanatóriumba akarta küldeni, szüleit pedig ellátta a megfelelő tanácsokkal. Schutz lelkész azonban szilárdan szembeszegült az orvos akaratával. Nemrég egy fiatal barátjuk halt meg szanatóriumban. Charles Schutz úgy vélte, hogy ha már meg kell halnia a fiának – jobb, ha otthon hal meg. Roger egészségi állapota annyira rosszra fordult, hogy az orvos csak abban az esetben engedte őt haza, ha a szülei aláírnak egy nyilatkozatot, amelyben minden felelősséget magukra vállalnak. „Így vittek haza engem, hogy otthon várjam a halált. Ahogy ez ifjúkorban gyakran megesik, én is derűs nyugalommal készültem a halálra.” Egyetlen dolog volt csak, amit nehezen tudott elviselni: a családtagok látogatását, az aggódó arcokat. Ekkorra már valamennyi nővére férjhez ment, Geneviève-et, a legfiatalabbat kivéve. Őt kérte meg Roger, tegyen valamit annak érdekében, hogy a család ritkábban zavarja látogatásával. Ha meghalt volna, nagyanyja kis ágyában érte volna őt a halál. Állapota lassan fordult jobbra. Idővel eltűntek tüdejéről a foltok. Hosszú ideig kényszerű magányban kellett élnie: ezalatt az idő alatt olvasott, tanult, nagyokat sétált a hegyekben. „Mindez évekbe tellett. Soha nem beszélek erről, mert abban az időben magányosságom fokozódása helyzetem természetéből adódott. Ugyanakkor – jelenti ki – ez az időszak szép volt és az is marad. Nehéz évek teltek el, de olyan évek, amelyek során tudatosan építettem, formáltam magamat. A szeretet és az együttérzés Istene nem oka a szenvedésnek, de képes értelmet adni neki. Nemcsak örömteli események kelthetik fel alkotókedvünket.” Életére visszatekintve Roger testvér fölismeri, hogy később sok más nehézséget is derűsebben tudott elviselni – mert fiatalkorában nagyon közel járt a halálhoz. „A betegség nagymértékben előkészítette jövőnket, mert – úgy látom – Isten hívását rejtette magában, még akkor is, ha képtelen voltam ezt teljesen megérteni.”

* * *

Roger úgy képzelte, hogy lábadozása, amelyet olvasással és tanulással töltött, nagyszerűen fölkészíti őt az írói pályára. Olyan hivatás volt ez, amelyben anyja megértésére és bátorítására számíthatott. Ezzel szemben Charles Schutz komolyan ellenezte ezt a gondolatot. Fenntartásai abból eredtek, hogy egyik sógora, fiatalkori barátja, az irodalmi pályán kudarcot vallott. Ez a rokon először Ibsenről és Bergsonról írt irodalomkritikai műveket. E művek meglehetősen sikert arattak, későbbi írásait azonban senki sem olvasta. Roger apja számára mindez nyilvánvalóan bizonyította, hogy képtelenség az írásból megélni. Roger kénytelen volt apjára hallgatni, nem tehetett mást. Tanult tehát: a bölcsészkarra szeretett volna jelentkezni. Két nővére megpróbált közbenjárni az érdekében az apjuknál, de Charles Schutz tántoríthatatlan maradt: fiának teológiát kell tanulnia. Úgy gondolta, hogy a teológiai tanulmányok hozzásegítik fiát az „ajtónyitáshoz”, célt adnak életének, és nem határozzák meg szükségszerűen egész jövőendő sorsát.

Roger testvér emlékszik rá, mennyit gyötrődött, vívódott saját írói szándéka és apja akaratá között. (Egyébként olyan írói hivatásról álmódott, amely a földműves tevékenységgel is jól megfér.) Nem akart fájdalmat okozni az apjának, soha nem tudott szembeszegülni az akaratával. Húszéves korában Roger Párizsba ment látogatóba nagynénjéhez, aki hosszú éveken keresztül biztatta őt az írói pályára. Apjának nem árulta el látogatása igazi okát. Elvitte magával a „Puritán ifjúság” című esszéjét, amelyet betegsége hosszú hónapjai alatt vetett papírra. Ma egyszerűen

ennyit mond a műről: „Csak azt lehet megírni, ami benne van az emberben. Ez a kézirat kora ifjúságom küzdelmének és felfedezésének az eredménye volt.”

Már nem emlékszik rá, hogyan történt pontosan, de az esetleges megjelentetés reményében elvitte az esszét a Nouvelle Revue Française-hez, hogy ott André Gide elolvassa. Érkezésekor Roger azt az ígéretet kapta, hogy találkozhat Gide-del. De Jean Paulhan-hoz, a folyóirat kiadójához vezették be. Roger nem ismerte a nevét. „Sokáig voltam bent nála, nagylelkűnek és figyelmesnek mutatkozott. Azt mondta, hogy el fogja olvasni a kéziratot.” Néhány héttel később, 1935 nyarán, Roger megkapta a választ, a visszaküldött kézirattal együtt: ki fogják adni, ha átdolgozza a befejezést. „Hosszan sétáltam, sokat gondolkoztam, és végül rájöttem, hogy képtelen vagyok a befejezés megváltoztatására. Semmit nem akartam megváltoztatni. Képtelen voltam rá. Azt írtam Paulhan-nak, hogy kéziratom szerves egészet alkot.” Lelkiismerete nem engedte meg, hogy megváltoztassa azt, amit személyes élményei hitelesítettek. Roger testvér ma már belátja, hogy ha André Gide-től hallotta volna ugyanezt a véleményt, egész másképpen reagált volna rá: „André Gide nagyon híres volt akkoriban. Úgy emlegették, mint egy új Victor Hugót. Csak sokkal később tudtam meg, hogy Jean Paulhan szintén irodalmár. Így hát lemondtam kéziratom megjelentetéséről, és már tudom, hogy Isten alakította e nap eseményeit.” Roger eltűnődött a történeten, és arra a következtetésre jutott, hogy az irodalmi pálya nem lett volna neki való. Megfogadta apja tanácsát és négy éven át teológiát tanult a lausanne-i és a strasbourg-i egyetemen.

Az egyetemen Roger úgy érezte, hogy nincs eléggé felkészülve a tanulmányokra, amelyekbe belekezdett. „Ismeretlen világba kerültem, olyan világba, amelyben alig értettem valamit, és amelyet nem én választottam. Egy nap valaki észrevétette velem, hogy olyan vagyok, mint aki hangversenyre jár, anélkül, hogy a zenét értené. És ez igaz volt.” Mégis akadt valami ebben a számára idegen világban, amit Roger értékelni tudott. Egyik strasbourg-i teológia-tanára történész volt, a reformáció előtti fiatal Lutherrel foglalkozott. Roger lelkesen hallgatott mindent, amit csak a tanár erről a témáról tudott. Gyakran még az órák után is felkereste, hogy alaposabban megismerkedhessen Luther életének ezzel a szakaszával: a kérdésekkel, amelyek foglalkoztatták, aggodalmaival és belső konfliktusaival, magyarázataival. Ezt az előadást kivéve maga a teológia nem érdekelte őt.

1937 nyarán újra fölmerültek benne a kételyek, vajon helyesen választott-e. A legnagyobb kétségek között hanyódott, amikor megbetegedett egyik, már férjnél levő nővére, Lily, aki igen közel állott a szívéhez. Ez a nővére jegyezte le Roger első verseit, amikor a kisfiú még nem tudott írni. Amikor Lily megérkezett szüleihez, már halálosan betegnek látszott. Ekkor Roger újra megpróbált imádkozni. „A véget vártuk, és az egyetlen imádság, amit képes voltam fölfogni, ez a zsoltárrészlet volt: »Szívem ezt sugallta: Keresd tekintetét! Uram, a Te arcodat akarom keresni!« – (27. zsoltár) Ezeket a szavakat igaznak éreztem. A szívem azt diktálta, hogy mondjam el őket az élő Istennek. Hirtelen rádöbentem, hogy az ágyam elé térdelhetek és elimádkozhatom ezt az imát.”

Lily meggyógyult és gyógyulásából Roger Isten válaszát olvasta ki. Úgy érezte, Isten arra hívja, hogy folytassa az utat, amelyen elindult. „A bizonyosság akkor töltött el, amikor egy XVI. századi szöveg régi kiadásába beleolvastam, és a következő kijelentésre bukkantam rá: Krisztus által ismerhetjük meg Istent; ne keressétek őt másutt. Ha Krisztust megértitek, megértettétek Istent. Valami nagyon lényegeset fedeztem föl ekkor. Ráéreztem, hogy azok, akik engem körülvesznek, Krisztuson keresztül szemlélik a láthatatlant, hatolnak beléje, pillantják meg a visszfényét annak, amit emberi lény meg nem láthat.”

Ma sokan úgy vélik, hogy az Isten misztériumába vetett hitet Krisztus személye inkább akadályozza, mintsem segíti. Roger testvér tapintatos tanácsa kétségtelenül saját ifjúkori élményén alapul: „Mindig figyeljete azokra, akik másképp látják a dolgokat, mint ti. Ezek sokszor igaz emberek. Krisztusban föltáru előttük valami abból a láthatatlan valóságból, ami az évszázadok folyamán a hívők előtt megnyilatkozott. De éljétek is azt a keveset, amit már

megértettek az Evangéliumból.” Roger testvér számára Isten ugyanúgy megfejthetetlen, megmagyarázhatatlan, mint az emberi szív. Nem szabad azt gondolnunk, hogy mindent meg tudunk érteni. Egy a fontos: állhatatosan törekednünk kell arra, hogy megsejtsük a minden elképzelésünket fölülmúló misztérium körvonalait. E titok felé haladva keresésünkben az egyháznak, ennek az egyedülálló közösségnek, Krisztus testének a támogatását élvezhetjük. Miért is aggodalmaskodnánk amiatt, hogy nem érthetünk meg mindent teljesen? Erre egyedül az egyház egésze képes.

* * *

Amikor Roger tanulmányai befejezéséhez közeledett, apja egy ideje már szeretett volna lemondani a hivataláról. Ha Provence-ban maradt volna, örömmel folytatta volna a munkáját. De Oronban kilátástalan helyzetbe került, és arra kényszerült, hogy idő előtt nyugdíjba vonuljon. „Oronba való megérkezése után hamarosan elkezdtek kritizálni apámat, hogy nem elégé modern. Márpedig ő hallani sem akart arról, hogy a korszak sajtóságos divatját kövesse, azt, amit liberalizmusnak, modernizmusnak hívtak. Ez az irányzat például elvetette a csodákat és a feltámadást. Apám nem így látta az Evangéliumot: ő a hit embere volt.”

Így történt, hogy ugyanaz a két ember, aki annak idején az oroni állás elfogadására biztatta, 1939-ben felkereste és arra kérte, hogy távozzék Oronból. Tele voltak szemrehányással. A kanton egyházi vezetői kétszer mentek el hozzá. Élénk vitatkozás alakult ki az irodájában. Szemére hányták ennek az újszövetségi embernek, hogy teológiáját nem alapozza elégé a modern tudományokra. Roger testvér édesanyja szerint egyikük igen erőszakosan viselkedett, még kiabált is. Az ilyen magatartás teljesen érthetetlen volt az asszony számára. Ami a férjét illeti, ő egyszerűen nem tudta elviselni ezt az erőszakot: valami megszakadt benne. Ezek a tapasztalatok elgondolkottatták Roger testvért a protestantizmusnak ezen a formáján, amely egyrészt demokratikusnak tartotta magát, hisz döntései szavazás útján születtek, másrészt viszont ennyire önkényeskedő tudott lenni az egyes emberrel szemben.

Ezek az események a hivataláról való lemondásra készítették Schutz lelkeszt. Szeretett volna mezőgazdasággal foglalkozni, és egy kis földet vásárolni Franciaországban, felesége hazájában. Ehhez azonban nem volt elég ereje, s hozzátartozói lebeszéltek róla. Végül egyszerűen idő előtt nyugdíjba vonult a Genf közelében levő Presinge-ben. Kívülről szigorú embernek látszott, de valójában megfáradt ember volt. Koponyasérülésének utóhatásai és az a tudat, hogy Oronban többé nincs szükség rá, csak fokozták belső feszültségét, s még csöndesebbé tették. Változatlan maradt azonban lelkesedése a Biblia és a Biblia-magyarázat iránt.

Roger sokáig gondolkozott rajta, miért hozták ezt a döntést, amely annyira felbolygatta apját, és mi irányította a felelős elöljárókat. Ráeszmélt arra, hogy a hivatásbeli demokratizmus hibátlan gyakorlása elfedheti az ember előtt azt a tény, hogy a szíve kővé vált. Az egyházban minden felelősségteljes döntést csak irgalmas részvétellel lehet meghozni. Ha a felelős lelkipásztor szíve nincs telve emberséggel, könyörülettel, együttérzéssel, mondjon le vezető hivataláról. Így vélekedett akkoriban Roger a kanton egyházi vezetőiről, akik az apját felkeresték. Kétségtelen, hogy ez az élmény módosította elképzelését az egyházzal és az egyházi hatalom természetéről. Nagyon szerette volna apjának elmondani, mennyire együttérez vele és mennyire megérti az elkeseredettségét. De ez lehetetlen volt. „Amikor olvasott, sokszor szerettem volna odamenni hozzá és mondani neki valamit, de soha nem tudtam megtenni.”

* * *

Egyetemi tanulmányainak utolsó évében, 1939-ben történt még valami, ami meghatározta Roger testvér jövőjét. A háború már elkezdődött. Roger Strasbourg-ból visszatért Lausanne-ba. Amikor leszállt a vonatról, valaki ezekkel a szavakkal köszöntötte: „El kell fogadnod az

Egyetemisták Keresztény Szövetségének elnöki tisztét.” Roger kapott már korábban egy levelet, amelyben arra kérték, hogy vállalja el ezt a tisztséget, de visszautasította. „Csak egyetlen gyűlésükön vettem részt, és nem tetszett nekem. Otthagytam őket és el sem mentem többet. Hallani sem akartam róla, hogy én legyek a képviselőjük. Mégis engem választottak meg. Nem látták talán, hogy rosszul éreztem magam közöttük?”

Mivel nagyon állhatatosan kérték őt azok, akik később megválasztották, Roger elvállalta ezt a szerepet, de nem érezte magát alkalmasnak rá. Ma már úgy látja, hogy ez a lépés nagyot lendített rajta, mert kapcsolatba hozta őt a fiatalokkal. „Kezdetől fogva kerestük hitünk forrásait, bár akkoriban inkább a hit alapjainak neveztük ezeket. Nemcsak az Írásokat akartuk tanulmányozni, önmagunkat is meg akartuk kérdezni a hitről. Ebben az időben sokat emlegették a »tudomány és a hit« kapcsolatának kérdését. Találkozókat szerveztünk a lausanne-i bölcsészkaron, először egy szemináriumi szobában, majd egy előadóteremben, végül pedig, mivel egyre több hely kellett, az egyetem egyik hatalmas előadótermében. Az akkori fiatalok ugyanolyan szenvedélyesen kerestek, mint a maiak.”

E találkozók állandó résztvevőinek egy csoportjából Roger ösztönzésére kialakult a „Grande Communauté”, a Nagy Közösség. Tulajdonképpen egyfajta „harmadrend” volt ez, amelynek tagjai rendszeresen összejöttek egy-egy beszélgetésre vagy lelkigyakorlatra. A lelkigyakorlatokról Roger testvér ezt mondta: „Azért szükségesek, hogy többet beszéljünk Istennel, mint teremtményeivel.” 1939–1940 telén a lelkigyakorlatok nagyszámú fiatalot vonzottak, és a Nagy Közösség gyűlései nagy érdeklődést váltottak ki. 1940 nyarán azonban, amikor Roger testvérnek már csak egy rövid dolgozatot kellett megírnia tanulmányai befejezéséhez, a Nagy Közösség már csupán egy sokkal átfogóbb elgondolás kicsiny részletét jelentette a számára.

A magány, a hosszú séták, az olvasás és a szemlélődés – amelyek Roger életét tizenhét és huszonegy éves kora között meghatározták – meghozták gyümölcsüket. Oron környéki sétái közben gyakran betért egy magányos kis templomba, és a közös élet lehetőségein elmélkedett. Ezekon a sétákon néha valami csalhatatlan érzés töltötte el, „valami belső ösztön”, „bizonyosság, hogy valami történni fog”. Belső sejtelve a karthauziak „La Valsainte”-i kolostorában kapott megerősítést egy lelkigyakorlaton. Rogert lenyűgözte a szerzetesek közösségi élete és közös imája.

Annyira lelkesedett értük, hogy apja attól tartott, végleg ottmarad. A karthauziak szigorúan szemlélődő élete azonban nem volt neki való. „Fel sem merült bennem, hogy az ő életüket éljem. Náluk mindenki a maga kis házában élt, és közösségi életük heti egy közös étkezésre és havonta egy közös sétára szorítkozott. Cellámból láttam, ahogy jöttek-mentek kinn a hóban... Nem ez, hanem az imaéletük ragadott meg engem.” Annak, aki a saját bőrén tapasztalta meg azt a gyötrelmet, hogy látszólag képtelen Istennel kapcsolatba kerülni, a közösségi lelki életnek ez az eleme rendkívül jelentősnek tűnik: „A többiek imádkoznak akkor is, amikor én magam csak nagyon keveset és rosszul tudok imádkozni.” Annak ellenére, hogy Roger testvér erősen vágyott közösségre, rádöbrent, hogy az első lépéseket egyedül kell megtennie.

Kitört a második világháború. Anyai ágon Roger egész családja francia volt, következésképpen mindannyian belekerültek a háborúba. Franciaország veresége mély rokonszenvet ébresztett benne anyja hazája iránt. A tél folyamán több napot a Magas-Jurában töltött, ahol magányos sétái alatt megpróbált dönteni: felismerni, vajon Franciaországba kell-e mennie, és ha igen, hogyan kell ott élnie. Érezte, hogy Franciaország szélesebb látóhatárt nyit előtte, mint Svájc, ahol minden kezdeményezése szűk korlátok között maradna. „Úgy éreztem, minden tőlem telhetőt meg kell tennem annak érdekében, hogy megteremtsem azt a közösségi életet, amelyben a kiengesztelődés nap mint nap konkrétan megélt valóság. Azzal kell kezdenem, hogy elkötelezem magam az imádságos élet mellett, egyedül. Találnom kell egy házat, ahol imádkozhatom reggel, délben, este, de ahol befogadhatom a háború áldozatait, a menekülteket, a bujkálókat is.” Így történt, hogy szívében a kiengesztelődés nagy álmával,

amelyhez hasonlót már nagyanja is álmodott, Roger testvér elhatározta, hogy vásárol egy vendéglátásra és imádkozásra egyaránt alkalmas házat.

Egy olyan korban, amelyben a széthúzás darabokra szaggatta Európát, Roger testvér fáradhatatlanul kereste a választ kérdésére: Miért ezek az ellentétek, összeütközések, ez a megfellebbezhetetlen ítélkezés az emberek, sőt még a keresztények között is? Töprengett: létezik-e földünkön olyan út, amelyen haladva sikerül teljesen megérteni a másik embert? „Egy olyan napon, amelynek időpontjára ma is emlékszem, egy olyan helyen, amelyet ma is le tudok írni, a nyár végi este szűrt fényében, a sűrűsödő árnyékok között megszületett bennem a döntés. Így szóltam magamhoz: ha létezik ez az út, lépj rá saját magad, igyekezz megérteni mindenkit s mindent, ami az emberben van.” Nem kevesebbet jelentett ez, mint hogy egész élete folyamán állandóan ragaszkodik ehhez az elhatározásához. „Inkább arra törekszem, hogy mindent megértsek, mint arra, hogy engem értsenek meg mások. Ezen a napon bizonyossá vált számomra, hogy döntésem életre-halálra szól.”

Második fejezet: Emberi sivatag

Franciaország kapitulációja után, 1940-ben kettészakadt az ország: a német csapatok által megszállt zónára s egy szabad területre, amelyet Petain és a Vichy-kormány irányított. A megszállás rettenetes pusztítást okozott. A zsidók és a politikai menekültek a náci üldözése elől a „szabad” francia területeken keresztül Svájcba emigráltak. Roger úgy érezte, segítenie kell az üldözötteken, akiknek többsége elveszítette minden vagyonát, s betevő falathoz sem jutott. Tudta, hogy elképzelései csak akkor ölhetnek konkrét formát, ha a nyomorúság közepette él és kitart az imádságban. Megérdeklődte egy francia-svájci ingatlanügynökség genfi irodájában, bérelhet-e tőlük házat Franciaországban.

Egy szombati napon kapott választ tőlük. Egy svájci asszony címét közölték vele, aki kiadná a házat Franciaországban. Roger úgy tervezte, hogy majd hétfőn fölkeresi az asszonyt. Közben azonban olyan súlyos nézeteltérésre került sor a családban, amely rányomta bélyegét az életére, és siettetett elhatározását. Roger testvér nem szívesen beszél erről. „Akkoriban tanácsosabbnak látszott beleegyezni az érthetetlenbe – mondja –, és inkább azonnal cselekedni, nehogy ennek a sajnálatos eseménynek a hatása alá kerüljek.”

Elhatározta tehát, hogy már vasárnap délután felkeresi a háztulajdonost. Nem találta otthon, úgyhogy egészen estig türelmesen várákozott rá. Végre megérkezett: idősebb asszony volt. Kiderült, hogy az a ház, amelyet eladni vagy bérbe adni szándékozott, Culoz és Ambérieux között van, csupán néhány méternyire a Párizs-Lyon és Lyon-Genf közti vasútvonaltól, nem messzire egy forgalmas országúttól. Mivel ekkora lárma vette körül a kéthektárnyi területet, Roger testvér rögtön letett róla, hogy egyáltalán megnézzé. „Nemet mondtam tehát, s fölkeltem, hogy elköszönjek. Akkor az asszony megkérdezte, mit is szándékozom csinálni. Visszaültem tehát, s beszélgetni kezdtünk. Így telt el az egész este. Az asszony erősködött, hogy legalább nézzem meg a házat. Végre beleegyeztem. De magamban már eldöntöttem, hogy más helyet keresek.”

A beszélgetés végén az asszony szép és szokatlan ajánlatot tett. „Ha valami mást talál, akkor szívesen adok hozzá kölcsönt.” Ajándékot nem fogadott volna el Roger, de a kölcsönbe rögtön beleegyezett. Megegyeztek a kamatban is: az akkor szokásos 4%-ban. Persze Rogernek sejtelmé sem volt arról, hogy mennyi pénzre lesz szüksége. De az a tudat, hogy a szükséges pénz a rendelkezésére áll, váratlan szabadságot biztosított számára. Ma is emlékszik még rá, hogy amikor Taizében 13 ezer svájci frankért megvásárolta a házat, a havonta fizetendő kamat körülbelül havi 50 francia frankot tett ki. Azon az estén későn ért haza. Olyasmibe fogott bele, amibe egyébként nem mert volna belevágni. Bekopogott szüleihez a hálószobába, s elmesélte nekik, mi történt.

Két nappal később a genfi francia konzulátuson megkapta a vízumot. A hidak elpusztultak, a legtöbb közlekedési út vonal járhatatlan volt, vonatok nem közlekedtek. Kerékpárral vágott tehát neki Burgundiának. Az adott jogcímet az utazásra, hogy egyik anyai nagybátyja tábori lelkészként szolgált Bourg-en-Bresse-ben, egy faluban Genf és Mâcon között. Útközben ígéretéhez híven megtekintette az asszony által felkínált házat is az országút és a vasút között. Ez azonban csak megerősítette elutasító döntésében.

Nem messze a svájci határtól, egy Frangy nevű falu határában, Saint-Julien közelében rábukkant egy nagyon tetszetős ingatlanra: szép, öreg parasztházra, nagy udvarral. A tulajdonos nő idős és beteg volt. Boldog örömmel mutogatott meg mindent, többek között azt a kis kápolnát a házban, amelyben egyszer Szalézi Szent Ferenc is misézett. Az asszony be akart költözni a faluba, a templom közelébe. Onnan ugyanis még akkor is könnyebben juthat misére, ha nehezebbé esik már a járás. Annyira sürgette a megoldást, hogy szívesen ráhagyta volna Roger-re az egész ingatlant havi járandóságért. „Igen keveset kért érte, mindössze havi 100

svájci frankot, ami valóban semmi sem ekkora ingatlanért. Úgy éreztem, mégsem maradhatok ott. Genf túlságosan közel volt, s így állandóan be kellett volna járnom a városba. Akkor pedig nem tudtam volna a terveimet megvalósítani.” Roger attól félt, hogy ha Genfhez ilyen közel telepszik le, akkor túl sok időt kell a szüleivel töltenie. Gyorsan továbbutazott tehát, nehogy nagyon megszeresse ezt a helyet. Egy évre rá levelet kapott Frangy-ból, a közjegyzőtől: az ingatlan még mindig eladó, változatlan feltételekkel. A tulajdonos tudta, mik a tervei Roger-nek, ezért aztán igen szívesen átengedte volna neki a házat.

Bourg-en-Bresse-ben újabb kitűnő lehetőség adódott számára. Roger azonban akkor is nemet mondott. Itt az élet túl kényelmesnek látszott ahhoz, hogy valami egészen újat lehessen teremteni. Ez a városi lakóház egy domb lábánál helyezkedett el, gyönyörű kilátással. Csirkék kapirgáltak a kapu körül, gyönyörű rézüstök lógtak a konyhában. „Olyan kényelmes minden, mint egy bölcsőben, de itt aztán szépen el is aludtam volna.” Roger napokon át járta a vidéket alkalmas helyet keresve, így érkezett el végül Mâconba. Mivel olvasott a clunyi apátság történetéről, elhatározta, hogy fölkeresi ezt a helyet.

A kolostor 909-ben történt alapításától kezdve szigorú szerzetesélet folyt itt Clunyben. Sok régi és újabb kolostor átvette az életformájukat. Cluny főleg a XI. és XII. században hatott igen erősen az egyház életére, s nagy lendületet adott a VII. Gergely pápa nevével fémjelzett reformnak. Hatása a középkor végén lecsökkent, s a kolostor 1790-ben végleg bezárta kapuit. Most, 1940-ben Roger azt várta, hogy a szabad természetben bukkan rá a kolostor romjaira. Nem a romok vonzották, hanem az a tény, hogy Cluny szerzetesélete olyan erősen hozzájárult az egyház reformjához. Akkoriban még nem készült el Roger disszertációja a Szent Benedek előtti szerzeteséletéről, ezért is szívesen megnézte volna Clunyt. La-Roche-Vineuseben töltötte az éjszakát, s másnap kora reggel átkerékpározott Clunybe.

Legnagyobb meglepetésére egy kisvárosban találta magát. Bement egy üzletbe, s ott érdeklődött, akad-e közjegyző a városban. Természetesen nem is egy! Egyikőjük, Bourgeon úr felvilágosította a látogatót, hogy a környéken két ház is eladó, az egyik a mont-i kastély, a másik egy ház Taizében. Roger először a kastélyt kereste föl. Késő délután ért fel a meredek úton Taizébe: elhagyott, kopott kis falu ez Cluny és Citeaux, a monasztikus hagyomány e két pólusa között. Augusztus 20-át írtak akkor.

„Rögtön feltűnt nekem, hogy Taizé milyen szegény. Kiépített műút nem volt a környéken, a faluban is csak földes utcák. A házak egy része üresen állt a múlt század óta, amikor a szőlő nagy részét elpusztította a peronoszpóra.” Az eladásra kínált ház is évek óta lakatlan volt. A tulajdonos, egy de Brie nevű házaspár, szegényes körülmények között Lyonban élt. A férfiak nem voltak otthon a faluban, arattak valahol a környéken. De egy idős parasztasszony a szomszédból, Madame Ponceblanc, megmutatta a házat a vétel iránt érdeklődőnek.

„Mindent jó állapotban találtam – meséli Roger testvér. Azóta sem kellett javítanunk a homlokzatot vagy felújítanunk a tetőt. A házat gondosan rendben tartották. A szegénység rákényszerítette a tulajdonosokat arra, hogy eladják a házukat, de láthatóan szívesen laktak itt valaha.” A telek és a régi szőlő nagy részét már eladták. De az összes épületek, a pince, a borospince, a juh- és tehénistálló még eladásra vártak. Roger meglepődött a vételáron: két autó árért mindent megvásárolhatott – az egyikért megkapta az épületet, a másikért a hozzá tartozó földdarabot.

Roger lassan megéhezett, és megkérdezte az öregasszonyt, hol juthat valami enivalóhoz. Vendéglő nincs a környéken, felelte az asszony, és meghívta magához vacsorára. Lányával együtt befogadták az idegent a házukba. Vacsora közben sok mindenről beszélgettek, s a végén így szólt Ponceblanc asszony: „Maradjon itt! Olyan egyedül élünk. Senki sem akar ittmaradni a faluban, s a tél olyan hosszú és hideg.” Ennek a szegény öregasszonynak a szavai meghatározták Roger életét. Krisztus az Evangéliumban mindig a szegényekkel, az éhezőkkel, szomjazókkal, magányosokkal azonosította magát – Ő szólt hozzá most is.

Svájcbra visszatérve Roger elmesélte szüleinek mindazt, ami történt. A Genf közelében felkínált ingatlanról azonban nem szólt. Édesapját nagyon megbántotta volna, ha bevallja félelmét, hogy így túl sok időt kellene majd töltenie a szülői házban.

Elmesélte azonban a taizéi öregasszonnyal folytatott beszélgetését. „Mondott már neked bárki is hasonlót az életben?” – kérdezte édesapjától. Amikor Charles Schutz meghallotta, hogy ilyen meghívást csak Taizében kapott, habozás nélkül így felelt: „Isten szól hozzánk a legszegényebbeken keresztül. Hallgasd meg hát ennek az asszonynak alázatos kérését.”

Roger már csak azért is Taizébe akart költözni, mert a falu csak két kilométerre feküdt a demarkációs vonaltól, amely a megszállás óta kettéosztotta Franciaországot. Sok ember szenvedett erre felé. Amikor Taizé mellett döntött, nem tudta még, hogy egész életének szimbólumává lesz ez a választás: azon a demarkációs vonalon akart élni, amely az embereket elválasztja egymástól.

Barátai nem osztották sem lelkesedését, sem elszántságát. Augusztus végén Lausanne-ban Roger összegyűjtötte legközelebbi barátait, a tudományegyetem néhány hallgatóját, és elmondta nekik terveit. A találkozó során nyilvánvalóvá lett: az egyetemisták többsége ellenzi azt, hogy Franciaországba menjen. „Ez a meglehetősen viharos összejövétel azonban már nem túlságosan hatott rám. Azt hiszem, a betegség megtanított arra, hogy ennél bonyolultabb akadályokat is le tudjak küzdeni. Ilyen hirtelen nem is tudták felfogni, mit is szeretnék. De tudtam, hogy még viszontlátjuk egymást.” Hogy megnyugtassa őket, Roger megígérte nekik: legalább kéthavonta visszatér egy hétvégére, hogy a Nagy Közösség tevékenységét továbbra is figyelemmel kíséresse.

* * *

A gyakorlati kérdések pontosabb megbeszélésére Roger szeptemberben újra fölkereste Taizét. Ezúttal elkísérte fivére is, aki maga is földműves volt, s így jobban értett a mezőgazdasági kérdésekhez. Neki az volt a véleménye, hogy mind az ingatlan, mind a vételár szempontjából bölcsőbb volna a svájci határon vásárolni valamit. Taizé semmit sem ér, közölte Roger testvérral, mielőtt elváltak. Az ellenvetések ellenére Roger visszatért Clunybe, hogy aláírja az adásvételi szerződést. A közjegyző úgy vélte, hogy Roger még túl fiatal egy ilyen szerződés aláírására. Ezért figyelmeztette rá, hogy az aláírással kötelezi magát arra, hogy a vételár negyedét mindenképpen kifizeti, akkor is, ha megváltoztatja a szándékát. Roger néhány perc gondolkodási időt kért. Elment a clunyi Notre-Dame templomba, hogy ott imádkozzék és összeszedje a gondolatait. Aztán visszatért és aláírta a szerződést.

A jegyző azonnal táviratozott Lyonba a de Brie házaspárnak. Roger csak jóval később tudta meg, mi történt ezen a napon. „De Brie asszony mélyen hívő katolikus volt, meséli az egyik testvér, aki jól ismerte őt. A férje Voltaire gondolkodását követte, mint olyan sokan mások is ezen a környéken, ahol számos templomot már nem is használnak. Némelyek azt mondják, hogy ez a vidék a francia forradalom után szakadt el a kereszténységtől. Mások szerint sohasem volt igazán keresztény. Az asszony kilencedet végzett azért, hogy a házra vevőt találjanak. Amikor a kilencedik napon a miséről hazaért, akkor találta ott a táviratot. Ekkorra már az utolsó fillérjük is elfogyott. Egyetlen fiuk volt, akit Rogernek hívtak. De Brie asszonyt később gyakran meghívtuk Taizébe, és sok mindent megtudtunk tőle a környékről és a falu történetéről. Kivételes egyéniség volt.”

Férje halála után de Brie asszony gyakran fölkereste Taizét, ahol egyszerűen csak Matild néninek hívták. A testvérek már jó néhány éve ott éltek, amikor Matild néni egyszer előhúzott egy levelet, amelyet 1923-ban kapott. Akkoriban bensőséges levelezést folytatott egy bencés apácával Dourgne-ből: Hildegard nővérrel. 1923. január 25-én keltezett levelében ez az apáca – aki sohasem járt Taizében – leírja egy álmát. Sorai prófétai megsejtésként hatnak, hiszen tizenhét évvel később itt jött létre a Közösség.

„Nem tudom megállni, hogy le ne írjam Önnek egy álmomat. Csupán álom... de nagyon szép. Georges Goyau francia vallástörténetét olvassuk mostanában. Most éppen Cluny aranykoránál tartunk. Innen érhető, hogy sokat gondolok Önre, hiszen azon a tájékon lakik.

Azt álmodtam tehát, hogy Taizében vagyok. Szerzetesek élnek ott, s éppen a zsolozsmákat éneklik. Öröm töltötte el a szívemet. Az apátjuk – kék szemű, szőke hajú, karcsú, törekeny – a mi kis Roger-nkre emlékeztetett: előttem van a fényképe tizenkét éves korából. Amikor megkérdeztem a nevét, ezt a választ kaptam: Pierre de Brie. Szerettem volna, ha bemutatnak neki, de ekkor sajnos felébredtem. Milyen kár! Ébredés után elképzeltem, hogyan is folytatódhatott volna az álom. Talán a közeli vagy a távolabbi jövőben a családjuk valamelyik leszármazottja újra folytatni fogja a megszakadt hagyományt és újrakezdi a szerzeteséletet Clunyben? Ki ismerheti Isten terveit?”

Roger testvér nemigen törődött ezzel az álommal. De nem sokkal azután, hogy de Brie asszony ezt a levelet megmutatta neki, Dourgne bencés kolostora környékén járt. Felkereste az apátnőt, és megmutatta neki a levél másolatát. Hildegard nővér már nem élt ekkor. De az apátnő olyan személyiségnek ismert, aki két lábbal a földön járt, s tudta, mit beszél. Matematikát oktatott. Az apátnő szavai megingatták Roger testvér kételkedését: „Nem volt több álomnál, mégis van talán valami értéke annak, amit leírt.” De Brie asszony 1977-ben halt meg, és a falu román templomának temetőjében temették el, közel ahhoz a házhoz, amelyben valaha élt.

* * *

Roger testvér valójában nem tudja megmagyarázni, hogyan esett a választása Taizére. Amikor e szegény, pusztulófélben lévő falucska mellett döntött, egyedül élt – tűnődik el rajta. A sivatag csöndjében hallhatóbbá válik Isten szava. Az ember a magányban fogékonyabbá válik a benne élő Isten jelenlétére. Később felismer olyan jelzéseket, amelyek tudatják: útjain nem a véletlen irányította. Hildegard nővér leveléből is megérezhetjük, hogy Isten távoli események által is előre jelzi és egyengeti az útjainkat. Roger testvér jól tudja, hogy nem szabad túlságosan könnyen hivatkoznunk Istenre, elhamarkodottan emlegetni Krisztus vagy a Szentlélek beavatkozását, ezért aztán igen óvatosan használja ezeket a kifejezéseket. Mégis: túl a szavakon, életének legegyszerűbb tényeiben Isten mutatkozik meg előtte.

„Jól tudtam, hogy ez a vállalkozás, amely nem tőlem származott, csak a pusztában valósulhat meg – emlékezik vissza Roger testvér. – A körülmények emberi pusztasággá változtatták ezt a környéket: a szőlők elpusztultak, az iparvidékek elszívták az embereket, sokan odavesztek az első világháborúban. Ahogyan Madame Ponceblanc megmondta, a telek igen hosszúak, s villany még nem volt a faluban. A magány főleg az időseket sújtotta. Nem hiszem, hogy ez engem zavart volna, hiszen annyi munka várt rám. Gyorsan meg kellett tanulnom a földműves munkákat, és azt, hogy a lehető legkevesebbel beérjem.” Roger megtanult csalánlevest főzni, és gyakran evett csigát. Mindkettőből sokat talált a környéken, valaki ugyanis hajdanában csigákat tenyésztett a környéken. Összeszedte őket, megfőzte, s aztán megette, úgy, ahogyan kivette a forró vízből. A falubeliek kicsit csodálkoztak ezen, s néha még ma is emlegetik Roger szakácsművészetét.

De nemcsak önmagáról kellett gondoskodnia. A ház két kilométerre esett a demarkációs vonaltól délre, és sok menekült keresett itt menedéket, félholtan a félelemtől és a kimerültségtől. Állandó jövés-menés folyt a házban. Roger testvér senkinek a vezetéknevét nem kérdezte. Mindenki csak a keresztnévét használta, és annyit mondott el magáról, amennyit akart. Roger testvér nem akarta veszélybe sodorni a nála lakókat, ezért nem is jelenthette be őket hivatalosan, hogy élelmiszerjegyet igényeljen a számukra. Így aztán kezdettől fogva magának kellett gondoskodnia mindnyájuk megélhetéséről. De az is bebizonyosodott, hogy kevés is elég ahhoz, hogy másokat befogadjunk és velük mindenünket megosszuk. „A szegénység – erősíti meg

Roger testvér – fölkelti az egyetemesség és a közösség iránti érzéket. A bőség könnyen zavarba hozza azt is, aki ad, azt is, aki kap belőle.”

Az étkezések ma is nagyon egyszerűek Taizében. A vacsora például, amelyre fiatalokat is meghívna az esti ima után, csak a jelenlévők létszáma szerint felhívított levesből áll, aztán vajjas kenyérből és gyümölcsből. Máskor csupán kekszet kapnak egy csésze kakaó mellé. A fontos az, hogy minél többeket tudjanak meghívni. Az egyszerűség azonban sohasem válhat rideggé. Némi fantázia kell csupán hozzá, hogy a hétköznapiakban is megszülessék az öröm és az ünnep iránti érzék. Nem kell hozzá semmi rendkívüli, elég lehet egy gyertya, néhány szál virág, egy-két egyszerű tárgy.

Roger testvér szívesen gondol vissza arra, hogy a falubeliek milyen barátságosan fogadták őt. Egy idős szomszédasszony esténként még forró téglát is dugott az ágya végébe. Egy másik „evangéliumi asszony” is eszébe jut: Marie Auboeuf Ő tanította meg arra, hogy figyelje a hold növekedését és fogyatkozását, a különböző zöldségfélék ültetésének és leszedésének idejét. Behívta a konyhájába is, hogy ott megmelegedhessenek. „Már nagyon öreg volt, amikor odaköltöztem, de az arcáról nyugodt derű sugárzott. A szomszédos kis házban lakott a férjével. Az életük a konyhában folyt, ezenkívül egy szobájuk volt a szülők és a lányok számára, a tíz gyerek közül a többi az istállóban aludt.”

Marie Auboeuf más faluból származott, és mélyen hívő katolikus volt, férjét viszont szabadgondolkodónak tartották, s egyházi szertartás nélkül temették el. Megtiltotta a feleségének, hogy betegye lábát a falu templomába, ahol egyébként már régóta nem tartottak istentiszteletet. Mindenki tudta, hogy az asszonynak nincs könnyű élete a családban, sokan szerették és csaknem szentként tisztelték. Szívébe zárta Roger testvért, és sokat mesélt a falu életéről, az itt lakókról, akik közül sokan csak évente egyszer, a szüret után tudták kifizetni a kenyérrelvált, s folytonos adósságban éltek. Elmondta azt is, milyen egyszerűen étkeznek: kukorica, zöldség és kenyér a táplálékuk. Húst csak ünnepnapokon láttak.

Elmesélte azt az élményét is, amelyik segítette abban, hogy elviselje nyomorúságos és nehéz életét. „Férje megtiltotta, hogy imádkozzék. Erről sohasem beszélt, de tudtam, hogy így van. Egyszer elmesélte, hogy nagyon megbetegedett, amikor a gyerekek még egészen kicsik voltak. Fokozatosan megbénult, s nem tudta, mi lesz a családjával. Egyik éjjel ott feküdt alvó férje mellett a konyhában, és a rózsafüzért imádkozta. Férje tilalma miatt bizonyára nem tartott a kezében sem rózsafüzért, sem más tárgyat. Akkoriban még nem volt villany a faluban. A szuroksötétben – mesélte nekem – megjelent neki Szűz Mária. S mire fölkelt, teljesen elmúlt a bénasága, amely pedig egyre jobban akadályozta a mozgásban. Újra tudott járni és gondoskodhatott a gyermekeiről. Férjének persze nem mesélhette el a látomását. Ez az asszony valóban az Evangélium szelleméből élő édesanyát testesített meg számomra.”

Roger testvér is megoszthatta Marie Auboeuffel a maga élményeit és gondjait, s az asszony igen jól megértette. A megpróbáltatások idején néha váratlan meglátásokhoz vezethetnek el azok, akik az életük alkonyán állnak. Gyöngéd szavakkal mesél az „öreg parasztasszonyokról”: talpig feketében járnak, arcukra rárajzolódott az élet minden keménysége. Olaszországban például ma is láthatunk még ilyeneket dolgozni a földeken. „Többnyire igen sokat adtak másoknak, és nagyon keveset kaptak érte. Hűségük az evangéliumi asszonyokéra emlékeztet, akik kitarítottak a kereszt alatt is.”

A faluban jórészt idősebbek éltek, s ezek szívesen fogadták Roger testvért. Néhányan azonban barátságatlanul viselkedtek vele, de Roger testvér róluk nem beszél. Húga, Geneviève, aki akkoriban többször töltött vele néhány napot a „clunyi házban”, elmagyarázta, hogy az idegeneket nem mindig fogadták szívesen ebben a faluban, ahol több nemzedék óta ugyanazok éltek együtt.

A Nagy Közösség 1940 decemberében tartotta első összejövetelét a Clunyi Ház-ban. Az együttlét viszonylag rövid ideig tartott, s mihelyt a résztvevők elutaztak, Roger újra a menekültekre fordította minden figyelmét. Taizében kezdettől fogva mindig azok az emberek

álltak közel a szívéhez, akik a hatalmon lévőknek estek áldozatául. Mélységes részvétellel fogadta magához őket.

„Amikor először idejöttem, istállókat és düledező épületeket találtunk azoknak a házaknak a helyén, amelyekben most lakunk. A nagy háznak eredetileg nyolc szobája volt: mégis meglehetősen kicsinynek látszott a nagy bejárati kaputól nézve, amely akkor még állott. Kapcsolatban álltam valakivel, aki jól ismerte a politikai foglyok helyzetét. Sokan akadtak olyanok, akiknek bujkálniuk kellett, s akiket el kellett rejtőnünk. A bejáratnál csengő lógott. A kaput zárva tartottuk, s egyedül én nyithattam ki. Ha valaki csöngetett, mindenki elrejtőzött. Persze megállapodtunk néhány egyezményes jelben, s így érintkeztünk egymással.” Ha az egyik ablakra felakasztott egy lepedőt, akkor mindenki tudta, hogy veszély nélkül visszatérhet a házba. Ez a módszer egy darabig jól bevált. Roger megtermelte a földjükön azt, amire az ottlakóknak szükségük volt, s rendszeresen megfejte egyetlen tehenüket is.

Naponta háromszor visszavonult imádkozni abba a kis oratóriumba, amelyet berendezett magának. A menekültek közül sok volt a zsidó, és Roger semmiképpen sem akarta, hogy a vendégei kényszerítve érezzék magukat arra, hogy vele részt vegyenek az imádságban.

„Elviselhetetlen lett volna számomra, hogy hálájuk jeléül imádkoznak velem. Látták, amikor elmentem imádkozni. Az oratórium ajtaja nyitva állt, nem titkoltam, mire használom ezt a helyiséget, de sohasem beszéltem róla. Senkit sem lehet kényszeríteni semmire. Ha egy földel alatt lakunk, a többiek megsegítésére talán nincs lehetőségünk, de tanúságtételre mindenképpen. Az Evangélium arra tanít bennünket, hogy ne önmagunkra mutassunk rá, hanem Krisztusra, ahogy Keresztelő János tette. Nem ejthetjük rabul az emberek lelkiismeretét – még a legszebb célok érdekében sem.”

* * *

Ezekre az évekre visszatekintve Roger testvér úgy véli, hogy nem volt naiv, de „még hiányzott a tapasztalata arról, hogy ki is az ember valójában”. Abban az időszakban ismerte meg az ember árnyoldalait. Folytonos veszedelemben élt. Szülei megkérték ugyan Roger egyik sógorának nagybátyját, Filloneau tábornokot, hogy vegye őt védelmébe, ez azonban nem sokat változtatott a helyzetükön. 1942 májusában a tábornok levelet írt Rogernek, és közölte vele, hogy nem tudja tovább garantálni a biztonságát. Túlságosan rossz hírbe keveredett már. A tábornok azt ajánlotta, hagyja el Taizét. A fiatalember úgy döntött, hogy marad, annak ellenére, hogy ekkor már rendszeresen „látogatta” őt a francia titkosrendőrség, amelyik mindenáron meg akarta tudni, mi történik a házban.

Visszaemlékezik rá, hogy elhatározta: mindent elfogad, bármi történjék is vele, akár az elhurcolást, akár a halált. Ugyanúgy, ahogyan fiatalon elhatározta, hogy elfogadja a betegséget vagy akár a halált is. „1942 egyik forró nyári délutánján történt. Az ablakok nyitva voltak. Egy kis asztalnál ültem és írogattam. Erősen fenyegetett az a veszély, hogy letartóztatnak. Azon az estén, szembenézve a szívemet összeszorító félelemmel, igent mondtam Istennek: történjék velem az Ő akarata szerint. Egy imádság szakadt ki belőlem – Istenhez fohászkodtam, anélkül, hogy valójában értettem volna azt, amit mondok: vedd el az életem, ha jónak találod, de add meg, hogy folytatódhassék az, ami itt elkezdődött.”

1942 novemberében Roger átsegített a svájci határon egy embert, aki a nácik elől menekült. Genfben összegyűjtötte a menekültek számára szükséges pénzt, és éppen vissza akart térni Taizébe, amikor egy barátja, Gaston Chautard Clunyból megüzente neki, hogy ne menjen haza. November 11-én a németek megszállták a szabad zónát. A Gestapo kétszer is átkutatta a taizéi házat. „Rá kellett eszmélnem, hogy az úgynevezett szabad zóna sohasem volt egészen szabad. Valaki egy kihallgatáson elárult: elmondta, mit csinálók itt. 1942-ben rádöbbsentem arra, milyen könnyen összetörik az ember a nehéz megpróbáltatások súlya alatt. Azóta sokszor eltűnődöm

rajta, hogy bizonyára a világ bármely országában ugyanilyen sok ember akad, aki bizonyos körülmények között képes a legrosszabbra is. „Roger tehát Svájcban maradt.

A följelentés, a Gestapo erőszakos föllépése mélyen megrázta. Ezúttal is gyermek- és fiúkorának nagy felismerésére hagyatkozott: újra igent mondott. Nem akart belesüllyedni a reménytelenségbe még az igazságtalanság és a fájdalom láttán sem. Nem akarta, hogy a saját szomorúságát adja át másoknak, ahelyett a benső öröm helyett, amelyre minden keresztény meghívást kapott. Kényszerűségből Svájcban maradt tehát, de a genfi katedrális mellékkápolnijában tovább folytatta a napi háromszori imádságot. A Nagy Közösség tagjai csatlakoztak hozzá. Köztük az a két fiatalember is, akik aztán első szerzetestársai lettek.

* * *

Mindketten olvasták azt a kis füzetet, amelyet Roger egy évvel azelőtt, 1941 őszén adott ki. Tizennyolc oldalon foglalta össze elképzeléseit a közös életről, amely bizonyos mértékig már megvalósult a Nagy Közösségben. Ezt a címet adta neki: *Tisztázó megjegyzések*. A szerző nevét nem tüntették fel, csupán a Clunyi Közösség-ről történik említés. „A legelső változatot önmagamnak írtam. Körülbelül tizennyolc éves koromban tudatosult bennem, hogy csak úgy tudjuk igazán felépíteni önmagunkat, ha vannak olyan támpontjaink, amelyekhez halálunkig igazodunk. Benső egységünket csak úgy őrizhetjük meg, személyiségünket csak úgy bontakoztathatjuk ki, ha magunkévá tesszük az Evangélium néhány lényeges pontját. Hogyan is fejlődhetnénk szüntelenül, ha nem lennének olyan támpontjaink, amelyekhez egy életen át újra meg újra visszatérhetünk?

Nem akartam valamiféle rendszert kidolgozni. Inkább azt reméltem, hogy benső egységet teremthetek azáltal, hogy az Evangéliumból, főleg a nyolc boldogságból néhány mondatot irányjelzőül választok magamnak. Ez a bibliai szakasz mindig nagyon mélyen érintett... Ha lehet és kell kockázatot vállalni Istenért és Krisztusért – márpedig én azt kerestem, nem a kényelmes megoldásokat –, akkor figyelmesen és hűségesen kell igazodnom néhány szilárd ponthoz, amelyekhez mindig újra visszatérhetek. Ezen fordul minden.” A Szentírásnak nem minden részlete egyforma súlyú. A Boldogságokat viszont mindig a leglényegesebb részek közé sorolta. Ezért, amikor írni kezd, három szóban foglalja össze a Boldogságok szellemét: öröm, egyszerűség, irgalom.

Lehetséges-e ezeket az evangéliumi valóságokat tökéletesen egyedül életre váltani? Idővel rá kellett eszmélnie, hogy szüksége van olyan „közös forrásra”, amelyekből az arra vállalkozók megalkothatják a közösség paraboláját. Ez a kis füzet beszámol azokról a diáktalálkozókról, „az erdei és mezei sétákról, a hosszú estékről, a beszélgetésekről, amelyekben fölfedeztük azt a közös gondunkat, amely mindnyájunkat foglalkoztatott: a tanulmányaink befejeztével az elmagányosodás és az egyedüllét fenyeget bennünket”. Roger felfigyel arra, hogy az elszigetelődés egyik-másik idősebb barátját is elbátortalanította, s idővel a lelkesedésüket meg az elköteleződésre való vágyukat is fölváltotta a kényelmes, zavartalan élet keresése.

Ez az észrevétel arra indította, hogy közelebbről meghatározza egy közös életmód alapvonásait. „Szakítani akartunk az individualista hagyományokkal – írja ebben a füzetben –, hogy közös munkával, sőt közös étellel eljussunk ahhoz a gazdagsághoz, amely másképp nem tárulna fel előttünk. Próbáljunk meg tehát létrehozni egy olyan közösséget, amelyik a világban él, s amelynek minden egyes tagja Krisztusba vetett hittel és meghatározott szabályok elfogadásával kötelezi el magát. Ez a hívás néhányunkat ellenállhatatlanul megérintett.

A középkor sötét korszakaiban – folytatja tovább Roger a *Tisztázó megjegyzések*-ben – amikor hatalmas változások rázkódtatták meg az emberiséget, közös életre szövetkeztek azok az emberek, akik egyformán vágyódtak a csöndre, az összeszedettségre és az odaadottságra, hogy jobban szolgálhassák Urukat, és ezáltal másoknak is szolgálatára lehessenek. Nem tartjuk

lehetetlennek azt, hogy a mi modern, XX. századunkban, a mai körülményeknek megfelelő életkeretek között, hasonló vállalkozásba fogjunk.”

Hogy a benső életnek szilárd alapokat biztosítson, ez az 1941-es füzet főleg három szabályt emel ki, azokat, amelyeket Roger már régóta beleépített a maga életébe. „Napi munkádat és pihenésedet Isten Igéje éltesse”: az ima és az elmélkedés járja át az egész napot, nemcsak a külön erre szánt időket. „Őrizd meg magadban a benső csöndet, hogy Krisztusban maradhass.”: a benső csönd nem öncél és nem is lelki üresség, hanem nélkülözhetetlen feltétele annak, hogy Krisztusban kitarthassunk. „Engedd, hogy átjárjon a nyolc boldogság szelleme: az öröm, az irgalmasság és az egyszerűség.”: a keresztény szabadság és az evangéliumi ígéretek öröme; az irgalmasság, a növekvő gyűlölet világában; életmódunk és belső szemléletvilágunk egyszerűsége, az az egyszerűség, amely az önmagunkról lemondás által az alázatra törekszik.

Akik elfogadják ezt a három életszabályt, azok rendszeresen tartanak lelkinapokat és szerveznek maguknak elmélkedő meg tanulmányi csoportokat. A közösség vezetőjének legyen gondja az, hogy „elsősorban az egységet megőrizze.” A keresztények kiengesztelődése alapvetően hozzátartozik a közösség hivatásához. „Mindent elkövetünk azért, hogy Krisztus Testének szétszaggatottságát felmutassuk, hogy a nyugtalanság kovászát alkossuk azok között a keresztények között, akik az egyetemes egyház megosztottságát természetes állapotnak tekintik. Közösségünknek az ökumené otthonává kell válnia.”

A brosúra bejelenti, hogy Taizében nyitva áll egy ház, „Cluny Háza”, a lelkigyakorlatra visszavonulni vágyók számára. Egy lábjegyzet azt is jelzi, hogy Roger ennél sokkal többre is gondolt, evvel azonban még nem mert kilépni a nyilvánosság elé: „Gyakran megkérdezik: Állandó közösséget akar létrehozni ebben a házban? Olyan égető kérdés ez manapság, hogy pontos választ még aligha lehet rá adni.”

1944-ben Roger továbbfejleszti gondolatait egy másik könyvben, *Bevezetés a közösségi életbe* címmel. Hamar elkapkodták, de nem akart új kiadást készíteni. Gondolatai olyan gyorsan fejlődtek tovább, hogy néhány év múlva már sok tekintetben egészen más elképzelései alakultak ki. 1952–53 telén írta a *Taizéi Szabályzat*-ot, amelyben összefoglalja a közösségi élet legfontosabb elemeit. Később azonban ezt is módosította és egyszerűsítette. Csírájában azonban már az 1941-es füzet tartalmazta mindezt – az a könyv, amelyet tanulmányai végén, huszonöt évesen írt.

A *Tisztázó megjegyzések* Lyonban jelent meg Couturier abbé segítségével, aki szívéen viselte az ökumenizmus ügyét. Amint említettük, ezt a kiadványt olvasta az a két genfi egyetemista is, akik elsőként csatlakoztak Rogerhez. Max Thurian teológiát tanult, Pierre Souvairan pedig agrártudományokat – mindkettőjüket mélyen megérintette a könyv, és fölkeresték Rogert svájci útjai alkalmával. Pierre, majd Max is ellátogatott Taizébe is. Aztán 1942 végén, amikor Rogernek Genfben kellett maradnia, hárman közösen béreltek egy lakást a hatalmas genfi katedrális szomszédságában, a Rue du Puits-Saint-Pierre-en. Negyedikként csatlakozott hozzájuk Daniel de Montmollin. Együtt dolgoztak és imádkoztak, ideiglenesen elkötelezték magukat a cölibátusra és a javak közös elosztására is. Ígéretüket évenként újíttották meg. Max a liturgia tudományából írta diplomamunkáját, Roger pedig folytatta félbemaradt disszertációját. Ennek témája szoros kapcsolatban állt most megkezdett kísérletükkel: „A Szent Benedek előtti szerzeteseszmény az Evangélium fényében”. Roger 1943. április 30-án tette le szóbeli vizsgáját. Írásában azt bizonyítja, hogy a monasztikus élet összeegyeztethető az Evangéliumhoz való hűséggel. Ez az állítás nem aratott osztatlan sikert a korabeli protestáns körökben.

Ugyanebben az évben Roger-t lelkésszé avatták. Ezt néhány évvel később már inkább akadálynak, bizonyos tekintetben „szükségtelen” lépésnek tekintette, hiszen mindig csak azt tartotta fontosnak, hogy testvér legyen a testvérek között.

Genfben „csodálatosan szép” közös élet kezdődött, a kis füzetben leírt elvek alapján. Lakásuk mindig telve volt vendégekkel, s a katedrális oldalkápolnájában folytatott közös imádságukon is sokan vettek részt. Geneviève, Roger egyik húga orgonált. Ma is emlékszik rá,

mennyire meglepődött azon, hogy milyen sokan jönnek el reggel a munkába menet, hogy együtt imádkozzanak. Arra is emlékszik, mennyire meghökkentett egyeseket az, hogy az imádság alatt gyertyák égtek, hiszen akkoriban Genfben a gyertya még a római katolicizmus szimbólumának számított.

Harmadik fejezet: A közösség felé

A testvérek a kezdet kezdetétől a keresztények és az egész emberiség kiengesztelődését tartották legfőbb hivatásuknak. De a célt csak konkrét tettekkel lehet megvalósítani. 1944 őszén, Franciaország felszabadulásának idején telepedett le Roger és első három testvére a taizéi házban, azzal a szilárd elhatározással, hogy folytatják megkezdett életüket, mindig különleges figyelemmel fordulnak a leginkább kitaszítottak felé. De kik is a legrászorulóbbak abban az emberi sivatagban, ahol élnek? Egy váratlan esemény megadta a választ. Két német fogolytábor létesítettek Taizé környékén: az egyiket Mont elhagyott falvában, a másikat egy régi ifjúsági táborhelyen, Chazelle közelében. A testvérek engedélyt kaptak arra, hogy látogassák a táborokat. Ezek a foglyok voltak akkor emberileg a legkiszolgáltatottabbak.

A testvérek megosztották a foglyokkal kevéske élmüket. Engedélyt szereztek arra is, hogy a foglyok közül néhányat vendégül lássanak vasárnaponként egy közös étkezés és egy rövid imádság idejére. Roger testvér számára meghatározó élményt jelentett, hogy rövid időn belül kétféle nyomorúságot is megismert: a politikai menekülteket, akik hajlékot keresve bujkáltak, majd a német hadifoglyokét, „akik ugyanolyan ártatlanok voltak, mint az előzőek”. A környékről néhány férfi részt vett az ellenállási mozgalomban. Elhurcolták őket, és soha nem is tértek vissza. Két vagy három asszonyban föltámadt a bosszú érzése. A gyűlölet gyűlöletet szült, ebben az időben talán még inkább, mint máskor. Egy napon ezek az asszonyok, akiknek a férjüket Németországba hurcolták és valamelyik koncentrációs táborban megölték, összefogtak és egy elkeseredett pillanatukban rátámadtak az egyik fiatal német katonára. Bőrszíjakkal ütlegelték. A gyenge, rosszul táplált katona belehalt sérüléseibe. Pap volt. Utolsó órájában maga volt a béke és megbocsátás. „Már egy ideje észrevettem – emlékezik vissza Roger testvér –, hogy ez az ember Isten szentségéből tükröz vissza valamit.” Roger testvérben keserű emléket hagyott a fiatal német pap halála. Hosszú éveken át nem is tudott beszélni erről. 1974-ben, amikor először tartott nyilvános beszédet Németországban, egy frankfurti ifjúsági gyűlésen, elmesélte ezt az élményét. Beszédét már a következő nemzedék hallgatta.

Roger testvér felidéz egy másik történetet is, amely a kiengesztelődés szelleméről tanúskodik: az egyik testvér, aki 1984-ben kötelezte el magát végleg a Közösségben, mesélte el a nagyanjáról. Ennek az asszonynak a férje magas rangú tiszt volt a német hadseregben. A náci uralom idején részt vett az ellenállásban, és a Gestapo börtönébe vetették. Két gyermekük volt, egy leányuk, aki a taizéi fiatal testvér anyja lett, és egy fiuk, aki meghalt a háborúban. A rendőrség az anyát és a lányát is üldözte a háború idején, külön-külön kellett elrejtőzniük. Fia halála után ez az édesanya leírta azt, mit érez. Írását negyven évvel később, unokája fogadalomtételkor olvasták fel, az idős asszony jelenlétében:

„Gyermekkoromban anyám keze vezetett minden úton, minden ösvényen a gyermekek csodálatos világán keresztül. Jó, meleg, erős keze volt, olyan kéz, amely soha nem ereszt el.

Később megszületett az én gyermekem. Csöpp kezével anyai kezembe kapaszkodott. Kezecskejét tenyerembe zártam, mintha soha nem ereszteném el.

Mégis eljött a halál! Nem kérdezte, ereszttem-e. Jeges kezével megragadta, s többé nem eresztí el.

Ha a halál kifosztja a kezéd, ne szorítsd össze a markod. Hagyd nyitva, hogy Isten töltsen meg üres tenyered. Ha nem is most azonnal, de az örökkévalóságban bizonyosan megteszi majd.”

* * *

„A kezdet nem volt könnyű Taizében – emlékezik vissza Roger testvér. – Nehéz éveink voltak, mindentől távol éltünk, elszigetelten.” A közlekedés még nem állt egészen helyre. A

rövid út Mâconig hosszú utazást jelentett. A testvérek kerékpárral tették meg ezt az utat, vagy néha gyalog is, amikor a kerékpár gumija tönkrement és nem tudták pótolni. Mindenképpen be kellett járni a feketepiacra, hogy élelmet szerezzenek legalább a közösség vendégeinek. Kemény idő volt ez, fizikailag és anyagilag is.

„Sok ilyen gond nehezítette az életünket. Mégsem maradtunk soha, egyetlen napra sem kenyér nélkül, bár nemegyszer csaknem mindenünk elfogyott. Egy napon, amikor már tényleg szinte semmink sem volt, arra gondoltunk, hogy minden megtakarított pénzünket (nem volt sok) átutaljuk Franciaországba. Ez hivatalos úton történt, a genfi francia követségen keresztül. Az összeget Párizsban biztonsági okokból csekkre váltották, és elküldték nekünk. Egy vastag, nagyalakú boríték érkezett a postára, de nem lehetett kinyitni, mert nekem kellett volna aláírnom, én pedig éppen elutaztam néhány napra.” A boríték egy-két napig a postán maradt, amíg az egyik alkalmazott meg nem engedte, hogy valaki más írja alá az átvételt Roger testvér helyett. Végre tehát megérkezett a küldemény rendeltetési helyére. Amikor kinyitották, megdöbbenve látták, hogy újságpapírral volt tele. Ezen az estén a testvéreknek meg kellett állapítaniuk, hogy anyagi erőforrásaik kimerültek. „Mire hazaértem Taizébe, valóban semmink sem volt már. A gazdaság nem jövedelmezett. Semmi bevételi forrásunk sem maradt. Egy kis tejünk volt, semmi egyéb. Max eltörte a bokáját, nem tudott járni. Föltettem egy kis szekérrre, és eltoltam a néhány kilométerre fekvő postáig.” A postás erősködött, hogy semmit nem lopott el, nem ő volt a tettes. Bár a clunyi bíróság biztosan állította, hogy az egész pénz visszaszerzésére lehetőség van, Roger testvér nem akart feljelentést tenni.

Az élet mindezek ellenére tovább folyt Taizében. „Kibírtunk mindent, olyan szorosra húztuk a nadrágszíjat, amilyen szorosra csak lehetett. Ezt bizony később is többször meg kellett tennünk.” Mivel meg akarták őrizni szabadságukat és függetlenségüket, a taizéi testvérek mindig visszautasítottak minden adományt és örökséget. Ezt az elhatározást nem volt könnyű megtartani a háború utáni inséges időkben, amikor a helyzet sokakat még lopásra is kényszerített. Egy napon valaki még a lepedőket is ellopta a házból. De sok szép mozzanata is volt ennek az életnek. Roger testvér örömmel emlékezik például arra, hogy egyszer az éjszaka közepén kellett felkelniük egy borjú megszületése miatt.

A Község amúgy is igen korlátozott erőforrásaiból egyre több mindent kellett fedezni. A háborús évek után sok gyermek maradt árván, elhagyottan, család nélkül. „Amikor ilyen gyerekekről hallottunk, gondolkodás nélkül magunkhoz vettük őket. De ki foglalkozzék velük? Ki lehet anyjuk az anyjuk helyett? Legfiatalabb nővérem, Geneviève. A többiek már mind házasok voltak, s azt hiszem, nem kellett volna sok időnek eltelnie, hogy ő is férjhez menjen. Geneviève tetőtől talpig művész volt, és nagyon jó zongorista. Eljött Taizébe, magára vállalta a gyermekek befogadását és nevelését, mégpedig igen nehéz körülmények között.”

Geneviève először a szomszédos faluban, Massillyban telepedett le a huszonöt fiúval, amíg be nem rendeztek számukra egy régi házat Taizében, nem messze a testvérek házától. Geneviève-nek minden segítség nélkül kellett hozzálátnia a hatalmas feladatnak, mivel senkit sem találtak, aki foglalkozott volna ezekkel a fiúkkal, akiknek belső világát feldúlták életük első rettenetes élményei. A fiúk eleinte észre sem veszik majd, hogy mindent megtesz értük, figyelmeztette Roger a nővérét. De ha Geneviève azt adja nekik magából, ami benne a legjobb, akkor erre a gyerekek előbb-utóbb ráeszmélnek, s ez visszavonhatatlanul beléjük ivódik.

A jóslat igaznak bizonyult. Kiterjedt nagy család alakult ki így, lassan, csöndesen. Erről senki nem beszél nyilvánosan, hogy megőrizze a család belső intimitását. „Történetükből – mondja Roger testvér – egész regényt lehetne írni.” A fogadott fiúk felnőttek, már saját gyermekeik vannak, akiknek Geneviève a nagyanyjuk. „Azt hiszem, nyugodtan mondhatjuk, hogy mindannyian jól házasodtak” – gondolkozik el Roger testvér. Számára ez Taizé életének egy kicsiny, de igen fontos és termékeny fejezete. „Ezek az évek nagyon közel állnak a szívemhez. Az Istenben gyökerező életben semmi sem marad viszonzatlanul. Azt hiszem, hogy

közös életünk kezdetén mi is igen sokat köszönhattünk ezeknek az elhagyatott gyerekeknek, akiknek rajtunk kívül senkijük sem volt.”

A kis Közösség együttes életét az is segítette, hogy a testvérek szívből tudtak nevetni. „Mivel nem voltunk sokan, a nehéz pillanatokot is könnyen átvészeltük azzal, hogy nagyokat kacagtunk. A nevetésnek megvolt a maga szerepe az életünkben, és sokszor egy semmiség is elég volt hozzá, hogy kitörjön belőlünk, olykor még a közös imádság alatt is. Abban egyetlen percig sem kételkedtünk, hogy lehet közösségben élni, bár semmi sem úgy történt, ahogyan vártuk.”

* * *

Roger a szűkös lehetőségekben alkotásra készítő erőt látott, Charles Schutzöt viszont aggasztották fia életkörülményei. Nem utasította el mindenestül fia próbálkozásait, sőt részben meg is értette azokat. Az első években néhányszor eljött Taizébe, amikor Roger még egyedül élt. Mélyen megérintette az is, ahogyan Roger felkarolta a menekülteket, s észrevette, hogy itt valami maradandó születik. Roger szeretett volna beszélni erről a „valamiről”, de ez lehetetlennek bizonyult. Megérteni egy olyan életet, amely a hagyományos szerzetesi fogalmakra, különösen a cölibátusra épül, ez meghaladta Charles Schutz lelki nyitottságát. Talán el tudta volna fogadni mindezt, ha valaki más csinálja, nem a saját fia. Egyszer aztán kitört belőle a visszafojtott indulat: „Ha öreg leszel, egyedül maradsz. Itt fognak hagyni téged.” És ekkor olyat tett, amit fia előtt azelőtt sohasem. Roger-nek gyermekkorra óta mindig azt mondták, hogy egy fiúnak nem szabad sírnia – ez illetlenség. Roger apja sírva fakadt, és ezt mondta: „Látod, anyád is milyen jó segítőtársam.” Roger bensőleg visszautasította ezt az ellenvetést. Arra gondolt, hogy ha anyja korán meghalt volna, apja is megismerte volna a magányt. Charles Schutz ott zokogott az asztalnál, de megjelent a felesége és azonnal megnyugtatta.

Roger testvér azonban emlékszik arra is, hogy egyvalamit édesapja is elismert. A szegényeket rendíthetetlenül szerette, s ezért nagyra értékelte, hogy a múltban a szerzetesrendek magukra vállalták az arra rászorulókat nevelését. Tetszettek neki az első testvérek is, még abból az időből, amikor Genfben éltek, de mindez nem volt elég félelmei eloszlatására.

1946 elején Charles Schutz megbetegedett. Valószínűleg trombózt kapott; nem tudott lábra állni. Egy héten keresztül piócákat tettek rá, s ez nagyon legyengítette. Azután tüdőgyulladást kapott: ágyban kellett maradnia. Egy napon úgy határozott, hogy mindenképpen fölkel. Meggyőzte a feleségét is, aki segített neki székre ülni. Nagyon legyengülve, takaróba burkolva ült ott. Ragaszkodott hozzá, hogy még egyszer utoljára beszélhessen a fiával. A függőség veszélyeit emlegette, azt, hogy mennyire fontos anyagilag függetlennek lenni, hogy az ember szabad legyen. Ezen az estén Roger megpróbálta megértetni elképzeléseit az apjával. „Aligha lesz elég, ha veteményeket ültetsz és földet művelsz” – mondta az apja. Ez volt Charles Schutz utolsó beszélgetése a fiával. Miután még egyszer fölhívta fia figyelmét arra, milyen lényegesnek tartja a gyakorlati tevékenységeket, visszafektették az ágyába. Elvesztette az eszméletét és meghalt.

Ez a beszélgetés kitörölhetetlen nyomot hagyott Rogerben. Mélyebben belé ivódott, mint a protestantizmus egyéb hatásai, hiszen ez volt utolsó emléke apjáról, akinek a véleményére mindig sokat adott.

* * *

Charles Schutz jóslata ellenére és Roger testvér legnagyobb örömeire első testvérei ma is mind vele vannak. 1947-ben, az egyik testvér mezőgazdasági szakértelmének köszönhetően, a közösség már eleget termelt ahhoz, hogy anyagilag viszonylag szilárdan álljon. Látogatókat is tudtak fogadni, köztük katolikus papokat és szerzeteseket, de protestáns teológusokat is, akiket a

közös imádság egy XX. századi szerzetesközösségben különösen érdekelt. Taizében tartotta összejöveteleit a Nagy Közösség (Grande Communauté) is, amely azonban hamarosan feloszlott. Tagjai attól féltek, hogy túlságosan elszakadnak helyi gyülekezetüktől, és egyfajta független mozgalomként kezelik majd őket. Ezenkívül nem tűnt kívánatosnak, hogy a kétféle elképzelés, a taizéi Közösség és a Nagy Közösség párhuzamosan fejlődjenek.

A testvérek házának padlását alakították át kápolnává. Mindig zsúfolásig megtelt: túl kicsinek bizonyult számukra. Ugyanakkor a falu román stílusú temploma üresen állt, nem használták semmire. A francia forradalom óta csupán néhány temetési szertartást végeztek Taizében. A falunak nem volt papja. Az elhagyott templomban hosszú évek óta először Couturier abbé tartott misét, aki sokat fáradozott a keresztények egységéért. 1940-ben találkozott Roger testvérral, és a Közösség jó barátja lett. 1941-ben jött el Taizébe, hogy meglátogassa Roger testvért, és ekkor misézett a kis templomban.

Roger testvér szeretett volna engedélyt kapni, hogy használhassa a falu templomát. Szerette volna ismét az imádság helyévé változtatni. Különösen vonzották azok a helyek, ahol az imádság hosszú hagyományokra tekintett vissza, „talán mert e helyeken századok erősítették az egyház hitét”. Tervéről beszélt Saint-Gengoux plébánosának, Dutroncy abbénak, a kerület esperesének. Évek óta ismerték egymást. Dutroncy abbé kezdettől megértette és megszerette őt, s az első pillanattól bízott benne. Ő is segítette a menekülteket. Nagy intelligenciája mély hatással volt Roger testvérré. Egy napon, 1942-ben, amikor Emmanuel Mounier ellátogatott Taizébe, Roger testvér meg akarta ismertetni vele ezt a papot, és vendégével együtt átkerékpározott Saint-Gengoux-ba. „Mindkettőnket rabul ejtett ennek a papnak a személyisége, aki ezen az elhagyott helyen élve figyelemmel tudott kísérni minden eseményt.”

Roger testvér kérésére a nagylelkű Dutroncy abbé természetesen beleegyezését adta, hogy a testvérek ettől kezdve a falu templomába járhasanak mindennapi imádságukra. „Egy kicsit átrendeztük a templomot és ott imádkoztunk reggel, délben és este. De egy hónappal vagy néhány héttel később látogatónk érkezett azzal a kéréssel, hogy ne járjunk többet a templomba. Megértettük, hogy nem folytathatjuk azt, amit elkezdtünk. Telt az idő. Tudtuk, hogy egyedül a püspökkel tárgyalhatnánk újra a kérdésről. Taizé a lyoni érsekség, az autuni püspökség területén fekszik, egy hatalmas egyházmegyében. Autuntól igen messze vagyunk, hegyek választanak el bennünket ettől a várostól.” Amikor Roger testvérek alkalma nyílt találkozni az autuni püspökkel, úgy látszott, hogy megértik egymást. A püspök azonban félt magára vállalni a döntés felelősségét egy ilyen szokatlan kéréssel kapcsolatban. Elhatározta tehát, hogy kikéri a fölöttes hatóságok véleményét. Így végül 1948 pünkösdjén Taizé temploma megnyílhatott a testvérek közös imádsága előtt egy „simultaneum” alapján, ami azt jelenti, hogy egy nem katolikus közösség lehetőséget kap arra, hogy a katolikus templomban végezze imádságait, ahol misét is tartanak. Az engedélyt Angelo Giuseppe Roncalli, az akkori párizsi nuncius, a későbbi XXIII. János pápa írta alá. „Ennek az embernek csodálatosan nagy volt a szíve”, mélységesen bízott Taizében, és meghatározó szerepe volt a Közösség fejlődésében.

Az ezt megelőző évben három fiatal francia, köztük egy orvos, jött Taizébe. Úgy döntöttek, hogy ott maradnak. Az új testvérek érkezése még inkább szükségessé tette egy alapvető kérdés eldöntését: Maradjon elkötelezettségük ideiglenes jellegű, avagy sem? „Arra törekedtünk, hogy mások tapasztalatai ne befolyásoljanak bennünket. Tiszta lappal akartunk indulni. Ennek ellenére egy napon nyilvánvalóvá vált számunkra, hogy nem lehetünk hűek a hivatásunkhoz anélkül, hogy életre szólóan el ne köteleznénk magunkat, a hármass fogadalom véglegességével.” Így tehát 1949 húsvétján, a román templomban az első hét testvér letette a hagyományos hármass szerzetesi fogadalmat. Egész életükre elkötelezték magukat a cölibátusra, a vagyonszétválásra és annak a szolgálatnak az elfogadására, amelyet a közösség perjele tölt be. Így tehát – mindössze néhány tanú jelenlétében – valóra vált a régi szerzetesi eszmény a reformáció egyházaiból származó férfiak életében.

* * *

Ha megkérdezzük Roger testvért, mi Taizé sajátossága a sok egyéb szerzetesrendhez képest, ezt válaszolja: „a kiengesztelődés”, az a kiengesztelődés, amelyet nagyanyja ösztönösen megvalósított élete folyamán, anélkül, hogy evvel mindenki számára érvényes megoldást kívánt volna nyújtani.

Ahogy a Közösség mindjobban gyökeret vert Taizében, úgy lépett egyre inkább kapcsolatba a különböző egyházakkal. A különböző keresztény hagyományok egymáshoz közelítése kényes és igen sokrétű problémákat vetett föl. Angelo Roncalli közbelépésének köszönhetően Autun püspöke nyugodt lehetett: megalapozottan engedte meg a testvéreknek a falu templomának használatát. „Ettől kezdve egyre többször láttuk. Fokozatosan csökkent a tartózkodása, jó püspökünk lett.” Mindamellet a Szent Officium állásfoglalásával kapcsolatos aggodalmi csak a II. Vatikáni zsinat után szűntek meg. A zsinatig soha nem vett részt személyesen a testvérek imádságán, és ha ebbe egy katolikus akart bekapcsolódni, külön kérelemmel kellett a püspökhöz fordulnia. Ezt a bonyolult eljárást a testvérek nem merték túl gyakran vállalni. Hosszú időn át fennmaradt tehát az a szerencsétlen helyzet, hogy a püspök iránti lojalitásból kénytelenek voltak bezárni a templom kapuit a katolikusok előtt, akik szerettek volna részt venni a közös imádságon. Holland szerzetesek és papok között ekkortájt vetődött fel egy ökumenikus találkozó gondolata. A testvérek szívesen látták volna őket vendégül Taizében. Kérelmükkel ismét a párizsi nunciushoz fordultak. De ez alkalommal semmiféle választ nem kaptak. Nyilvánvalóan nem érkezett még el annak az ideje, hogy ilyen találkozót rendezhessenek Taizében. Semmit sem szabad elhamarkodni.

Taizé nincs messze Lyontól, ahol többen élénken érdeklődni kezdtek a taizéi törekvések iránt. Lyonban Couturier abbé volt az egységért folytatott imádság egyik elindítója. Az ökumenikus mozgalmat is sokan támogatták a városban. A taizéi perjel és Lyon érseke hamarosan kapcsolatba kerültek egymással. Gerlier bíboros nyitottsága és intuitív készsége révén a kiengesztelődés lelkes hívévé vált. „A bíboros már igencsak benne járt a korban, mégis ő volt az első egyházi vezető, aki bizalommal volt irántunk. Neki támadt legelőször az az ötlete, hogy menjek el Rómába.” 1948-ban Amszterdamban alapították meg az Egyházak Ökumenikus Tanácsát. A Szent Officium megnyilatkozásai ebben az időben korántsem voltak bátorítóak. Ugyanez év júniusában a Szent Officium közzétett egy írást, amelyben megtiltotta, hogy a katolikusok bármilyen ökumenikus összejövetelen részt vegyenek. Néhány haladó gondolkodású teológus Lyonban igen helytelenítette ezt a szöveget. Ekkor javasolta Gerlier bíboros Roger testvérnek, hogy menjen el Rómába, keresse föl XII. Piusz pápát, és személyesen tárja föl előtte az ökumenizmus néhány kérdését. A bíboros megszervezte Roger testvér találkozását négy másik személlyel is, akik véleménye szerint jóindulattal fogadják az ügyet: Boyer atyával, akit a pápa az ökumenizmus ügyével bízott meg, Ottaviani bíborossal a Szent Officiumból, Pizzardo bíborossal, a Szent Officium elnökével, és Monsignore Montinival, a későbbi VI. Pál pápával, aki akkor államtitkár helyettes volt. „A jó Gerlier bíboros nyitotta meg az utat előttünk – mondja Roger testvér. – Ez az ember tele volt kezdeményezőkésséggel, ötletekkel, intuícióval. Magamtól soha nem jutott volna eszembe, hogy Rómába menjek.”

A bíboros ösztönzésére tehát Roger és Max testvér vonatra szálltak Róma felé: „Msgr. Montini mindent megértett. Kétszer találkoztunk vele, és máris lelki barátság szövődött közöttünk.” Montini azt tanácsolta Roger testvérnek, hogy a pápát ne elméleti és teológiai síkon próbálja megközelíteni, mert XII. Piusz teológus, és az ilyen kérdésekről nagyon határozott nézetei vannak. De ugyanakkor lelkipásztor is, és mint ilyen, megértheti őt. Roger testvér tehát a pápa lelkipásztori szívéhez próbált szólni. Ezen az első kihallgatáson Taizé perjele sürgetően kérte XII. Piuszt: „Hagyjon nyitva egy keskeny utat, bármilyen szűk ösvényt, nevezze meg a legsúlyosabbnak vélt akadályokat, de ne csukja be egészen a kaput.” A kérés nem maradt teljesen válasz nélkül, mivel a következő évben a Szent Officium újabb írást tett közzé, amely

hangnemét tekintve nagyon különbözött az elsőtől, és valóban megtette az első lépéseket: a megyéspüspökök joga eldönteni az egyházmegyén belül, hogy a katolikusok részt vehetnek-e ökumenikus megmozdulásokban.

A Taizéi Közösség és Gerlier bíboros között a jó viszony továbbra is fennmaradt, sőt, egyre szorosabbá vált. „Gyakran eljött hozzánk Jeannel, a sofőrjével, egy régi nagy autóval; nagyon szerettük őt. Lelki atyánkká lett. Egy ideig Lourdes püspöke volt, s nagyon tisztelte Máriát. Otthonában mindenütt kiírta jelmondatát: „Ad Jesum per Mariam”, „Márián keresztül Jézushoz”. A házában több helyen is szembetűnt ez a felirat. Azt hiszem, ennek az embernek mély emberszeretete Mária-tiszteletéből fakadt. Ha az ő személyében megmutatkozott, hogy az egyház nemcsak lelkipásztor, hanem anya is, ez annak köszönhető, hogy igen erősen élt benne a Máriával való titokzatos közösség élménye.” Gerlier bíborosban az önátadásnak ugyanaz a lelkülete élt, amelyért Roger testvér is küzdött Taizé egész fejlődése folyamán: „Az odaadás ősi gesztusa tegnap éppoly eleven valóság volt, mint manapság. Szűz Mária odaadja mindazt, amit kapott: odaadja a Fiát. A mi feladatunk is az, hogy odaadjunk mindent, amit az Isten ad nekünk, elsősorban mindazokat, akiket Isten ránk bízott itt a dombtetőn, hogy ne akarjunk velük külön taizéi mozgalmat elindítani, hanem hogy a plébániai közösségekbe irányítsuk őket, mert ezek biztosítják a folyamatosságot.”

1950-ben, ismét Gerlier bíboros kérésére, Roger testvér másodszor is elment Rómába. 1950-ben szentévet tartottak. Ezt XII. Piusz pápa azzal is emlékeztetéssé akarta tenni, hogy kihirdeti Mária mennybevételének dogmáját. Tartani lehetett tőle, hogy a dogma kihirdetése csak elmélyíti a katolikus egyház és a reformáció egyházai közti szakadékot. Roger testvérnek nem volt különösebb kifogása a mennybevétel tételével kapcsolatban. Véleménye szerint az nem is okozott volna különösebb nehézségeket, ha a pápa erről egyszerű nyilatkozatot tesz közzé. De komoly akadályt gördítene a kiengesztelődés és az éppen elinduló ökumenikus mozgalom útjába, vélte Roger testvér, ha a pápa, tévedhetetlenségére hivatkozva, dogmát hirdetne ki. Az 1870-ben tartott I. Vatikáni zsinaton a katolikus egyház kijelentette, hogy a pápa tévedhetetlen, ha hit és erkölcs dolgában nyilatkozik. Azóta először most akarták alkalmazni a gyakorlatban is ezt a dogmát.

Gerlier bíboros arra gondolt, hogy ha a pápa meghallgatná Roger testvért, talán újra átgondolná ezt a kényes kérdést. Rómában Msgr. Montini ismét nagy segítséget nyújtott Roger testvérnek. Azt javasolta, készítsenek egy írásos szöveget, s ezt nyújtsa majd át a pápának. Roger és Max testvért Msgr. Veuillot, az államtitkárság francia szekciójának felelőse kísérte be a pápához. Amikor a terem felé igyekeztek, ahol a pápa fogadta őket, Msgr. Veuillot így szólt hozzájuk: „Ne feledjék, hogy a pápa idős ember.” E mondattal azt akarta sugallni, hogy igyekezzenek egy kicsit a pápa érzékenységére hatni. A pápa meghallgatta őket és válaszolt is. Egy ponton azonban félbeszakította őket. Megkérdezte ugyanis az egész világ püspökeit, hogy mit gondolnak a dogma kihirdetéséről, és a legtöbben pozitív választ adtak. „Hogyan várhatják Önök, hogy ne hirdessem ki, ha a püspökök kilencven százaléka igennel válaszolt?” XII. Piusz mély lelkiséggel megáldott ember volt. „Nagy tisztelettel adóztunk ennek az embernek, de meg kellett értenünk: elkéstünk.”

A dogma kihirdetését eredetileg augusztusra tervezték, de november elsején került rá sor. „Hallgattuk itt Taizében a rádiót, hogy megtudjuk, hogyan hirdetik ki a dogmát. Amikor meghallottuk és megértettük, hogy a pápa a gyakorlatban alkalmazta a tévedhetetlenség dogmáját, azt hiszem, egy darabig meg sem tudtunk szólalni.” Ezen a délutánon a nyolc testvér, az akkori Közösség tagjai, sétára indultak. Az idő szürke, felhős, szomorú volt, és Roger testvér ezt mondta a testvéreknek: „Számunkra a gyász napja ez a mai.” Jól tudta, hogy sem ő, sem a testvérek nem fognak lemondani a kiengesztelődés szenvedélyes kereséséről, épp ellenkezőleg, azonnal a folytatás lehetőségét fontolgatják. Mégis szomorú nap volt ez, mivel attól tartottak, hogy sok nem katolikus, aki épp kezdett volna kinyílni az ökumenizmus felé, hátat fordít majd neki, és megerősödnek az ellentétek a felekezetek közt. Ez az esemény újabb érvet szolgáltat

azoknak, akik már eddig is erősen szembefordultak a katolikus egyházzal. Valóban ez történt, s mindez éveken keresztül folytatódott. „Hosszú telet kellett átvészelnünk” – mondta később Roger testvér. XII. Piuszról csak ennyit jegyzett föl: „Alig ismertem. Volt benne valami nagyon tiszteletreméltó, mivel szenvedélyesen szerette Istent, de kevésbé volt rugalmas, mint utódai.”

Negyedik fejezet: Az egyház tavasza

„Ma meglátogattuk a taizéi testvéreket...” Csaknem negyven éve már, hogy a Jézus Kis Nővérei szerzet alapítója, Magdeleine nővér e sorokat leírta. „Jó két órát töltöttünk együtt. Rendkívül rokonszenvesek. Elgondolásuk kissé meglepett: életük kisugárzásával próbálják újjáéleszteni a falu katolikus hitét! Ha ez valóban lehetséges volna!...” „Meg akarják látogatni a pápát és Monsignore Montinit” – teszi hozzá a levelében. „Arról az egyetlen egyházzól álmodnak, amely egységben él Rómával.” Ez a levél 1948. július 31-én kelt. Jelzi azt a határozott felismerést, amely a közösséget a legelső évektől kezdve irányította: az út a keresztények egységéhez a nem katolikus egyházaknak a római egyházzal való kiengesztelődésén keresztül vezet. A történelmi és teológiai megfontolásokon túl bizonyára nagyanyjának példája és fiatalságának természetes vonzódásai is arra ösztönözték Roger testvért, hogy ebben az irányban keresse a megoldást.

Ez a szemléletmód persze félreértéseket okozott és bírálatokat váltott ki a protestáns egyházak egyes köreiből. Némelyek azt gondolták, hogy Taizé élet- és gondolkodásmódja túlságosan közel áll a katolikus egyházhoz. Roger testvér felkészült erre: „Saját édesapám levelei jelezték számomra, hogy némelyik bibliai szöveg értelmezése alapján milyen reakció várható a protestantizmus részéről. Édesapám azonban őszintén csodálta nagyanyámat. Gyakran mondogatta: »Nagyon mély ember, őszintén szereti a szegényeket, s rátalált a kiengesztelődés kis útjára.«”

Mária mennybevétele dogmájának kihirdetése után Roger testvér elhatározta, hogy senkinek sem beszél arról, mi játszódott le római látogatása alkalmával. Utazásának híre azonban közben eljutott Marc Boegner lelkészhez, a Francia Protestáns Szövetség elnökéhez, Párizsba. Amikor Taizé priorja egyszer meglátogatta, a lelkész megkérdezte tőle, hogyan jutott eszébe, hogy elmenjen Rómába s fölkeresse a pápát. Boegner meglehetősen szigorú kifejezéseket használt, s a protestáns örökségre hivatkozott. Bizonyára örömmel vette volna, ha Roger testvér elmondja neki akkori látogatásának célját. Ha elbeszéli találkozását XII. Piusszal, s azt, hogy kérését a pápa nem teljesítette, Roger testvér bizonyára rokonszenvet ébreszt önmaga iránt, de újabb szembenállást támaszt a pápa ellen. A testvérek tehát inkább hallgattak arról, ami történt, mert meggyőződésük szerint az egységet nem érhetjük el szembenállással vagy megosztottsággal. Mivel azonban Roger testvér észrevette Boegner aggodalmát, biztosította őt arról, hogy nem a megosztottságra törekszik, hanem az egységre. Úgy látszott, hogy ezzel sikerült megszüntetnie a lelkész nehezítését. Tizenöt évvel később Boegner maga is több alkalommal találkozott VI. Pál pápával Rómában.

„Ezek voltak a kezdetek – jegyzi meg Roger testvér –, életünknek egy igen jelentős szakasza. Nem kereshetjük az egységet a megosztás által, nem kereshetjük egyesek rokonszenvét azon az áron, hogy másokkal szembefordulunk.”

Néhány francia protestáns vezető egy ideig megpróbálta Taizét szervesen hozzákapcsolni a reformáció egyházaihoz. Roger testvér elmagyarázta nekik, hogy elképzelésüket nem tudja elfogadni. Biztosította azonban őket arról, hogy nem szektás szellem vezet, s nincs szándékában újabb önálló egyházat alapítani. „Több alkalommal is azt javasolták, hogy alapítsunk új egyházat. Egy ilyen alapítás meghazudtolta volna a kiengesztelődés keresését. Mi nem akartuk újraéleszteni azt a folyamatot, amely a reformáció idején kialakult: minden alkalommal új egyházat alapítottak, valahányszor rosszul mentek a dolgok vagy új meglátások támadtak. Akik új egyházat alapítottak, kezdetben igen nagy buzgóságról tettek tanúságot, később azonban ugyanazok a problémák merültek föl köztük is.” A testvérek túlságosan is jól látták a protestantizmus ilyen folyamatának káros következményeit ahhoz, hogy maguk is ugyanebbe a hibába essenek.

Roger testvér nem akart új egyházat alapítani Taizében. De olyan megmerevedett állapotot sem kívánt fenntartani, amelyben a kiengesztelődés pusztá elmélet vagy eszme marad. Kezdetből fogva arra törekedett, hogy Közösségük váljék a közösség élő példájává, a kiengesztelődés parabolájává, amely igyekszik elősegíteni azt, hogy egyszer majd az összes keresztények, s nem csupán egyesek, látható, valódi egységet alkossanak egymással. Meggyőződése szerint ez az egység csak a római egyházzal való kiengesztelődés útján jöhet létre. Ha Taizé csak a protestantizmus számára léteznék, akkor a közösség parabolája, kisugárzó ereje nem bontakozhatna ki a maga teljes gazdagságában. Sőt esetleg tovább növelné a felekezeti megosztottságot azzal, hogy protestáns szerzetességet hoz létre a katolikus és ortodox mellett.

„Krisztusért és az Evangéliumért vagyunk itt – állapítja meg Roger testvér –, s tőle elsősorban arra kaptunk hivatást, hogy a kiengesztelődött egyház arcát megformáljuk. Ez áll Taizé hivatásának középpontjában. A megsebzett Krisztust akarjuk követni abban a páratlan és egyedülálló közösségben, amely az Ő Teste. Krisztust sohasem akarjuk elhagyni testében, az egyházban. Nem akarunk mást, csak tőlünk telhetően visszatükrözni azt az egyházat, amely maga is állandóan arra törekszik, hogy kiengesztelődjék önmagával.” Roger testvér gyakran emlegeti, hogy képtelen lenne a teste nélkül imádkozni. Ahogyan az emberben a test és a lélek összekapcsolódik egymással, ugyanúgy Krisztus és az Ő egyetemes egyháza is. Aki tehát Krisztust szereti, annak az Ő egyházát is szeretnie kell. S ha az egyház darabokra szakadva szenved, akkor még kevésbé lehet magára hagyni.

* * *

A jelentkezési iroda, a „Sárga Ház” mögött, egy belső udvarfélében, a szabad ég alatt, a fák árnyékában, kicsit távolabb a tömeg zajától, a látogatók beszélgethetnek valamelyik testvérrel a Közösségből. Az egyik olasz testvér itt elmesélte nekem egy álmát. Közben körülöttünk fiatalok elmerülten beszélgettek más testvérekkel, négy szemközt vagy kisebb csoportokban. „Amikor Roger testvér egyszer Rómában járt – mesélte a testvér –, azt álmodtam, hogy a testvérek majdnem mind vele mentek. Összegyűltünk egy kis olasz terecskén, a közepén szökőkút, piros virágokkal. Ott sétálgattunk a téren, amikor hirtelen egy öregasszony jelent meg, fekete ruhában, mint a délolasz asszonyok, piros, ráncos arccal. Karjában egy gyermeket tartott. Két-hároméves kisfiú lehetett, elég csúnyácska: haja nem volt, és pipaszár lábai is aránytalanul hosszúra nőttek. Az asszony odaadta a gyermeket Roger testvérnek, aki gyöngéden megcsókolta. Megtudtuk, hogy a gyermek születése óta beteg. Amikor valaki megkérdezte, hogy Roger testvér miért öleli magához ezt a csúnya gyermeket, azt felelte: »Azért, mert ő az.« Mire vissza akartuk adni a gyereket, az asszony eltűnt.

Egész nap azt kutattam, mit jelenthet ez az álom. A következő éjjel újra álmodtam valamit, talán az előző éjjeli álom folytatását. Roger testvér hazaindult Rómából. A testvérek mind összegyűltek fogadására, mint mindig, amikor valahonnan hazatért. Amikor bejött, mindnyájunkat megölelt, de érezni lehetett, hogy a tárgyalások Rómában nem jól sikerültek. A szobája sarkában lévő ikon előtt így szólt hozzánk: »Isten azt az elszántságot adja nekünk és kívánja tőlünk, hogy ne hagyjuk el Krisztusát, aki szétszaggatott egyházáért szenved. Ez a mi hivatásunk.« Akkor álmodtam ezt, amikor sokfelé adódtak nehézségek az egyházon belül.”

Fontosak-e az álmok Roger testvérnek? Komolyan veszi-e őket? „Azt gondolja – felelte a testvér –, hogy akárcsak az Evangéliumban, nekünk is olvasni kell az idők jeleit. Az álmok is ráirányíthatják a figyelmünket valamire.” Eszembe jutott egy másik álom, egyike azoknak, amelyeket Roger testvér ír le a naplójában. Ebben az álomban egy láthatatlan lény a kezébe adott egy Krisztus-figurát. Mélységesen megörült neki. Milyen szavakkal fejezte ki örömét? Nem emlékszik rá. A részletek már nem fontosak. Elég volt számára az, hogy tudja: Krisztus egészen közel van hozzá.

Bármi legyen is az álmok magyarázata és jelentősége, a testvér szavai érzékletes képet rajzolnak Roger testvér rendíthetetlen szeretetéről a szenvedő egyház, Krisztus Teste iránt. Hogyan élhetett ez a szeretet abban az időben, amelyet az ökumenizmus telének hívnak? Hogyan követhette Roger testvér a nagyanyja által elé rajzolt utat? Honnan meríthetett kitartást, hogy ne hagyja el Krisztus szenvedő Testét?

* * *

Krisztus nem válaszolt az őt érő rágalmakra, – hívja fel a figyelmünket Roger testvér. Gyermekkorától kezdve megtanulta, hogy ezt a példát követni kell. „Egész életemben arra törekedtem, hogy hallgassak, ha támadások érnek.” Megtanulta azt is, hogy inkább elfogadjon, mint visszavájon, s fölismerte annak jelentőségét, amit lelki tapintatnak nevez. A különböző felekezetek közti érintkezés hiánya személyes fájdalmat okozott neki. Amikor megkérdezik tőle, melyek voltak a legnagyobb megpróbáltatásai, szomorúan felsóhajt, de nem ítélkezik: „Az, hogy egyes egyházi vezetők képtelenek megérteni annak lényegét, amit mi itt élni próbálunk.” Bevallja azt is, hogy kezdetben könnyebb volt másokkal szót érteni, mint egyházi emberekkel, mert az egyháziak nemegyszer félreértették vagy eltorzították az elképzeléseit.

1952-ben, 1954-ben és 1955-ben rendeztek néhány ökumenikus találkozót Rómában, amelyen részt vett Roger és Max testvér is. Roger testvér minden kritikus él nélkül úgy emlékszik ezekre az évekre, mint bizonyos szempontból „üres” időszakra. Nem kevés megpróbáltatás érte ebben az időben. Egyik nap Roger testvér megmutatott az autuni püspöknek egy imádságot, amelyet ő írt, és kitett a padokra a falu templomában, hogy azok, akik betérnek a templomba, elmélkedhessenek róla. A püspök szó nélkül elküldte az imádságot Rómába, a Szent Officiumnak, jóváhagyásra. Azok egyik ülésükön áttanulmányozták a szöveget. Ez irányította rá a figyelmüket arra a tényre, hogy a Közösség a falu templomát használja a maga imádságaihoz. A Szent Officium a kérdés megvizsgálása után szótöbbséggel úgy határozott, hogy a román templomot átengedik a Közösségnek, hogy továbbra is ott imádkozzék, viszont megtiltották azt, hogy ettől kezdve katolikus misét mutassanak be a templomban. Az autuni püspököt bízták meg avval, hogy ezt a rendelkezést kihirdesse az egyházmegye minden templomában. Az elutasítás kegyetlen gesztusát érezték ebben azok, akik tiszta szívből kívánták a kiengesztelődést.

A püspököt annyira megrázta közbenjárásának e váratlan eredménye, hogy fölkereste Roger testvért, és közölte vele, hogy be akarja adni a lemondását. Roger testvér viszont azt kívánta, hogy ne tulajdonítsanak túl nagy jelentőséget ennek az ügynek, és megismételte a püspöknek: „Ha elveszítjük Krisztus békéjét, akkor mindent elveszítettünk.” „Ez az esemény azonban – írja Roger testvér – mélyen megrázott. Mégsincs más út, mint a hallgatásé.” A püspök haladékot kért Rómától, hogy tisztázhassa az ügyet. XII. Piusz pápa közben meghalt. Az új pápa az az Angelo Roncalli lett, aki annak idején megadta a felhatalmazást a templom használatára, így aztán az ügynek nem lett folytatása. Taizé román templomában minden úgy folytatódott, mint azelőtt.

XII. Piusz, nem sokkal 1958-ban bekövetkezett halála előtt szűk körben sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy nem törődött eléggé az ökumenizmussal. A nyilvánosság előtt egyszer az „egyház tavaszát” emlegette. XII. Piusz utódjának megválasztása nyomán a Közösség új, eleven kapcsolatba került a római egyházzal. Ismét Gerlier bíboros egyengette az utat. XXIII. János pápát nemigen ismerték a taizéi testvérek, legfőljebb annyira, hogy ő adott felhatalmazást a falu templomának „szimultán” használatára. A Közösséget meglepte, hogy ennyire idős és ismeretlen embert választottak pápává. Közvetlenül Angelo Roncalli megválasztása után, még az ünnepélyes beiktatást megelőzően Gerlier bíboros egy kihallgatáson két szempontra hívta fel a pápa figyelmét. Gerlier egy évvel volt idősebb XXIII. János pápánál. Közeledni érezte a halálát, s mintegy az új pápára akarta hagyni lelki végrendeletét. Különösen két gondját akarta megosztani vele. Arra kérte a pápát, hogy egyrészt mindent tegyen meg a nagyobb igazságosságért az emberiség életében, másrészt tegye magáévá az ökumenizmus ügyét. Az

ökumenizmussal kapcsolatban azt ajánlotta a pápának, hogy minél előbb fogadja a taizéi testvéreket. „A pápa éppen olyan idős ember, mint én – magyarázta később Gerlier bíboros –, s az ember öregkorában már sok mindent elfelejt. Ezért tartottam fontosnak, hogy közvetlenül megismerje őket, mielőtt még sok más esemény köti le a figyelmét.”

A bíboros annyira meggyőzően érvelt, hogy XXIII. János végül is beleegyezett abba, hogy fogadja a testvéreket. Csak azt a föltételt kötötte ki, hogy „nem tesznek föl neki túl nehéz kérdéseket”. A bíboros azonnal táviratozott Roger testvérnek, és meghívta Rómába. Amikor a prior Max testvérrel együtt megérkezett, pontos utasításokkal látta el őket. Lényegesnek tartotta, hogy magánkihallgatáson fogadja őket a pápa: csak így lehet idejük arra, hogy nyugodtan beszélhessenek vele. Ha a Vatikánban olyan általános kihallgatáson vennének részt, ahol a látogatók csupán elhaladhatnak a pápa előtt egy rövid köszöntésre, akkor azonnal jöjjenek el. Ebben az esetben Gerlier bíboros mindent előlről kezdene. De semmi nehézség nem jött közbe. „A kihallgatás – számol be róla Roger testvér – úgy folyt le, ahogy a bíboros szeretne volna. A pápa szolgálatának megkezdése után három nappal megkaptuk a meghívást. Egyenesen a pápa elé vezettek bennünket. Meglepett minket ez a kihallgatás: XXIII. János pápa egészen más volt, mint ahogy elképzeltük. Annyira érdekelte minden, hogy amikor a kiengesztelődésről beszéltünk, tapsolt és felkiáltott: »Bravo«. Nagyon egyszerű, nyitott emberre találtunk benne, teli örömmel és természetességgel.”

„Ettől a legelső találkozásunktól kezdve olyan mélységes szívbéli kapcsolat keletkezett a pápa és Roger testvér között – emlékezik vissza egy másik testvér –, ami meghaladja a racionális indoklást. Roger testvér találkozott valakivel, aki Gerlier bíboroshoz hasonlított: a hit emberével, aki megbízott bennünk és tárt karokkal fogadott. Ez a kihallgatás új lendületet adott ökumenikus törekvéseinknek. János pápa nagyobb hatással volt ránk, mint előre sejtettük. Anélkül, hogy tudta volna, a tavasz előhírnöke lett Taizében.” Csakugyan kivételes esemény lehetett ez az első találkozás: szívmengető kapcsolat született köztük, s kölcsönös bizalom. Búcsúzáskor XXIII. János meghívta Roger testvért, hogy látogassa meg máskor is. Később évente találkoztak hasonló módon. A római egyház nyíltabb és barátságosabb arcot öltött magára XXIII. János személyében.

Néhány hónappal később, 1959. január 25- én, XXIII. János pápa bejelentette szándékát, hogy egyetemes zsinatot hív össze az egyházban, s erre nem katolikus megfigyelőket is meghív. A több évig tartó felkészülés idején Roger testvér közzétett egy szöveget, amely határozottan és sürgetően kinyilvánítja, mit remél Taizé a zsinattól.

„A keresztények megosztottságának botrányát látva mi a látható egységre törekszünk. Ez, egyedül ez teheti lehetővé azt a missziós lendületet, amellyel az evangélium örömhírét elvihetjük minden embernek a világon. Némelyek úgy vélik, hogy ez a látható egység egyik vagy másik ideológia ellen irányul. A keresztények azonban sohasem egyesülhetnek más emberek ellen, hanem csakis azért, hogy mindnyájan hinni tudjanak.

Tudjuk, hogy a katolikus egyház azt vallja, egyedül ő őrizte meg a Krisztus akarta egységet. A párbeszéd azonban megszűnik akkor, ha a katolikus egyház az összes keresztény egységét csak a többiek »visszatérésével« tudja elképzelni. Nem lehetne olyan kifejezéseket használni, amelyek az »előrehaladásra« vagy a »beteljesedésre« utalnának? Ha ez lehetetlen, akkor aligha reménykedhetünk valódi dialógusban... A protestantizmusnak szüksége van az olyan kijelentésekre, amelyeket a pápa ismételtén tesz: »Nem indíthatunk történelmi pert, nem kereshetjük, hogy kinek volt igaza és kinek nem. Mindnyájunknak osztoznunk kell a felelősségben. Egyszerűen csak azt mondhatjuk: egyesüljünk, vessünk véget a széthúzásnak.«”

Taizéból egy hang csendül fel, egyre érthetőbben és tisztábban, bár a Közösség mindig óvakodott attól, hogy ez a hang merev, elítélő vagy hatalmaskodó legyen. S ez a kiengesztelődésre szólító felhívás nem maradt válasz nélkül. 1960 szeptemberében, majd a rákövetkező év szeptemberében újra Roger testvér mintegy tíz katolikus püspököt és ötven protestáns lelkipásztort hívott meg különböző országokból, hogy három napra találkozzanak

Taizében. A reformáció óta most fordult elő először, hogy ilyen találkozóra sor került. Nehogy a résztvevők megrekedjenek a múlt megosztottságában, Roger testvér azt javasolta, hogy mai lelkipásztori gondjaikat osszák meg egymással. Elsősorban Latin-Amerikára irányította a figyelmet, hiszen az ott kialakult helyzettel akkor nemigen törődtek Európában. A második ilyen találkozó után néhány nappal egy másik, addig soha nem látott esemény is történt: Gerlier bíboros és Boegner lelkész találkoztak Taizében, hogy egy rekollekciós napot együtt töltsenek a Közösséggel.

* * *

A közös élet és az imádság biztosítják leginkább a folyamatosságot, – véli Roger testvér Ezek faragják a Közösséget olyan „élő sziklavá”, amely megtöri az ökumené körüli lelkendezésnek, de a szkepticizmusnak a hullámain is. Ez a folytonosság nem épülhet merev fegyelemre vagy fölösleges szigorra. A *Taizéi Szabályzat*, amelyet Roger testvér 1952–1953 telén egy csöndes lelkigyakorlat során írt meg, gondosan kerül minden, kötelezettségekre vagy feltételekre utaló kifejezést. Megírása közben Roger testvér mentes kívánt maradni minden formalitástól. A Szabályzat nem bocsátkozik bele a részletekbe, nem írja le, hogy a testvéreknek hogyan kell eltölteniük a napjukat, milyen ruhát kell viselniük vagy hogyan kell lefolyniuk az imádságoknak. Arra koncentrál, amit valóban lényegesnek tart ahhoz, hogy közös életük egymással való osztozás legyen, ahol az egyén megőrzi elidegeníthetetlen szabadságát. Így lehetővé válik, hogy a Közösség ne csupán egymás mellett élő egyénekből álljon, hanem közös alkotásként szülessék meg. Ennek a közös életnek rendszeres imádság, napjában háromszor olyan ritmust ad s a megújulásnak olyan forrásait nyitja meg, amelyekhez mindig újra vissza lehet térni.

Nem sokkal XIII. János pápává megválasztása után hatálytalanították a Szent Officium határozatát a román templom használatával kapcsolatban. Az új rendelkezés szerint a Szent Officium felhatalmazza a testvéreket arra, hogy minden feltétel nélkül használják a templomot, amelyben folytatódik a katolikus szentmisék bemutatása is. Az ötvenes évek végétől azonban a kis templomocskák már nem tudják befogadni azokat, akik egyre nagyobb számban keresik föl Taizét, főleg a szombati és a vasárnapi imádságok idején, nemcsak Franciaországból, hanem Svájcban, Németországból, Angliából és Hollandiából is. A testvérek nem utasíthatták el az egyre nagyobb számban érkező vendégeket, zömében fiatalokat, akik elsősorban azért jöttek, hogy a közös imádságukhoz csatlakozzanak. De Roger testvér nem volt fölkészülve sem a látogatók áradatára, sem a Közösség világszerte növekvő szerepére, s bizony nehezebbre esett hozzászoknia ehhez. „Én egy olyan, néhány emberből álló kis csoportot gondoltam el, akik egész életüket Istennek szentelik imádságban és szemlélődésben. Munkájukkal keresik meg a kenyerüket, s mindig, mindenütt azokhoz állnak közel, akiket valami baj sújt. Azt, ami ebből kifejlődött, el sem tudtuk képzelni.” Az egyik legelső testvérének Roger egyszer azt mondta: „Ha a testvérek száma eléri a tizenkettőt, közösségünk nem növekedhet tovább.” Ezt a kezdeti elképzelést az események alaposan módosították.

A testvérek eleinte idegenkedtek a látogatók rohamaitól. Hogy az új igényeknek megfelelhessenek, a fiatalok számára Taizétől négy kilométerre, Cormatin nevű falucskában akartak kialakítani találkozóhelyet, egy használaton kívül álló üres kápolna körül. Később azonban nyilvánvalóvá lett, hogy ez a ház túl messze esik Taizétől. A nyári vasárnapokon érkezők számára pedig úgy igyekeztek megoldást találni, hogy valami tetőt vagy hangárt eszközöljenek össze, amelyik megvédi őket a naptól meg az esőtől. Lassanként azonban tudomásul vették, hogy a hivatásukat: a közösség parabolájának, példázatának megvalósítását sokkal tágasabban kell értelmezniük.

Ekkortájt történt, hogy az Aktion Sühnezeichen nevű szervezet küldöttei fölkeresték Taizét. Ezt a szervezetet német keresztények hozták létre a világháború után, hogy

kiengesztelődésüknek jelét adják azokban az országokban, amelyek sokat szenvedtek a náci időkben. Taizét tartották a legalkalmasabb helynek arra, hogy a kiengesztelődés szimbólumává legyen Franciaország és Németország között. Felajánlották, hogy adományokat gyűjtenek és önkéntes munkásokat toboroznak egy új templom építéséhez. Így történt, hogy szinte akarata ellenére, Roger testvér beleegyezett egy templom építésébe, holott ennek a kívánságnak már jó ideje ellenállt.

A testvérek egyike építészmérnök. Sok évvel korábban, diplomamunkájaként templomot akart tervezni Taizé számára. Roger testvér akkoriban azt felelte, hogy megtervezheti a templomot, ha akarja, de az sohasem fog megépülni Taizében. „Nem fogjuk megépíteni, mi nem vagyunk építési vállalkozók.” A testvér diplomatervét a bírálóbizottság elfogadta, s néhány évvel később, amikor váratlanul megszületett az elhatározás, hogy templomot építenek, előkeresték a makettet, és megmutatták Roger testvérnek. A maketten a templom egészen picinek látszott, s a döntés különben is megszületett már.

Hol legyen az új templom? Roger testvér azt szerette volna, hogy a házuk közvetlen közelében építsék fel. A testvérek közül többen inkább távolabbra tették volna, a falu szélére, s ezt a határozatot fogadták el. Évekkel később Roger testvérnek eszébe jutott valami, egy látszólag véletlen esemény. 1947 körül egy asszony elmesélte neki, hogy amikor imádkozva végigment a falun, s a falu széléhez ért, egy nagy kereszt jelent meg előtte. Mindenképpen meg akarta mutatni a pontos helyét is. Roger testvért kellemetlenül érintette ez a jelenet, és soha nem is beszélt róla. Sokkal később eszmélt rá, hogy a templomot pontosan azon a helyen építették föl, ahol valaha ez az asszony a keresztet látta.

Az építkezés másfél évig tartott. A munkában eltelt napok végén a templomot építő német fiatalok részt vettek a testvérek esti imáján a falu kis templomában. Egyik napon Roger testvér megnézte az építkezést, s látva a magas pilléreket és a hatalmas tetőt, rádöbbsent, hogy sokkal nagyobb templom van épülőben, mint gondolta.

Az új templom átadását 1962 nyarára tervezték. Roger testvér a Kiengesztelődés Templomának nevezte el, s a Színeváltozás napját, augusztus 6-át választották felszentelésére. „Az ember átlényegülésének képe kezdettől fogva sokat mondott nekem, talán Petrus Venerabilis clunyi apát miatt, aki a 12. században ezt az ünnepet bevezette a monostorában, s innen elterjedt az egész nyugati egyházban. Ez az ünnep Keletről származik. A színeváltozás valósága erős visszhangot váltott ki bennünk. Krisztust ünnepeljük benne, aki magára veszi mindazt, ami nyomaszt bennünket, és átváltoztatja azt, amit nehezen viselünk el önmagunkban. Isten átjárja bennünk ezeket a kemény, hitetlen, nyugtalanító területeket is, amelyekkel nem tudunk mit kezdeni. Szentlelkének életével járja át, s ezáltal a saját képére formálja egész lényünket. Krisztus önmagába öltözteti az embert, átváltoztatja őt.”

Roger testvér ebben a megvilágításban látta az augusztus 5–7-ig tartó ünnepeket. Ekkor olyan ökumenikus közösség gyűlt össze, amire még nem akadt példa a keresztény egyházak történetében. Eljött az Egyházak Ökumenikus Tanácsa központi bizottságának néhány tagja, Boegner lelkész a Francia Protestáns Szövetség elnökeként, Kurt Scharf püspök pedig a német protestáns egyházak elnökeként. Martin roueni püspök képviselte a katolikus egyházat. Meliton metropolita a konstantinápolyi pátriárka nevében, Oliver Tomkins püspök pedig a canterburyi érsek különleges megbízottjaként jelent meg. „Egész sor egyházi vezető érkezett – emlékszik vissza Roger testvér –, és egymást érték a köszöntések. Én magam meg sem tudtam szólalni a templomban. Hogyan is beszélhettem volna ennyi ember előtt? Lehetetlen lett volna!” Tényleg nem is beszélt a templomszentelési ünnepségen az összegyűlt tömeg előtt. Este azonban, legyőzve féltékenységét, szólt a jelenlévőkhöz. Arról beszélt, mit jelent egy ilyen templom felépítése. „Akik Taizébe jönnek – mondotta –, azok tudatosan vagy öntudatlanul olyasvalamit keresnek, ami fölülmúlja őket. Ha kenyeret kérnek tőlünk, hogyan adhatnánk nekik követ? Ha itt jártak a Kiengesztelődés Templomában, akkor ne csak a falak emlékét vigyék el magukkal,

hanem sokkal inkább jegyezzék meg a kiengesztelődésre való felszólítást is, s ezt tegyék életük mindennapi kenyerévé.”

„Bennem azonban – vallja meg Roger testvér – nem született ünnep. Nem mertem elmondani a testvéreknek, de éreztem, hogy megértene. Elkészült az épület, de túlságosan nagy volt a számunkra ez az templom, amely ellen mindig tiltakoztam. Szerencsére a rákövetkező hétfőn, amint kijöttünk a sekrestyéből, hatalmas szivárvány tűnt fel az égen, s így szóltam magamban: itt az Isten válasza. Ez a templom nem kényszeríthet minket megállásra. Olyan, mint Noé bárkája, előrevisz.” Sejtése beteljesedett. A hely már 1963 húsvétján kicsinek bizonyult, és nyolc évvel később le kellett bontani a bejárati falat, s hatalmas kapukkal helyettesíteni, hogy így megnövelhessék a teret.

Gondolniuk kellett arra is, hogy a különböző országokból odaseregülő fiatal látogatók növekvő tömegét hol fogadják. A testvérek elhatározták, hogy új fogadóhelyiséget építenek az új templom közelében. „Az az épület, amelyet négy kilométerrel távolabb alakítottunk át, használhatatlannak bizonyult. Ha azt akarjuk, hogy a vendégeink részt vegyenek a közös imádságok köré rendeződő életben, nem kívánhatjuk tőlük azt, hogy naponta háromszor megtegyék ezt a négy kilométert.” Roger testvér azonban tiltakozott. A Közösségnek nem szabad túl sokat építkeznie, még a látogatók fogadására sem, inkább szerezzenek be sátrakat. „Mivel sohasem volt elég pénzünk, használt sátrakat vásároltunk, hatalmas, de használhatatlan öreg kacatokat. Ha fúj a szél, szétnyíltak, de azért arra jók voltak, hogy itt fogadjuk a vendégeket.”

Érezni lehet, hogy szíve mélyén Roger testvér még mindig a falu román templomához vonzódik. „Mindig arra törekedtünk, hogy vendégül lássunk másokat, de a látogatók számának ez a gyors növekedése kezdetben nagyon távol állt az elképzeléseinktől.” Ugyanakkor észreveszi a történetekben a jelet is: fokozatosan felismeri, hogy a közösség életét nem szűkíthetik le a föld egy kis sarkára. Anélkül, hogy erre törekedtek volna, a Közösség hivatása arra szól, hogy egyre több, egymástól eredetében, felekezeti hovatartozásában, vágyaiban és útkeresésében egyre különbözőbb emberrel kerüljön kapcsolatba.

* * *

1962-ben, abban az évben, amelyben a Kiengesztelődés Temploma elkészült, véget ért az algériai háború. Nyolc esztendeig tartott. Algériában az elmúlt évszázad során sok gyűlölet gyülemlt fel az arabok és a franciák között. A franciák között mély ellentéteket támasztott az a kérdés, vajon szükség volt-e erre a háborúra. Ezekben a nehéz időkben néhány testvér Algériában telepedett le. Itt jött létre az egyik első fraternitás. Egy deszkabarakkban laktak, a szegény arab negyed életkörülményei között. Egyetlen európai sem lakott ott, sőt még nappal sem igen merészkedtek arrafelé. A testvéreket azonban megvédte az arab lakosság, mert a béke követeinek tartotta őket. Így a harcok kellős közepébe kerültek. Közvetlen közletről hallották a golyók füttyülését, s egy eltévedt golyó egyszer a barakkjuk sarkába csapódott be. A testvérek Algírban maradtak a háborúnak csaknem egész tartama alatt. Az új Algéria felépítésének kezdetén is itt éltek még egy darabig, amíg az emberi nyomorúság és szegénység más helyekre nem szólította őket. A legelső ilyen fraternitás már 1951-ben létrejött, igen szegény környezetben: mihelyt a testvérek száma elérte a tizenkettőt, ketten közülük Montceau-les-Mines-ben telepedtek le s ott vállaltak munkát – nyomorúságos bányavidék ez, harminc kilométerre Taizétól északra.

A testvérek mindig tudatában voltak annak, hogy imádságukkal azok életében kell osztozniuk, akiket a legtöbb szenvedés sújt: a közelükben élő emberekében csakúgy, mint a messzi távol élőkében, akikkel együtt laktak a kis fraternitásokban. Így történt, hogy egyszer kapcsolatba kerültek néhány földművessel a környékükön. Ezek féltették a tejjgazdaságuk jövőjét. A tejüzem, amely eddig átvette tőlük a tejet, le akarta szorítani az árat, s ezért csak

késéssel vette át a tejet, alacsonyabb áron. Úgy látszott, hogy egy tejgazdasági szövetkezet létrehozása a környéken megoldaná a gondjukat. A testvérek egyikének vezetésével csakugyan létre is hozták ezt a tejgazdaságot, amely több mint ezer kisgazdától gyűjtötte össze és dolgozta fel a tejet.

1961-ben jelent meg a *Mater et magistra* kezdetű enciklika, amelyben XXIII. János pápa igen erőteljes szavakkal együttműködésre szólítja föl a parasztokat szerte a világon. Első alkalommal fordult elő, hogy valamelyik pápa „társadalmisításról” beszélt. Ekkor történt, hogy a saját farmjuk sikere (mégpedig elsősorban az a tény, hogy az általuk nevelt tehének díjat nyertek) rossz érzést szült a testvérekben. Attól féltek, hogy a farm a végén még gazdag emberekké változtatja őket. A pápa enciklikájára válaszként elhatározták, hogy a környék öt parasztszaládjával együtt mezőgazdasági szövetkezetet alapítanak. A Copex-ben közösen osztották el a földet és a munkát, és az állatállományt is. „Kezdetben adódtak nehézségek – emlékezik vissza Roger testvér mosolyogva. – A mi féltve óvott teheneink nehezen túrték a más állatokkal való közösködést.” A Copex azonban jól működött, annyira, hogy példaként szolgált mások számára. 1964-ben a testvérek lemondtak minden tulajdonjogukról, s az egészet odaajándékozták a Copexnek, mert egészen következetesek akartak maradni választott életmódjukhoz. Maguknak csak a lakóhelyüket tartották meg, a közvetlenül körülötte lévő területtel együtt.

„Ha a világod középpontját önmagadba helyezed – írja Roger testvér –, akkor egocentrizmusba süllyedsz, s teremtő energiáid elfecsérlődnek.” Ugyanezt az elvet lehet alkalmazni a közösség életére is. Taizé hivatása arra szól, hogy egyre inkább megnyílják mások felé, s egyre tágasabb méretekben válják a közösség parabolájává, eleven eszményévé. Soha semmi sem volt fontosabb számukra, mint a kiengesztelődés keresése minél többekkel. Ez a kiengesztelődés nemcsak azokat érinti, akik kifejezetten kereszténynek vallják magukat, hanem az egész emberiséget. Akár tudomást vesz róla az illető, akár nem, Krisztus jelenléte elkísér minden embert.

Az egyház közösségének, Krisztus Testének vannak látható körvonalai. Ez azonban jóval tágasabb, mint gondolnánk. Isten szívében az egyház akkora, mint maga az emberiség. A látható egyház a földön arra kapott meghívást, hogy a közösség kovásza legyen az egész emberi család számára, mint az élesztő a tésztában. Ennek az eleven látomásnak távlataiban az egyház csak azt teheti, hogy magára veszi az emberiség megosztottságát és legfőbb gondjait.

1962. október 10-én Rómában megnyílt a II. Vatikáni zsinat. A megfigyelők között már a megnyitó ünnepségtől kezdve ott találjuk az újonnan létesült Keresztény Egység Titkárságának két fiatal vendégét is: Roger és Max testvért. Részt vettek az egész zsinaton, XXIII. János megnyitó beszédétől kezdve a befejezésig. „Azt hiszem – utal rá Roger testvér –, hogy két ülésnél többet nem mulasztottunk.” Reménységet és lelkesedést ébresztett az az új kép, amelyet XXIII. János rajzolt az egyházzal. „A zsinaton – mondotta a pápa – meg kell fiatalítanunk az egyház arculatát. Áttetszővé kell tennünk, le kell simítanunk róla a ráncokat.” Egyetemes pásztor volt ő, s ökumenikus lelkipásztori szolgálatra kapott küldetést. Mindezt nagyon egyszerűen végezte, elsősorban a szegények javára, akiket Krisztussal azonosított. Úgy lehetett olvasni benne, mint egy nyitott könyvben. Az a bizalom, amelyet Róma püspöke keltett a taizéi priorban, nem maradt viszonzás nélkül. Amikor XXIII. János pápa, élete vége felé egy kihallgatáson köszöntötte Roger testvért, így kiáltott fel: „Ó, Taizé, ez a kis tavasz!”

A zsinatot összehívó pápa sajnos nem érthette meg annak befejezését. 1963-ban súlyosan megbetegedett. XXIII. János közelgő halála miatt Roger testvér szeretett volna még egyszer találkozni vele. Azt kérték Roger testvértől, hogy minden pillanatban legyen kész arra, hogy hívni fogják. A pápa nincs annyira jól, hogy előre megbeszélhetnék a dátumot. De egy jó napján hívni fogják. Ez is tanúsítja, milyen különleges kapcsolat fűzte össze kettejüket. Három hónappal a pápa halála előtt, két másik testvér kíséretében Roger megjelent a pápa könyvtárában erre az utolsó kihallgatásra. A korábbi években némi iróniával emlegették, hogy azok, akik tíz

kérdéssel érkeztek a pápa elé, sohasem jutottak el a harmadikhoz sem, mert a pápa olyan hosszasan adott választ a legelső kérdéseikre. Ez alkalommal azonban Roger testvért egyetlen kérdés foglalkoztatta. Megtalálhatjuk-e a keresztények kiengesztelődésének azt az útját, amelyen senkinek sem kell megtagadnia a saját eredeti családját? Vagy ahogyan egy másik testvér fogalmazta: anélkül, hogy Newman sorsa megismétlődne az életükben. Tagadhatatlan Newman tevékenységének és szenvedésének az értéke, de akkor más időket éltek, más körülmények között. A kihallgatás hosszúra nyúlt, és igen jelentőssé vált. „Kaphattunk volna konzervatív választ is, de egyáltalán nem ez történt. A hosszú kihallgatáson Isten szavát hallottuk. A pápa nem akart a nagy lelki vezetők szerepében tetszelegni. Egészen egyszerűen tudtomra adta, hogy érti, mire törekszünk. Nem akarta határozottan kijelölni a követendő utat. Ellenkezőleg, azt mondta, járjunk tovább azon az úton, amelyen elindultunk. Ne aggasszon bennünket túlságosan sok kérdés. Az egyházban vagytok – mondotta nekünk –, mivel az egyház egyre bővülő koncentrikus körökből épül fel. Nem határozta meg pontosan, hogy melyik körbe helyezett bennünket. Megkérdeztük tőle: »Hogyan haladjunk előre, anélkül, hogy megbántanánk azokat, akikkel közösek a gyökereink? Hogyan teljesítsük a hivatásunkat ebben a páratlan közösségben, amely az egyház?« Kérdéseinkre az Isten közelében élő ember bensőséges egyszerűségével felelt.”

„XXIII. János 1963 júniusában, pünkösöd hétfőjén halt meg – folytatja Roger testvér. Az esti imára gyülekeztünk a templomban, amikor bejelentették a halálát. Úgy éreztem, hálát kell adnunk Istennek az ő életéért, s szólnom kell azokhoz, akik velünk voltak a templomban, de nem találtam szavakat. Mintha megnyílt volna a föld a lábam alatt arra a gondolatra, hogy nem létezik többé az a mérhetetlen bizalom, amely az egyház szívében minket körülvevett. Visszatértem a szobámba, hogy egyedül maradhassak.”

Később, felidézve utolsó találkozását XXIII. Jánossal, Roger testvér leírja, hogy a pápa elsírta magát, amikor elmondta, hogy a szándékait mennyire meghamisítják. „Utolsó kihallgatásunk alkalmával felfogtam, hogy prófétai szolgálatát elutasították, s emiatt elszalasztottuk az ökumenizmus kedvező óráját.” XIII. János kész volt az egységre, anélkül, hogy azt kutatta volna, kinek volt igaza és ki hibázott. Nagy kockázatokat vállalt. A II. Vatikáni zsinatra meghívta a nem katolikusokat sokak szembeszegülése ellenére is. Bocsánatot kért a múltért. Nagyon bántotta, hogy a nem katolikusok részéről mindössze néhány udvarias szó volt a válasz. „Legutolsó beszélgetésünk után megértettem, hogy egy prófétát utasítottak el, s szavai süket fülekre találtak. Az ökumenizmus ezután párhuzamos síneken haladt tovább, a különböző felekezetek a saját útjukat járták. Békés egymás mellett élés ez csupán, semmi több.”

Roger testvér mélységesen fájlalta e bizalommal teli embernek az elvesztését. „Néha könnyebb a saját halálunkat elfogadni, mint másokét.” De arról is meg volt győződve, hogy akkor is az örömet kell megosztania másokkal, ha a körülmények folytán a maga személyében mélységes fájdalmat él át. Sajnálattal megvallja azt is, hogy nem mindig képes a gyakorlatban is megvalósítani ezt a célkitűzését.

A XXIII. János halálával keletkezett űr nem sokkal később még nagyobbra növekedett Gerlier bíboros elhunytával. „A halála pillanatában éppen aludtam – emlékszik vissza Roger testvér. – Vasárnap reggel volt, amikor hirtelen egy szentírási részlet jutott eszembe álomban. Szent Pál egy mondata: »Örömmel szenvedek értetek s testemben kiegészítem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből, Testének, az egyháznak javára.« (Kol 1, 24) Fölébredtem, s nem sokkal később szólt a telefon: közölték, hogy a bíboros meghalt. Az a két ember, aki megmutatta nekünk az utat, nem élt többé.”

XXIII. János alakja, azé az emberé, akivel kölcsönösen annyira szerették egymást, elevenen tovább élt Roger testvér szívében. A sötét időszakokban szívesen visszaemlékezik a pápa szavára, amelyet bizonyára olasz parasztőseitől tanult: „Legyetek vidámak, keressétek a jobbat, s hagyjátok csiripelni a verebeket.” Roger testvér számára a bizalom kiapadhatatlan forrását jelenti az is, hogy Isten örökkévalóságában valaki imádkozik érte. Roger testvér XXIII. János

halála után is kapcsolatban maradt a Roncalli család tagjaival. 1969-ben ellátogatott Sotto-il-Monte-be, XXIII. János szülőfalujába. A Roncalli család tagjai pedig többször felkeresték Taizét. Roger testvér meghatottan emlékezik vissza, hogy a pápa öccse milyen meglepetten és csodálkozva szemlélte a sátrakat és a fiatalok egyszerű életmódját Taizében. Azon az estén Giuseppe Roncalli így szólt unokájához, aki elkísérte őket: „Itt olyasmi kezdődik, amit a bátyám indított útjára.”

* * *

XXIII. János temetése után Roger testvér hajóra szállt, hogy részt vegyen az Athosz-hegy milleniumi ünnepein. Itt hallotta meg az új pápa megválasztásának hírért. „Visszavonultam a kabinomba. Montini mindenre érzékeny ember volt, csodálatos értelmi képességekkel. Különlegesen értett az analízishez és a szintézishez, s mélységesen tudatában volt az emberiséget sújtó igazságtalanságoknak. Hogyan fogja folytatni XXIII. János derűs és vidám irányvonalát?” Montini bíborost jól ismerték Taizében. Roger testvér többször találkozott vele, hiszen egyik legközelebbi munkatársa volt XII. Piusz pápának. Aztán kinevezték milánói érseknek, s ott újra alkalmuk nyílt a találkozásra.

Néhány évvel korábban egyik milánói tartózkodása alatt keletkezett levelében Roger testvér ezt írta Montini érsekről: „Milyen jó pápa lenne belőle, ha egyszer megválasztanak.” „S azzá lett – tűnődik el rajta Roger testvér. – Szükségünk van olyasvalakire, aki láthatóvá teszi Isten jóságát, s VI. Pál pápa mélységesen jó ember. Közel áll Jézus Krisztus szentségéhez. Sohasem utasított el bennünket. Hosszú szolgálata alatt mindig készen állt arra, hogy meghallgasson.”

Megválasztása után VI. Pál hamarosan bejelentette, hogy folytatni kívánja a zsinatot. Roger, Max és három másik testvér tehát továbbra is ott laktak abban a kis lakásban, amelyet a Róma központjában félig üresen álló házak egyikében találtak. Mindig szívesen látták vendégül a zsinaton részt vevő püspököket. A testvérek és vendégeik találkozója egy egyszerű ebéd vagy vacsora alkalmával Roger testvér számára afféle agapé lett: „előképe annak a napnak, amikor létrejön a látható egység a közös Eukarisztiában” – azok számára, akik ma még nem telepedhetnek le a közös asztalhoz. Többnyire gyümölcsfélétet ettek, a Közösség anyagi helyzete nemigen engedett többet. De az étkezések igen vidáman folytak le, sokat nevettek is. Roger testvér némi öniróniával jegyzi meg, hogy arra kérte a testvéreit, köhintsenek, ha az étkezések során valami oda nem illőt mondana némelyik vendég füle hallatára. Néhányszor előfordult, hogy mindnyájan köhögni kezdtek. A találkozók többnyire imádsággal végződtek a lakásban berendezett kicsiny kápolnában. Ilyen módon számos barátta tettek szert. Mély kapcsolatuk alakult ki a zsinatra meghívott nem katolikus megfigyelőkkel is, a görög és orosz ortodoxokkal, a különböző országok protestáns küldötteivel, főleg az amerikaiakkal. Ők ismételten sürgették Roger testvért, hogy küldjön testvéreket az Egyesült Államokba is. Ez a meghívás új fejezetet nyitott Taizé későbbi történetében.

Sok barátjuk akadt a latin-amerikai püspökök között is: Henriquez Silva bíboros Chiléből, Dom Antonio Fragoso Brazíliából, Manuel Larrain püspök Talcából, Dom Helder Camara Reciféből. Ez jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a hatvanas években Taizé figyelme egyre jobban Latin-Amerikára s annak gondjaira irányult. Ezekből a kapcsolatokból új kezdeményezések is születtek. 1963-ban egy párizsi sajtókonferencián Roger testvér kifejezte aggodalmát Latin-Amerika sorsáért. Felhívta a figyelmet ennek a rohamosan szaporodó népességnek nyomorúságos helyzetére, valamint azokra a felekezeti feszültségekre, amelyek az utóbbi évtizedekben keletkeztek ezen a kontinensen.

A latin-amerikai püspökök kérésére Roger testvér elhatározta, hogy támogatja „e földrész szülőiteit odaadó küzdelmükben”. Ennek nyomán indította el a „Reménység Akciót”: ökumenikus gyűjtést rendezett, hogy az így összegyűlt pénzzel segítse a latin-amerikai kezdeményezőit, s ezzel visszaadja a kétségbeesetteknek az életbe vetett reményét. A latin-

amerikai püspökök elhatározták, hogy az egyházi birtokokat kiosztják a szegények között. A gyűjtésből befolyt pénz lehetőséget adott a parasztnak arra, hogy szövetkezeteket hozzanak létre ezeken a földeken.

De nemcsak anyagi téren nyújtottak segítséget. „A zsinat végén – beszéli el Roger testvér – Larrain püspök odajött hozzám, s megkérdezte, nem lehetne-e kinyomtatni az Újszövetséget a latin-amerikai országok különböző spanyol nyelvjárásaiban, s szétosztani az illetékes püspökök jóváhagyásával, azzal a feltétellel, hogy aki kap egy példányt, az tíz olvasni nem tudó testvérével együtt fog elmélkedni a Szentírásról.” A Közösség azonnal munkához látott. Egy teológus-bizottság dolgozott a fordításon. Egymillió spanyol és félmillió portugál példányt osztottak szét Latin-Amerikában. Minden egyes püspököt fölkerítettek a közreműködésre, s csaknem mindegyik készségesen vállalkozott rá, megadva azok címét, akikhez el kell juttatni az Újszövetséget.

Mélységes hittel vágtak neki ennek a fontos vállalkozásnak, mielőtt még a szükséges anyagi fedezet rendelkezésükre állt volna. A pénz az utolsó pillanatban gyűlt össze, annak a gyűjtésnek eredményeként, amelyet Roger testvér Európa összes országában elindított. Később folytatták a „Reménység Akciót”. Taizé délkelet-ázsiai menekülteket fogadott be egy thaiföldi táborból, majd az árvíz áldozatait Bangladesből, s a szárazság sújtotta embereket a Szahel-övezetből; kis iskolákat építettek Haitiben, majd a szükségállapot bevezetése után élelmiszert küldtek Lengyelországba.

* * *

Ugyanekkor mindenütt új ismeretségek is születtek. Egészen különlegesnek mondhatjuk azt a barátságot, amely Athenagorasz konstantinápolyi pátriárkával alakult ki. Roger testvér a pátriárka meghívására ellátogatott Konstantinápolyba. Athenagorasz szívesen létrehozott volna valamilyen ortodox Taizét, Roger testvér azonban vonakodott ettől. A közösség ősmintájának, parabolájának jobban megfelelné, ha a pátriárka Taizébe küldene egy-két ortodox szerzetest – ez egyébként egy ideig meg is történt. Roger testvér ugyanolyan profetikus egyéniséget ismert meg Athenagoraszban, mint XXIII. János pápában. „Mintha az ősegyház korában élnék. Akkora bizalmat tanúsított irántunk.” Amikor Roger testvér elmondta neki, hogy XXIII. Jánosnak azért nem sikerült megvalósítania minden tervét, mert a környezete nem értett vele egyet, a pátriárka ezt válaszolta: „A pápa nem teheti meg azt, amit akar? Akkor még jobban szeretem.” Első találkozásuk alkalmával a pátriárka ragaszkodott hozzá, hogy Roger testvér elfogadja ajándékát – azt az ikont, amelyet a prior ma is a szobájában őriz.

Athenagorasz a vendégeivel együtt akart elzarándokolni Konstantinápoly szent helyeire is. Egy autóban maga mellé ültette Roger és Max testvért, és elvitte őket a keresztény vértanúk emlékhelyeihez. A pátriárka mindenütt megállíttatta a kocsit, hogy imádkozhassanak. Amikor búcsúzásra került sor, alig akarta elengedni a testvéreket. Többször is találkoztak később: Rómában, az Athosz hegyén, Konstantinápolyban. Amikor Roger testvér 1970-ben ellátogatott Konstantinápolyba, a pátriárka szívből jövő, megrendítő jelét adta együvértartozásuknak. Kijelentette, hogy Roger testvért papnak tekinti – szívesen meggyónna nála, s magához venné tőle Krisztus testét és véréét. Elválásukkor a pátriárka megállt az ajtóban, és úgy emelte föl a kezét, mintha a kelyhet emelné magasba. „A kehely és a kenyértörés – mondta búcsúzóul Roger testvérnek –, ne felejtse, hogy ez az egyetlen megoldás.”

A protestánsok között sokan rokonszenveznek Taizé törekvéseivel. Számos protestáns lelkész kereste föl a taizéi dombokat, némelyek azért, hogy néhány napot csöndes elmélyedésben töltsenek, mások pedig azért, hogy feleségükkel együtt részt vegyenek a házastársak részére szervezett találkozókban. Érkeztek Franciaországból, Németországból, Svájcban, Hollandiából, s elhozták gyülekezetük egy csoportját, hogy a hétvégét imádságban és elmélkedésben töltsék itt el. Némelyikük azonban még ma sem tud szabadulni attól az égető kérdéstől, amelyet még a XVI. században vetettek föl. Vajon a cölibátus életreszóló

elkötelezettsége nem korlátozza-e a Szentlélek szabadságát? A taizéi testvérek viszont éppen a Szentlélek szabadságának megnyilvánulását látják önmaguk felajánlásában. Vajon Isten lelke ne volna elég eleven ahhoz, hogy bárkit meghívasson az életre szóló elkötelezettségre? Ez a kérdés azonban továbbra is nehézségeket okozott, s a protestánsok egy része gyanakodva szemlélte a taizéi testvérek elkötelezett életét.

Amikor Roger testvérnek eszébe jut az Egyházak Ökumenikus Tanácsa Genfben, akkor „sok áttetszően tiszta arc jelenik meg előtte, mintha mindegyik Krisztus ikonja volna”. 1966-tól az amerikai Eugen Carson Blake lett a tanács új vezetője, s vele igen szoros kapcsolatok alakultak ki. „Eugen Carson Blake – emlékezik Roger testvér – a Szentírás embere, aki megért bennünket.” Még mielőtt hivatalát átvette, kifejezte kívánságát, hogy szeretne ellátogatni Taizébe. Amikor találkozott Roger testvérral, arra kérte, adja át üzenetét a pápának: mélyen megérti és rokonszenvezik vele, és nagyra becsüli a szolgálatát. Carson Blake amerikai volt, s talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy annyira szerette volna előbbre vinni az ökumené ügyét, hiszen országában kevésbé eleven a múlt történelme.

Ez az amerikai főtitkár sokszor fölkereste Taizét, s meghívta az egyik testvért, hogy költözzék Genfbe, az Egyházak Ökumenikus Tanácsához, hogy ott az imaéletet előmozdítsa. 1968-ban meghívta Roger testvért Uppsalába, hogy beszéljen az Ökumenikus Tanács közgyűlésén. A következő évben pedig azt javasolta, hogy a Közösség működjék együtt a Sodepax-ban, a Vatikán és az Ökumenikus Tanács közös bizottságában az igazságosságért és a békéért. Az is Carson Blake indítványára történt, hogy az egyik testvér több éven át avval foglalkozott, hogy kapcsolatokat építsen ki Róma, Genf és Taizé között. Ez a testvér sajnos hirtelen fiatalon meghalt. Halála után lett igazán nyilvánvalóvá, milyen nagyra értékelték munkáját Genfben.

1972 húsvétján a fiatalok összejövetele előtt Carson Blake beszédet mondott a Közösségnek. Szavai mélyen meghatották a testvéreket. „Egy év leforgása alatt negyedszer jöttem most Taizébe, hogy részt vegyek a fiatalok húsvéti összejövetelén. Óriási értéknek tartom, hogy a Közösség sok tízezernyi fiatallal együtt törekszik arra, hogy a zsákutcából kivezesse az ökumené ügyét. Nagyszerűek az emberi igazságosságért tett erőfeszítéseik is. Szilárdan hiszem, hogy a rendszeres személyes kapcsolatok erősítik az ökumenikus mozgalmat. Ezért örülök annak, hogy az egyik taizéi testvér, aki több év óta a Sodepaxnál dolgozik, állandó érintkezést tesz lehetővé a taizéi közösség és a genfi tanács között.”

Egyik látogatása alkalmával Carson Blake azt javasolta, hogy az Eukarisztiát egyidőben két oltárnál ünnepeljék: a kétféle felekezet szerint. „S ha mindenki a katolikus Eukarisztiához járul, annak is örülni fogok” – mondta. A testvérek nem fogadhatták el a javaslatát, mivel ez nem lett volna megfelelő megoldás Taizé esetében, de erre az epizódra úgy emlékeznek vissza, mint a főtitkár nagylelkűségének egyik jelére. Ugyanakkor azonban rengeteg akadály nehezítette az amerikai lelkész útját. Már hivatalának lejártá előtt bejelentette Addisz Abeában, hogy lemond állásáról. Roger testvér tudára adta, hogy az ökumenizmus sivatagja még ridegebb lett volna önelküle XIII. János halála után. Kétségtelen, hogy a II. Vatikáni zsinatot követő időben a kiábrándultság légköre alakult ki. Sokan úgy érezték, hogy az ökumenikus mozgalom ígéretes reményei beteljesületlenek maradtak, és ez sokaknak okozott szenvedést.

Marc Boegner lelkész, a Francia Protestáns Szövetség elnöke kezdeti értetlenkedése után rendszeres látogatója és barátja lett Taizének. Felesége is mindent „belülről értett”. Amikor meghaltak, a taizéi officium egy-egy példányát helyezték a koporsójukra, hiszen mindketten naponta imádkozták. Boegner lánya édesapja halála előtt megkérte Roger testvért, hogy látogassa meg őt Párizsban. Ezt kérdezte: „Mindazok után, ami a Vatikáni zsinaton történt, nem kellene-e javasolnom, hogy az egység érdekében oldják fel a protestantizmus zárójelét?” Roger testvér mindössze ennyit tudott neki válaszolni: „Ezt bizonyára el kellene mondania, hiszen mindazok a reformok megvalósultak, amelyekre a XVI. században törekedtek, sőt azoknál több is.” – „Magamban úgy véltem, hogy egy ilyen nyilatkozatnak nem volna sok jelentősége. A

struktúrákat, a történelmet, a jelent nem lehet olyan könnyen megváltoztatni. Mégis, egy ilyen lelki végrendelet bizonyára hatásos lenne. Később megtudtam, hogy Boegner másnak is föltette ugyanazt a kérdést, s lebeszéltek a nyilatkozatról. Talán jobb is így. Csak hiábavaló vitákat és ellentéteket váltott volna ki.”

A II. Vatikáni zsinaton megszületett a katolikus és a nem katolikus egyházak közti kiengesztelődés azonnali szép reménye. „A következő években – írja Roger testvér – az egység szelleme elvezetett sok mindennek a megértéséhez, és sok új barátság is keletkezett. Figyelemre méltó teológiai dokumentumokat szerkesztettek. Idővel azonban rá kellett eszmélnünk, hogy a kiengesztelődés a messzi jövőbe távolodik”. Sok ökumenikus bizottságot hoztak létre, de a felekezetek továbbra is párhuzamos szervezetekben folytatták életüket, s amolyan békés egymás mellett élés alakult ki közöttük. Mintha az ökumenizmus kimerítette volna összes lehetőségét. Hogyan lehetne elmozdítani erről a holtpontról?

„Maguknak az egyházaknak a kiengesztelődésében reménykedtünk. Be kellett azonban látnunk, hogy ez az út járhatatlan – írja Roger testvér. – Isten soha nem ítél mozdulatlanságra. Sohasem zár le ösvényeket. Mindig újakat nyit, bár ezek az ösvények néha igen keskenyek. Nekünk már másik ösvényt készített az Úr.”

Ötödik fejezet: Új utakon

Fontos változás figyelhető meg Taizében: a fiatalok néhány éve még szenvedélyesen vitatkoztak az ökumenizmus kérdéseiről. Ez az érdeklődés mostanában elhalványult, mégis egyre több fiatal keresi föl Taizét és sok felnőtt is csatlakozik hozzájuk. A Közösség nem akart ekkora tömeget idevonzani, nem törekedett arra, hogy növelje az érdeklődők számát. Alapjában véve nem is érti, mi történik körülöttük. Maga a Közösség is gyarapszik: holland, német, amerikai, svéd és angol testvérek csatlakoztak hozzá, s így egyre nemzetközibbé válik. Az ideérkező sok fiatal a testvérek úgy fogadják, mint bármelyik szerzetesközösség tenné: zárandokként vendégül látják őket. A fiatalok többsége hisz Istenben, de egyre különbözőbb az ökumenizmussal, sőt az egyházzal szemben is. Roger testvér fölteszi a kérdést: „Hogyan értethetjük meg velük, hogy Krisztust szeretni ugyanaz, mint szeretni azt a közösséget, amelyik Krisztus Teste, egyháza?”

Részben erre a kérdésre keresett választ Roger testvér, amikor megírta az *Egység a sokféleségben* (1966) című könyvét. Ebben pozitív képet rajzol a pluralizmusról, ami többeknek súlyos gondot okozott a II. Vatikáni zsinat utáni időszakban. A pluralizmustól nem kell félni az egyház életében – írja –, hiszen nem feltétlenül rombol, hanem konstruktív erővé is válhat. A zsinat egyik felismerése mélyen megérintette: a keresztény hit ismeri „az igazságok hierarchiáját”. A hitnek nem minden eleme egyformán lényeges: némelyek elengedhetetlenül fontosak, vannak viszont másodlagos igazságok is. Ez a tény reményt ad a kiengesztelődésre: a sokféleség akkor érték, ha az egység központi pillérére épül. Nem arról van szó, hogy a hitet a nézetek legkisebb közös többszörösével azonosítjuk; sokkal inkább arról, hogy mindennap bizalommal a hit misztériumára hagyatkozunk: mert „egy a hitünk, egy a gondolkodásunk, egy a reményünk”.

Ebben a könyvben Roger testvér arra is rámutat, hogy minden közösségnek szüksége van néhány alapvető elvre, amely körül a kifejezés módok sokfélesége kialakulhat, mégpedig annál szabadabban, minél biztosabb az egység. Roger testvér megrajzolja a közös élet alapirányait. Részletekbe nem bocsátkozik, hogy a közösség megőrizhesse rugalmasságát és meg ne merevedjék elszűrt hozott mellékes szabályok következtében. Az évek folyamán azonban többször gondolt arra, hogy monasztikus hagyomány szerint egyszer megírja a *Consuetudo*-t, a *Szokások*-at, s ebben rögzít néhány konkrét irányelvet. Többször nekifogott a kísérletnek. Az *Egység a sokféleségben* írása közben egy darabig azt hitte, hogy ez a könyv betöltheti ezt a szerepet. Ilyen jellegű szavak azonban nem jöttek a tollára, s végül felhagyott a kísérlettel. Roger testvér ellentmondásnak érezte volna, hogy írásban is rögzítse a közösségi életnek olyan apró részleteit, amelyek gyakran vannak kitéve változásnak. Taizének tehát ma sincs sem *Consuetudo*-ja, sem konstitúciója, és az *Egység a sokféleségben* nem rögzít semmi konkrétumot. Roger testvér mégsem akarja újra kiadni ezt a könyvet, mivel a benne írtakat túlságosan egy bizonyos időszakhoz kötődőnek találja.

Az *Egység a sokféleségben* nem az első könyv volt, amelyet Roger testvér írt. Egész sor kis kötetet adott ki a Taizéi Szabályzat megjelenése óta. A rövid, tömör címek már önmagukban is jelzik Roger testvér gondolkodásának alakulását. Folytonos fejlődésben lévő világ ez, annyira, hogy mihelyt egy könyv megjelenik, egyes elemei bizonyos értelemben máris módosulásra szorulnak. Roger testvér ezért nem szereti újraolvasni saját írásait. Jelleméhez szervesen hozzátartozik ez: szükségét érzi annak, hogy mindig újraírja és újrateemtse a dolgokat. Megvallja, hogy sosem olvas el egy regényt úgy, hogy ne akarná átírní; ha idegen házba lép be, rögtön azon töri a fejét, hogyan lehetne átrendezni.

Roger testvér fiatal korában tudatosan mondott le arról, hogy íróvá legyen, és sokáig komolyan kételkedett abban, van-e egyáltalán tehetsége az íráshoz. A *Taizéi Szabályzat*

megírása (1953) után hosszabb ideig, 1958-ig nem jelentetett meg könyvet, cikkeket azonban írt és tartott néhány nyilvános beszédet, bár erre is alkalmatlannak érezte magát. Az ebben az időszakban felgyűlt gondolatok alkották az alapját annak a könyvnek, amely végül *Isten jelenidejében* címmel jelent meg 1959-ben. „Ezek a szavak – jegyzi meg az egyik testvér – erősen hatottak ránk akkoriban. Sokan mintegy tömör életszabálynak tekintették ezt a címet.” A kiengesztelődés útjára alkalmazva ezt a kifejezést, azt jelenti, hogy ezt a törekvést nem akadályozhatja meg a múlt, de nem is halasztható el a jövőbe – a jelenben kell közelednünk egymáshoz. „Az Evangélium arra szólít fel bennünket, hogy Isten örök jelenidejében éljünk – írja Roger testvér. – Ha a keresztyén a holnap miatt aggódik, elveszíti a mai nap örömét.” Másutt pedig: „A IV. század óta nemigen volt fontosabb század a mienknél. A fiatal nemzedék úgy érzi, hogy a huszonnegyedik órához jutottunk el, s a múlt hamarosan végleg eltűnik. Hogyan lesznek jelen a keresztyének korunk társadalmában? A mai világban merre nyílnak a szemlélődés ösvényei?

A Közösség mindent elkövet azért, hogy a mának éljen. Nincs levéltárunk. Sok régi dokumentumot megsemmisítettek, hogy elkerüljék a múltba tekintő nosztalgiát, és ne tekintsenek másfelé, csak a jövőbe. Életre szóló elkötelezettségükön és a nap ritmusát megszabó három közös imádságon kívül kevés biztos pontot találunk a Közösség életében. Ez az életmód nagyon megfelel Roger testvérnek. „Nagyon mély emberi tapasztalat él benne – mondja csöndesen az egyik testvér. Rendkívül erős a beleérzőképessége, de a szíve egészen gyermeki. Mindent nagyon közvetlenül él át.”

* * *

Az egység sodrában című könyv 1965-ben jelent meg, a II. Vatikáni zsinat befejezése után. Ekkoriban még azt írhatta Roger testvér: „Az ökumenikus hullám most hatalmas reményeket ébreszt.” De rögtön hozzáteszi: „Az ökumenizmus ma csak dinamizusból tud élni, amely arra készíti, hogy új dimenziót tárjon fel. Különben az ökumenizmus sodrása gyengül, ahelyett, hogy mind jobban és jobban megnyerné a keresztyéneket és általuk minden embert.” De már érzékeli a megtorpanást is, és az egyetemesség szempontjait hangsúlyozza, hogy „meg ne törjön az ökumenizmus hulláma”: el kell kerülnünk a nemzedékek közti szakadást, találkozunk kell a nem hívőkkel, sorsközösséget kell vállalnunk az elnyomottakkal, ugyanakkor pedig át kell élnünk az egyház misztériumát, és ki kell tartanunk Isten szemlélődő várásában.

Roger testvér ebben a könyvben fölveti a kényes kérdést: miután a Vatikáni zsinat választ adott a reformáció által a XVI. században fölvetett kérdések többségére, nem kellene-e a protestantizmusnak az ebből adódó következtetéseket levonnia, visszatérnie az átmenetiségnek ahhoz a lendületéhez, amely annak idején létrehozta? Igazítsa ki, vagy ahol kell, egészítse ki a katolicizmust, de ne rendezkedjék be időtlen időkre. Első ízben veti fel írásban is azt a kérdést, amely ismételtén foglalkoztatja majd a következő években: „Ha az egyház minden egyes közösség élére olyan embert akar állítani, aki az egységről gondoskodik, nem kellene-e elfogadni valakit, aki mind a pásztoroknak, mind a gyülekezeteknek pásztorja lehetne, hogy összetartásukról fáradhatatlanul gondoskodjék.” Roger testvér XXIII. János pápa lelkipásztori alakját őrizte szívében.

A II. Vatikáni zsinat befejezése után néhány hónappal Roger és Max testvér közösen kiadtak egy könyvecskét *Élő szó a zsinaton* címmel. Ebben nemcsak a testvérek római életét ismertetik, hanem közlik a kinyilatkoztatásról szóló zsinati konstitúció (Dei Verbum) francia fordítását is, részletes kommentárral. Az előszót a jezsuita Henri de Lubac, a későbbi bíboros írta hozzá: „A Lélek ott fúj, ahol akar. Ugyanakkor, amikor sokan, mintha vakság sújtotta volna őket, nem fogják fel, mennyi szépet és jót kínálnak a világnak azok az evangéliumi igék, amelyek az egyházban a szerzetesélet forrását és irányát megadják, ugyanakkor Taizé fennsíkján, az ősi Clunytól nem messze egy csapat fiatalember, akik a reformáció legkülönbözőbb ágaiból

érkeznek, arra szövetkeznek, hogy épp ezt az életet élje, egész eredeti frissességében. Akkor, amikor valami szellemi bódulat hatására többekben meginog a ragaszkodás az egyház hagyományához, holott ez közvetíti számunkra elevenen Isten igéjét, Taizében megjelenik egy új könyvecske, azért, hogy megerősítse ragaszkodásunkat ehhez a hagyományhoz.”

* * *

Roger testvérnek és a Közösség többi tagjainak különös érzékük van ahhoz, hogy meghallgassák a fiatalokat – talán ez magyarázza, hogy oly sokan érkeznek Taizébe. Ebben az időben a társadalomban nemigen akadt olyan fórum, ahol az idősebbek a fiatalabb nemzedékek életében lezajló, mélyreható változások megértésére törekedtek volna. Már 1966 nyarán, az első taizéi nemzetközi találkozón megállapították, hogy „a fiatalok türelmetlensége hamarosan robbanásig feszül, mivel az idősebbek nagy része elutasítja azokat az eszméket, amelyek a fiatalok lelkiismeretét mozgatják.” Taizében már ekkor érzékelték azokat a jelenségeket, amelyek 1968-ban szerte a világon robbanásokhoz vezettek.

Roger testvér mindegyik könyvében foglalkozik a fiatalok nyugtalan keresésével, akik Taizében figyelmes meghallgatásra találnak. Az 1968-as esztendő erőszakos események sorozatához vezetett: Mexikóban a Három Kultúra terén több száz diák életét oltotta ki a lövöldözés, Csehszlovákiát megszállták, Franciaországban diáktüntetések zajlottak, s több mint egy hónapig tartott az általános sztrájk az Egyesült Államokban és Németországban szintén mozgolódtak a diákok. Taizében is szembe kellett nézni az erőszak alkalmazásának jogosultságával.

A békesszerszeretők erőszakja (1968) című könyvében Roger testvér megpróbált választ adni erre a kérdésre. Abból indul ki, hogy minden ember hajlamos az erőszakra. A keresztények egy része ezt elnyomja magában, és passzivitásba húzódik, mondván: elég, ha imádkozik. Mások viszont igent mondanak erre a romboló erőre, mivel nem látnak más kiutat arra, hogy hangot adjanak az igazságtalanság és a szegények elnyomása elleni tiltakozásuknak. „Létezik-e harmadik út?” – kérdezi Roger testvér. Ismét a színeváltozásra utal. Vajon elképzelhetetlen-e, hogy az emberben rejlő erőszakot Krisztus benső tűzzé változtassa át azokban, akik a nyolc boldogságból élnek: a békesszerszeretők erőszakjává?

A fiatalok kérdései ezekben az években megmutatták, hogy inkább a személyek érdeklik őket, mint az eszmék. Nem utolsósorban azért akartak találkozni a testvérekkel, hogy megtudják, hogyan lehet egy egész emberéletet Istenre építeni. Ezt a várákozást akarta kielégíteni Roger testvér, amikor *A békesszerszeretők erőszakja* című könyvében először tett közzé rövid részleteket a naplójából. Számításba vette, hogy a fiatalokat elsősorban nem érvekkel lehet meggyőzni, hanem az életünkkel. Sohasem logikai érvekkel fejtette ki gondolatait, hanem inkább egymást követő apró meglátásokkal. Személyiségének a naplójegyzetek stílusa felel meg a legjobban. Először csak utal egy gondolatra, aztán egy következő napon visszatér rá, helyesbíti vagy módosítja, értelmezi vagy elmélyíti. A napló formája azt is lehetővé teszi számára, hogy egyszerre több témával foglalkozzék – ahogyan az életünkben és a beszélgetésünkben is sokféle téma felmerül. Innen érthető, hogy *A békesszerszeretők erőszakja* című kötet után már csak naplórészletek jelennek meg Roger testvértől. Néhány testvér segít neki abban, hogy kiválogassák a kiadásra alkalmas szövegeket. Ez is jól példázza azt, hogy Roger testvér szívesebben dolgozik közösségben, mint egyedül.

* * *

A fiatalok, akik egy hetet töltenek el Taizében, folyton ugyanazt a kérdést teszik föl: hazájukba visszatérve hogyan folytathatják tovább a közösen megkezdett keresést, anélkül, hogy egy szervezett mozgalom struktúráit építenék ki? Húsz év múltán Taizé újra szembetalálja

magát ugyanavval a problémával, de most már sokkal nagyobb méretekben, amely a kezdet kezdetén, már a Nagy Közösség idején fölmerült: egyesülnék a közös keresésre, de nem hoznak létre zárt csoportot, önálló szervezettel. Taizé ma sem akar élére állni semmiféle ifjúsági mozgalomnak.

1969 februárjában, az év legcsöndesebbnek tartott időszakában Roger testvér följegyzte a naplójába, hogy negyvenkét nemzet képviselői vannak jelen a dombon. „Közösen eltűnődünk rajta. Negyvenkét nemzet – úgy élünk együtt, mint a fiatalság kicsiny zsinatja.” A gondolat többé nem hagyja nyugodni. Néhány hónappal később hozzáteszi: „Mit tehetünk az egyház jelenlegi kuszaságai között azért, hogy az irányt vesztett embereket megnyugtassuk, az elkötelezetteket pedig megerősítsük? Azt hiszem, fontos volna, hogy találkozni tudjunk egymással, s ezeket az intenzív találkozásokat évről évre megismételhessük. Huzamosabb ideig kellene közösen folytatnunk a keresést és meglátásaink kiértékelését. Így mindig ugyanaz a gondolat ötlök fel bennem: ez az igényes találkozás a fiatalok zsinatjává válhat.” Az alapkérdést nem tévesztette szeme elől: az ökumenizmus elérte a maga korlátait, hogyan lehetne ezen áttörni, hogy eljussunk a kiengesztelődéshez? Az ifjúság zsinatja nem nyithatna-e meg új utakat, bármilyen keskenyek legyenek is azok?

1969 és 1970 nehéz esztendő volt, emlékezik vissza az egyik testvér. „A társadalmak súlyos válságokon mentek át. A válság nem kímélte az egyházat sem: a II. Vatikáni zsinat által fölkelte remények összezavarodtak. Sok pap és szerzetes elhagyta a hivatását, sőt többen kiléptek az egyházból is. Az ökumenikus közeledés mintha megtorpant volna. Az újságok mindenütt rossz hírekről számoltak be.” 1969 őszén Roger testvér ebben a légkörben tette föl a kérdést a fiataloknak, hogy milyen örömhírt lehetne meghirdetni az egyháznak és a világnak?

Egy télen át tartó elmélkedés és sűrű levélváltás kezdődött különböző országokban élő fiatalokkal. Mindezek után, 1970 húsvétján így fogalmazták meg az örömhírt: „A feltámadt Krisztus eljön, hogy az ember szíve mélyén élővé tegye az ünnepet. Az egyház tavaszát készíti elő számunkra, a hatalmától megfosztott egyházét, amely kész arra, hogy mindenkinek a sorsában osztozzék, és amely az egész emberiségnek föl kínálja látható közösségét. Krisztus elegendő fantáziát és bátorságot fog adni nekünk ahhoz, hogy megépítsük a kiengesztelődés útját. Készséggé formál bennünket arra, hogy odaadjuk az életünket azért, hogy az ember ne válhassék többé a másik ember áldozatává.” Egyúttal 1970 húsvétján meghirdetik az „ifjúsági zsinatot” is, átmeneti eszközül ahhoz, hogy megpróbálják az „Örömhírt” a valóságba átültetni.

A latin, germán és szláv nyelvek két szót ismernek a „zsinat” jelölésére. Roger testvér szándékosan azt a kifejezést választotta, amellyel a régebbi egyetemes zsinatokat vagy a helyi egyházak fontos összejöveteleit nevezik. Az ifjúsági zsinat kifejezés világosan jelezte, hogy a résztvevők az egyház igazi arcát keresik, amely az imádságban és az ünneplésben gyökerezik, nem pedig elvont eszméknek kívánnak fóruma lenni. Az elnevezés azt is jelezte, hogy átmeneti eseményről van szó, amely bizonyos ideig tart, de aztán véget ér. Ebben is kifejeződött az az elhatározásuk, hogy nem kívánnak szervezett mozgalmat létrehozni, vagy valamilyen „taizéi közösséget”. Az ifjúsági zsinat meghirdetése előtt néhány hónappal Roger testvér elmondta tervét VI. Pál pápának, s ezt a választ kapta: „Fogjanak hozzá!”

A zsinat meghirdetésekor Roger testvér jól tudta, milyen erőpróbát jelent ez Taizé számára. „Ez a vállalkozás semmiképpen nem áll arányban a lehetőségeinkkel” – írja akkor, amikor még habozik, hogy belefogjon-e. Végül azonban legyőzi minden fenntartását és kételkedését.

A zsinat csak négy évvel később kezdődik meg, mivel hosszan tartó előkészületet igényel. (Erről az időről más források részletesen beszámolnak, így Gonzalez Balado könyve is, amely tavaly jelent meg magyarul.) Az előkészület legfontosabb állomásai az évről évre megrendezett húsvéti találkozók voltak, hiszen a taizéi imádságok és a hit egyéb megnyilvánulásának középpontjában mindig is a föltámadás, a húsvéti misztérium állott. Magától értetődő volt tehát, hogy 1970 óta a legfontosabb évenkénti összejövetelre húsvétkor, Krisztus föltámadásának ünnepén került sor. A résztvevők között mindig akadt jó néhány fiatal latin-amerikai pap is, aki

Európában tanult. Meglepte és elgondolkoztatta őket, hogy az ünnepek középpontjában mindig a húsvétvasárnap áll, Latin-Amerikában ugyanis inkább a nagypénteket emelik ki. E papok hatására aztán a „pascua juvenil”, az ifjúsági húsvét ünneplése futótűzként terjedt el a latin-amerikai egyházközösségekben is. Ma pedig, huszonöt évvel később, országonként változó formában, az egész latin-amerikai földrészen meghonosodott a húsvétnek ez a föltámadás-központú megünneplése.

* * *

De nemcsak az ifjúsági zsinat meghirdetéséhez vezetett az az igény, hogy a vigasztalan időkben az örömhírt vigyék el az embereknek. Ettől a szándéktól ihletve született Roger testvér könyve, az *Ünneped ne érjen véget soha* (1971), a napló sorozatának első kötete. Ez a könyv ráeszmélteti az olvasókat arra, hogy az ünnep nem felszínes lelkendezés, hanem nyugodt derű, amellyel Az ajándékoz meg bennünket, aki a Boldogságok Hegyén hétszer hirdeti meg az emberiségnek megígért boldogságot. „Ha az ünnep eltűnne az ember életéből...” cím a negyedik századi egyházatyának, Szent Atanáznak egy mondatára utal. Atanáz azt írja, hogy a feltámadt Krisztus folytonos ünneppé alakítja az emberek életét. „Mi keresztények folytonosan a húsvéti misztériumban élünk – teszi hozzá Roger testvér –, egymást követő meg-meghalásaink nyomában újra meg újra felragyog a föltámadás ígérete. Az ünnep nem mesterségesen felfokozott érzelmek következménye, hanem érlelődő, önmagát fölépítő valóság. Gyökerei a lényünk mélyén található kisebb-nagyobb jót mozgósítják bennünk.

„Az ünnep – folytatja Roger testvér – olyan, mint egy darabka szántóföld, amelyet az ember maga művel meg: „olyan sportpálya, amelyen szabadon és önfeledten mozoghat.” Az ünnep átélése senkit sem akadályoz meg abban, hogy részt vegyen az igazságosságért folytatott küzdelemben. A Feltámadott ünnepe azokban az emberekben lesz élő valóság, akik józanul és világosan felismerik a világban zajló folyamatokat, és képesek arra, hogy a letragikusabb eseményekben is hűségesen kitartsanak. Hogyan is maradhatna a keresztény távol ezektől a harcoktól, ha azt látja, hogy az egyik ember áldozatává lesz a másiknak? A naplójegyzetek rövid, részben beszélgetések formájában megírt elmélkedésekkel váltakoznak. Friss eseményeket rögzítenek: találkozásokat különböző emberekkel, költői természeti leírásokat, meglátásokat a Közösség életéről, de időnként visszaemlékezéseket is.

„A válság pedig tovább tartott – meséli tovább az egyik testvér –, s bizonyos szempontból rosszabbodott. A Taizébe érkező fiatalok egy része, főleg az olaszok, spanyolok, franciák, németek egyre élesebben politizáltak. Ez önmagában még nem rossz, hiszen mögötte az igazságosság égő vágya rejlik. Készek voltak harcolni azért, hogy a jogaiktól megfosztott emberek emberibb életkörülményekhez jussanak. Sokan vágyakoztak közülük Istenre, az imádságra, de sokukból az egyház pusztá említése is ellenkezést váltott ki.” Vajon kizárja-e egymást a harcrakészségük és az imádság vágya? Választanunk kell-e a harc és a szemlélődés között?

Roger testvér 1973-ban *A harc és szemlélődés* című kötetben próbál válaszolni erre a kérdésre. Naplójegyzeteinek e második kötetében hangsúlyozza, hogy nem kell választanunk e két pólus között. „A harc és a szemlélődés ugyanabból a forrásból táplálkozik: Krisztusból, aki a szeretet.” Az Evangélium világában elképzelhetetlen, hogy valaki szereti Istent anélkül, hogy együttal ne szeresse az embereket is. „A keresztények nem kulloghatnak az emberiség végén – az első sorokban van a helyük.” Ugyanakkor azonban tudniuk kell, hogy az emberekért és az emberekkel folytatott harc mögött egy másik harc folyik: mindegyikünknek a szíve mélyén, az élő Istenben elmerülő szemlélődésben. Roger testvér itt saját tapasztalataira hivatkozik. Leírja mélyreható beszélgetéseit dél-amerikai fiatalokkal és olasz szakszervezeti aktivistákkal. Könyve sokat mondott azoknak, akik szenvedélyesen harcolni akartak az igazságosságért, de azoknak is, akik elvetették ezt a harcot. Mindnyájuknak fontos volt az, hogy az akkori korszak

legaktuálisabb problémáiról mondott határozott vélemény mellett világos megállapításokat találtak az imádságról is, az „Isten mélységeiben való elmerülésről”.

A nyugati világ fiataljait megosztó feszültségek átmenetileg a taizéi ifjúsági találkozókra is sújtották. Ez odáig vezetett, hogy egy időben a testvérek már az elköltözés lehetőségét fontolgatták. 1968 után az egyre nagyobb tömegekben odatóduló fiatalok már-már túlságosan nyomasztó terhet jelentettek. Roger testvér így ír erről: „Egyik napon az egyik testvér azt mondta nekem, hogy nem maradhatunk itt tovább, el kell vonulnunk valahová, a pusztába. Így nem mehet tovább, különben eltorzul a hivatásunk.” Más testvérek is hasonlóan vélekedtek. Heteken át folyt erről a beszélgetés. Roger testvér még a környéken lakó barátait is elhívta, hogy tanácsukat kérje.

A testvéreknek végül be kellett látniuk, hogy nincsenek megfelelő anyagi eszközeik ahhoz, hogy ekkora változtatásra vállalkozzanak. „Semmiképpen nem áll módunkban, hogy elhagyjuk Franciaországot. Igen csábító lett volna valahová messzire elköltözni. De túlságosan is jól tudtuk azt, hogy manapság nem olyan egyszerű egy közösség középpontját a szegények közé, a harmadik világba áthelyezni. Európában pedig hol találhatnánk sivatagot? Talán a hegyek között? De abban mindnyájan egyetértettünk, hogy itt bárhová mennénk is, az emberek utánunk jönnének.” Roger testvér annak is tudatában volt, hogy ezzel magukra hagynák azokat a fiatalokat, akik „szomjaznak a közösséget”, elfordulnának azoktól az emberektől, akik eltávolodtak az egyháztól. Sokan azért jönnek Taizébe, hogy még egyszer utoljára próbálkozzanak az egyházzal – ehhez nem fért kétség. „Ha nem hagyták volna el ilyen sokan az egyházat, akkor talán a mi életünk is egészen másképpen alakult volna” – teszi hozzá eltűnődve.

Az elköltözés vágya nem ok nélkül született meg. Taizé nevét egyes fiatalok sok olyan kezdeményezéshez felhasználták, amellyel a Közösség nem érthetett egyet. Ha viszont túlságosan nyersen szólítják fel a fiatalokat, hogy ne éljenek vissza Taizé nevével a maguk céljaira, akkor azok ezt a barátság és bizalom megvonásának érezhetik. Egyszer például olasz fiatalok egy csoportja tiltakozó levelet írt az ország minden püspökéhez, felhasználva Roger testvér nevét is. A levél végére egyszerűen odamásolták az ő aláírását. A címzettek egyike jól ismerte Roger testvért. Közölte vele, mi történt, s azt ajánlotta, hogy az olasz sajtóban írjon egy cikket, s kérjen helyreigazítást. Ezt a megoldást azonban Roger testvér elképzelhetetlennek tartotta. Nem akarta lejártni a fiatalokat, bár nem értett egyet eljárásukkal. Beérte azzal, hogy személyesen megbeszélte velük a történeteket. Ma azonban már ő maga sem biztos abban, hogy annak idején helyesen járt el, mivel jó néhány felnőttnek a bizalma megrendült a történetek miatt.

Roger testvér fiatalok iránt érzett rokonszenvének mély gyökerei vannak. Saját ifjúsága éveiben gyakran beleütközött a felnőttek közönyébe, amikor gondolatait elmondta nekik. Ezért igen fontosnak érezte egész életében, hogy a fiatalok valódi meghallgatásra találjanak. A mai fiatal nemzedékben nagyra becsüli azt, hogy nem fogadják el a kasztszellemet és „nem viselnek maszkot”. Szeretne mindent megtenni azért, hogy az idősebb nemzedékek megértsék őket. Volt idő, amikor az idősebbek egy része attól félt, hogy a fiatalok túlságosan erős hatással vannak a Közösségre. Félelmük azonban nem tartott soká. Néhány évvel később felnőttek is egyre nagyobb számban érkeztek Taizébe, hogy részt vegyenek a nemzetközi találkozókra. Másrészt viszont az 1968-as évek nemzedékének feszültségeit az utánuk jövő fiatalok már nem ismerték. Mindez még inkább a nyugati világ nemzedékei közt tátongó szakadékra irányította Roger testvér figyelmét, s azóta is gyakran utal rá, mennyire fontos áthidalnunk ezt.

* * *

Hogy a látogatók növekvő számából adódó, megsokasodó feladatokkal megbirkózzanak, és ne kelljen emiatt lemondaniuk a szegények közötti állandó jelenlétükről a fraternitások révén – a testvéreknek segítségre volt szükségük.

Különböző női szerzeteskongregációk két-három tagjukat egy időre elküldték Taizébe. Ez a megoldás azonban elégtelennek bizonyult. Végül is a belgiumi Tournai-ból egy szerzeteskongregációból több nővér átköltözött Taizébe. Ez a kongregáció 1232-ben alakult, avval a céllal, hogy az egyházat ott szolgálják, ahol leginkább szükség van rájuk. Később Szent Ignác lelkiségét vették át. Hosszú távú együttműködés kezdődött a taizéi Közösséggel, amely a mai napig tart. A Szent András nővérek rendjének kicsi fraternitása több mint húsz éve telepedett le a szomszéd faluban, s a nővérek naponta átjárnak Taizébe dolgozni. „Nélkülük nagyon korlátozott volna a működési területünk – mondja Roger testvér. – Velük együtt szervezzük meg a vendégek elszállásolását. Remekül értenek a fiatalok nyelvén, naponta fogadják a látogatókat – a testvérek számára mindez felbecsülhetetlenül nagy segítség. Ők vették át azt a munkát is, hogy a »Taizéi levelek«-et öt földrész minden tájára szétküldjék. Ők állnak oda »lelkivezetőként« azok mellé a lányok mellé is, akik egy hetet csöndes imádságban akarnak eltölteni Taizében.”

A testvéreket sok olyan fiú és leány is segíti, akik egy-két esztendei munkájukat a fiatalok rendelkezésére bocsátják, s a legkülönbözőbb feladatokat ellátják a találkozókön. A fiúk lelki vezetését a testvérek végzik, a lányokét a nővérek. Ez az időszak az önkéntes munkán kívül azért is jelentős a fiatalok életében, mert ezalatt kell eldönteniük, milyen módon akarják magukat elkötelezni az egyházban vagy a társadalomban, s erre hogyan tudnak felkészülni. Némelyikük a szerzeteshivatást követi. „Ezt persze máshol is betölthetik, bármilyen férfi vagy női szerzetben.”

1974 augusztusának végén nyílt meg az ifjúsági zsinat. A pápa, a konstantinápolyi pátriárka, a canterburyi érsek és az Evangélikus Egyházak Tanácsa, és különböző protestáns egyházak is elküldték képviselőiket Taizébe. Köztük volt a bécsi érsek, König bíboros is. A különböző kontinensekről negyvenezer fiatal gyűlt össze több napra ebben a burgundiai kis faluban, hogy a keresztények a nem keresztényekkel és a többi emberekkel is megosszák vágyukat a békére és kiengesztelődésre. „A kiengesztelődésre való felszólítás, amelyet az akkoriban közzétett »Első levél az Isten népéhez« tartalmaz, talán túl nyersen hangzott – véli az egyik testvér. – A nyugati társadalmak válsága még tovább fokozódott, s vele az egyházé is. Az eddigi felekezeti határok mellett újfajta szakadások jelentkeztek az egyes egyházakon belül. A kiengesztelődés útját egyre nehezebben lehetett megtalálni, a helyzet egyre áttekinthetlenebbé vált. Hosszabb érlelődési időre volt szükség, mint ahogyan korábban gondoltuk.” Ez az oka annak, hogy e megnyitó óta mindmáig nem került sor az ifjúsági zsinat újabb találkozására. Az egy évvel később megrendezett találkozó, az „Isten népének ünnepe” már egészen más tartalmat kapott. „Ha az egyház új tavaszát akarjuk előkészíteni, akkor belülről kell hatnunk, nem pedig kívülről” – állapították meg. Roger testvér később kijelentette, hogy a zsinatot egy időre befagyasztották ugyan, de alkalmas időben valamilyen formában újra összehívják. Addig pedig más formákat öltött a Közösség együttes útja a fiatalsággal. Roger testvér felismerte, hogy hosszabb időre van szükség az érlelődéshez és az elmélyüléshez, s ez idő alatt közös erőfeszítéssel kell hitünk forrásait keresnünk.

Azóta az egyhetes találkozók alkalmával elsősorban a hit különböző kérdései kerülnek elő, ezekről naponta szentírási elmélkedést is tartanak. A harc és a szemlélődés egységét most így fogalmazzák: a hatékony benső élet keresése s a bizalom és osztozás társadalmának felépítése. A hetvenes évek közepétől minden reggel egy-kétszáz fős csoportokba osztják a fiatalokat, s egy-egy testvér, köztük egészen fiatalok is, a Szentírást magyarázzák számukra.

Egyikük, Wilhelm testvér, dél-rajnai parasztszaládból származott. Csaknem egy évtizeden keresztül számtalan német anyanyelvű fiatalot vezetett el a hit forrásaihoz, hosszú betegségének utolsó hónapjaiban is, amikor, több operáció után, 1987 elején, Taizében 29 éves korában meghalt. Ahogyan a testvérek elmesélik, betegségét Isten iránti bizalommal fogadta el, „aki letöröl a szemünkről minden könnyet”, s a betegségében is az Evangéliumról tett tanúságot környezetének.

Megérkezéskor mindenki egy kis leírást kap kézbe Taizéről. Így kezdődik: „Taizébe érkezéskor – gondolj arra, hogy a testvérek Közössége hivatásul választotta, hogy téged befogadjon, azért, hogy az imádság meg a szemlélődés csendje és a közös keresés által rátalálhass az élő Isten forrásaira. Azért jöttél, hogy fölfedezd életed értelmét.”

Nem csekély követelmény ez. S mégis, nincs még egy hasonló pontja Európának, ahol folyamatosan ilyen sok fiatal gyűlne össze oly sokféle országból: egy-egy nyári hétre legalább két-hármezeren. De még a metsző téli hideg sem riasztja vissza őket. Bármikor megyünk el Taizébe, mindig találunk ott fiatalokat a világ minden tájáról.

* * *

A Közösség egyre több fiatalot fogad, de maga is egyre fejlődik, s új útjait keresi a kiengesztelődésnek. 1969-ben történt az egyik legfontosabb esemény az életükben. A Közösség kezdettől fogva a katolikus és ortodox egyház tanításának megfelelően értelmezte az egyházat és az Eukarisztiát. Eddig azonban csak olyan testvérek tartoztak hozzájuk, akik a református, evangélikus és anglikán egyházból érkeztek. Több kísérletet tettek arra, hogy a közösség paraboláját katolikusokra is kiterjesszék. 1949-ben a Jézus Kis Testvéreinek fraternitása, amely Charles de Foucauld szellemében körülbelül ugyanabban az időben született, mint a Közösség, szerette volna a fiatal testvéreket Taizébe küldeni jelöltségük idejére. A katolikus egyház azonban nem adta meg hozzá a szükséges hozzájárulást. Később néhány bencés és ferences szerzetes élt egy ideig a Közösség közelében. Ha azonban egy katolikus fiatal be akart lépni közéjük, a testvéreknek vissza kellett őt utasítaniuk, mivel egyháza nem adott rá engedélyt. Azt pedig a Közösség nem tudta volna elviselni, hogy valaki az ő kedvéért elhagyja a saját egyházát. Éppen ellenkezőleg: a testvérek gyakran segítették a belső válságba jutott katolikusokat, hogy visszataláljanak hitük gyökereihez. Sok katolikus pap is, aki hivatását elhagyni készült, ebben az időben Taizében kapott lelki segítséget ahhoz, hogy hűséges maradjon eredeti elkötelezettségéhez.

Roger testvért azonban gondolkodóba ejtette, hogy egyre több katolikus kéri fölvetését a Közösségbe. Különböző püspökökkel, elsősorban a francia püspöki kar elnökével folytatott erről megbeszéléseket. 1969 húsvétján végül egy fiatal belga orvos beléphetett a testvérek közé, elsőként a katolikus egyházból. Marty bíboros, az akkori párizsi érsek megadta hozzá a jóváhagyást. Hamarosan újabb katolikus fiatalok érkeztek, Spanyolországból, az Egyesült Államokból, Nyugat-Németországból, Kanadából, Lengyelországból, Ausztriából, Olaszországból, később Kínából, Kenyából, Puerto Ricóból, Írországból és Togóból. Egy környékbeli pap is belépett közéjük. Jelenleg ő a plébánosa a környék falvainak, köztük Taizének is.

E testvérek csatlakozása természetesen feltételezte azt, hogy a többiek mindnyájan lojálisan elfogadják a katolikus egyházat. Eljött az ideje annak is, hogy a Testvérek Tanácsának 1969-es szeptemberi ülése alkalmával írásban rögzítsék azt a szellemet, amelyben valójában már addig is éltek. Ez a szöveg kifejezésre juttatja a Péterrel, Róma püspökével megvalósuló egységet. „A katolikus testvérek pusztán jelenlétének ténye arra ösztönöz bennünket, hogy egyre láthatóbban megvalósítsuk az egységet, s közösségben érezzük magunkat avval a férfival, aki Isten szolgáinak szolgáljaként a vezetés szolgálatát elvállalta. Senki sem kívánja tőlünk azt, hogy megtagadjuk a saját egyházunkat, hiszen belőle merítettük a hitünket. De arra törekszünk, hogy a mi életünkben kiengesztelődjenek egymással a katolikus egyház és a többi egyházak, amelyeket jelenleg sajnálatos szakadék választ el egymástól.”

Ez a fejlődés pontosan megfelelt a Közösség egyik eredeti eszméjének. Roger testvér a legelső évektől kezdve világosan látta, hogy Taizé nemcsak a reformáció egyházait szolgálja, hanem a katolikus egyházzal is keresi a kiengesztelődés útjait. Ennek a fejlődésnek bizonyára más oka is lehetett. Ha egy közösség tartósan fenn akar maradni, akkor gyökerekre van

szüksége. A protestantizmus annyira jelentéktelen kisebbség Franciaországban, hogy a taizéi közösség bennük aligha verhetett gyökeret.

A rákövetkező években Roger testvérnek többször is alkalma nyílt arra, hogy a pápa szolgálatának világosabb értelmezését kifejtse. Az amerikai anglikán egyház püspökei 1971-ben meghívták New Yorkba. Ezt mondta nekik: „Kortársai vagyunk XXIII. Jánosnak, Krisztus e szent tanújának. Vajon a hallgatásnak az a hálója, amely a pápa szolgálatát körülveszi, nem járult-e hozzá az ökumenikus mozgalom meglassulásához? Vajon kimozdulhat-e a holtpontról az ökumenizmus, ha nem vesszük tekintetbe az egységnek azt a lelkipásztori szolgálatát, amely az egész világra kiterjed? Minden helyi közösségnek pásztorra van szüksége, hogy az emberek egységét ápolja, hiszen mindnyájan hajlamosak arra, hogy a maguk külön útját járják. Hogyan reménykedhetnénk az összes keresztények látható közösségében egy olyan egyetemes pásztor nélkül, akit mindnyájan elfogadunk, s aki nem egy piramis csúcsán áll, nem az egyházfőként – hiszen az egyház feje Krisztus –, hanem az egyház szívében.”

Roger testvér két kérést fogalmazott meg egyik, VI. Pál pápának személyesen átnyújtott levelében. Az első: „Az egyetemes pásztor fordítson figyelmet arra, hogy az emberek között és az egyházban az igazságosság érvényesüljön, s fáradozzék azért, hogy a katolikus egyház, de a többi egyházak életmódja is legyen minél egyszerűbb. Másodszor: Mindent tegyen meg azért, hogy a keresztények kiengesztelődését előmozdítsa, anélkül, hogy a nem katolikusoknak meg kellene tagadniuk eredeti családjukat. Az emberek még egy nagyobb szeretet kedvéért sem tagadhatják meg jó lelkiismerettel a szeretetet azok iránt, akiknek közösségében beleszülettek a hitbe. A megkereszteltek közül jó néhányan elfogadják annak hitét, hogy Krisztus valóságosan jelen van az Eukarisztiában, és szenvedélyesen törekszenek a hit egységére. Megengedi-e ezeknek a keresztényeknek Róma püspöke, hogy a szentáldozáshoz járuljanak anélkül, hogy megkívánná tőlük, tagadják meg saját egyházukat?”

Ez a téma mindig erősen foglalkoztatta a Közösséget. Már *Az egység sodrában* című könyvében ezt írja Roger testvér: „Az ökumenikus közeledés hulláma megtorpan, ha nem jön el hamarosan az a nap, amikor mindazok megáldozhatnak, akik hisznek Krisztus valóságos eukarisztikus jelenlétében, akkor is, ha más felekezethez tartoznak. Így egyetlen asztal köré gyűlhetnének össze.” Ez a kijelentés sokakat gondolkodásra késztetett, többek között Bea bíborost is, aki a Keresztények Egységitkárságát vezette Rómában. Meglepte őt, hogy Roger testvér nem azt kívánja, hogy minden feltétel nélkül áldozhasson meg bárki, hanem csupán azok számára kéri ezt a lehetőséget, akik rábízák magukat a katolikus hitre.

A bíboros ezen az alapon elképzelhetőnek tartotta, hogy a taizéi közösség tagjai a katolikus Eukarisztiához járulhassanak. „Ön egészen katolikus módon hisz az Eukarisztiában” – mondta Roger testvérnek. Felkínálta, hogy megszerzi VI. Pál pápa engedélyét. De Roger testvér attól félt, hogy egy ilyen kivételes engedmény Taizé számára sokakban visszatetszést keltene és vitára adna okot. Hogy elkerüljön egy esetleges, Taizéhez fűződő polémiát, azt kérte a bíborostól, hogy ezt az engedményt máshol is adják meg, legalább néhány helyen a világon. Azt hitte, hogy az ökumenikus mozgalom ebben az irányban fog előrehaladni. A bíboros megértette Roger testvér szempontjait, de nem ismert egyetlen olyan közösséget sem, amelyiknek hasonló engedélyt lehetne adni, ezért az ügy abbamaradt.

Ma már Roger testvér sajnálja, hogy ezt a választ adta Bea bíborosnak, mivel olyan lehetőséget szalasztott el, ahol maga a pápa nyitotta volna meg előttük a kapukat. Az ökumenikus mozgalom pedig nem abban az irányban haladt, mint ahogy Roger testvér remélte. Sőt, a mai egyház egészét tekintve úgy látszik, mintha ebben a vonatkozásban az ökumenizmus zsákutcába jutott volna. Az áldozás kérdésében a helyi püspök jóváhagyásával találtak átmeneti megoldást Taizé számára. A testvérek mindent megtesznek azért, hogy lehetőleg senkinek a lelkiismeretét ne sértsék meg. Az interkommuniót nem vezették be. A templom bejáratánál hatnyelvű szöveg ad tájékoztatást: „A katolikus Eukarisztiát a Mária-ikon melletti tabernákulumban őrizzük. Minden reggel innen kerül kiosztásra. A napi áldozás a protestáns

egyházakban nem szokásos. De a protestánsok is mindennap úrvacsorához járulhatnak a keresztkon mellett kápolnában.”

A Közösség nem tartja ideálisnak ezt a megoldást. „Ahogyan nincsenek kialakult módszereink a fiatalok pasztorációjára, úgy azt sem szeretnénk, hogy Taizének önálló lelkisége legyen. Nincsenek határozott módszereink az ökumenizmusban sem. Nem képzeljük magunkról azt, hogy megtaláltuk a megoldást. Tisztában vagyunk azzal, hogy minden megoldásnak megvannak a maga hiányosságai.”

Maga Roger testvér egyre ritkábban ünnepelte az úrvacsorát, s aztán véglegesen el is hagyta. Egy testvér akar lenni a többiek között, semmi több. Az ökumenikus hivatás és még inkább a Közösség sajátos életformája azt kívánja, hogy a testvérek laikusok maradjanak. 1981-ben egyikőjüket mégis pappá szentelték a latin-amerikai testvérközösség beleegyezésével, mivel azon a területen igen nagy a paphiány.

* * *

Roger testvér fontosnak tartotta, hogy évente egyszer találkozzék VI. Pál pápával, s tájékoztassa a Taizében folyó útkeresésről. VI. Pál szerette, ha a kihallgatásokra írásos följegyzésekből fölkészülhetett. Roger testvér ezért két-három nappal korábban mindig megküldte neki azoknak a témáknak a jegyzékét, amelyekről beszélni kívánt. A pápa ezt alaposan áttanulmányozta a kihallgatások előtt. VI. Pál mindvégig örömmel figyelte a fiatalok zsinatját. Megbízott Roger testvérben és hozzájárult ahhoz, hogy „a taizéi priornak állandó képviselője” legyen a Szentszéknél.

Egyik alkalommal Roger testvér megpróbálta elmagyarázni a pápának, hogy némelyek, visszatérve a saját egyházközségükbe, meggondolatlanul visszaélnék Taizé nevével. Ez a módszer nemcsak hogy nem szolgálná a kiengesztelődést, hanem súlyosan károsíthatja, és újabb korlátokat emelhet. Roger testvér megvallotta a pápának: „Igen nehéz viselnünk a Taizé nevet. Előfordul időnként, hogy azt kívánom, bárcsak elfelejtenék ezt a szót.” VI. Pál gondolkodás nélkül azt válaszolta, hogy semmiképpen sem adhatják fel a Taizé nevet. „A pápa – emlékezik vissza Roger testvér – igen nagylelkű volt hozzánk. El sem merem ismételni ekkor mondott szavait, mert véleményem szerint túlzóak voltak.”

Az egyik testvér szerint a pápa párhuzamot vont Taizé és Assisi között. Ezt az összehasonlítást – amelyet mások is használtak – a testvérek erős fenntartásokkal fogadták. „Sokunkat lelkesít Assisi Szent Ferenc alakja – mondja az egyik testvér – Szabad és spontán életmódunk némileg hasonlít is az övéhez. Mi is félünk a sematikus, merev gondolkodástól. Ferenc is az egyháznak egyik zürzavaros korszakában élt, s komoly reformokra törekedett, anélkül, hogy elszakadt volna az egyháztól. De mindig kockázatos vállalkozás történelmi párhuzamokat vonni.”

VI. Pál szívből szerette volna igazán megérteni a fiatalokat. Amikor Roger testvér egyszer arról beszélt neki, milyen odaadással kötelezik el magukat a fiatalok, a pápa megvallotta saját gyöngeségeit: „Szeretnék méltó lenni hozzájuk.” Megilletődve emlékszik vissza Roger testvér a pápa kérésére, amit egy közös étkezés után, búcsúzásakor mondott el: „Ha megtalálja a kulcsot az ifjúság megértéséhez, szóljon nekem is.” „Méltatlannak érezte magát a fiatalokhoz – mondja Roger testvér. – Szenvedélyesen szeretett volna kapcsolatba kerülni, valamit együtt tenni velük. Azt kívántam, bárcsak a kezemben volna ez a kulcs, amely az ifjúság szívét megnyitja. De nincsen, és tudom, hogy nem is lesz soha.”

VI. Pál szeretett ajándékozni. A Vatikáni zsinat idején hallotta, hogy a testvérek római fraternitása mindig szívesen fogadja a püspököket. Tudta azt is, hogy a zsinati atyák közül néhányat mindennap vendégül látnak az asztaluknál. Egyik este valaki egy kosár körtét és almát hozott a pápai konyháról: VI. Pál küldte nekik és vendégeiknek. A pápa legszebb ajándékai közé tartozik az a miséző kehely, amelyet a Kiengesztelődés Templomának ajándékozott. A

Közösség együtt őrzi XIII. János pápa breviáriumával, amelyet halála után a titkára adott át Roger testvérnek.

VI. Pál pápa igen nagylelkűen tudott közeledni másokhoz. Évszázadok óta ő volt az első pápa, aki külföldi utakra indult. 1968-ban részt vett Bogotában az Eukarisztikus Világkongresszuson és a latin-amerikai püspökök konferenciáján. Meghívta Roger testvért, hogy utazzon vele együtt, ugyanavval a repülőgéppel.

VI. Pál úgy maradt meg Roger testvér emlékezetében, mint aki „rendkívül figyelmesen tudott meghallgatni másokat”. Roger testvér annyira otthonosan érezte magát nála, hogy fontos megbeszélései alatt rákönyökölt a pápa íróasztalára, „parasztmódra jól megtámaszkodva” – ahogy naplójában is említi. Egy találkozássra különösen élesen emlékszik. Ez jóval korábban történt. Montinit csak évek múlva választották pápává. Több kényes témát megtárgyaltak, többek között arról a nehézségről is beszéltek, amit a papi cölibátus jelent a világ egyes területein. Montini bíboros egyszerűen a keresztre mutatott e szavakkal: „Ha a dolgok rosszul mennek az egyházban, akkor ennek az az oka, hogy mi, akik nagy felelősséget viselünk az egyházban, oly sokszor keresztre feszítjük őt”. Ez a megjegyzés később is segítette Roger testvért abban, hogy világosan megértse VI. Pál legbenső indítékait.

* * *

A hetvenes évek második felében a nyugat-európai fiatalokat általános kiábrándultság kerítette hatalmába. Reményeik közül igen kevés teljesedett be. Talán sem a társadalmat, sem az egyházat nem lehet úgy átalakítani, ahogyan elképzelték? Nincs már többé mit remélniük? Vagy pedig még fölfedezhetnek valami váratlant? *Reményeinket fölülmúlva* (1976), Roger testvér naplójának harmadik kötete ezeket a kérdéseket tükrözi vissza, s biztató választ ad az elcsüggedteknek. „Elmennék akár a világ végére, a föld túlsó határáig, hogy újra meg újra megvalljam az új nemzedék, a fiatalok iránti bizalmamat. Ami pedig az idősebbeket illeti, meggyőződésem, hogy nélkülük lakhatatlan lenne a föld.” Ezekkel a szavakkal kezdődik a könyv. E cél érdekében minden erőnket latba kell vetnünk. A könyv evvel az imádsággal fejeződik be: „Krisztusom, egy napon felfogtam: visszavonhatatlan döntést vársz tőlem.”

Hasonlóan bizakodó képet rajzol a jelenről és a jövőről a következő kötet: *Ámulatba ejtő szeretet* (1979). Roger testvér mindennapi élete tovább folytatódik, s a fiatalok beszélgetéseikben újra fölvetik az alapvető kérdéseket. Az ember érzi, lassan új nemzedék jut szóhoz. Új kérdések hangzanak el: „Kicsoda Krisztus? Elkötelezheti-e magát az ember egész életére szólóan? Mire való az egyház? Mi az értelme az emberi szenvedésnek?” Ezeket a lapokon többször szóba kerülnek a gyerekek és az öregek. Talán azért, mert különleges érzékenységükkel jobban át tudják élni a szeretet ámulatát? Ebben a könyvben először ír Roger testvér arról a témáról, amely már sok éve foglalkoztatta. Hogyan juthatunk akkor is tovább, ha az egyházak kiengesztelődése nem következik be a remélt módon? Elképzeltető-e, hogy ki-ki önmagában, közvetlenül és személyesen eljut a kiengesztelődéshez? Saját élményére hivatkozik itt. Nagyanyjának alakja áll előtte, az ő példája, s erre hivatkozva vallja: „Lelkem mélyén kiengesztelődött bennem protestáns eredetem hite és a katolikus egyház hite.”

E két utóbbi könyvben Roger testvér leírja azokat a meghatározó élményeket, amelyeket a déli féltekén szerzett, a legszegényebbek közötti tartózkodása idején. Ugyanakkor továbbra sem hagyják nyugodni a fiatalok kérdései. A szegények és a fiatalok között mintha a mai világ sivatagijában lennénk: anyagi és szellemi pusztaságban, a nyomorúságos szegénységnek és a kételkedésnek, a bátortalanságnak és a reménytelen jövőnek a pusztájában. Újra és újra visszatér az égető kérdés, mely szíve mélyéig megrendíti: hogyan lehet fölkelteni a világon a Krisztusba vetett reményt, a nem hívők számára pedig legalábbis az emberi reménységet? Talán éppen a legelviselhetetlenebb életkörülmények között élő nyomorultak életöröme ihleti arra, hogy megírja a *Kivirágzik a szív sivatagja* (1982) című könyvét. A szív sivatagijában kiapadhatatlan

életerők rejlenek: belső világosság, mélység és élet. Ez az oka annak, hogy mindenki képes arra, hogy eljusson életének odaadásiáig. Könnyű észrevenni, hogy Roger testvér maga is egész életén át kereste ezeket a belső forrásokat, hogy a legváltóságosabb helyzetben is képes legyen hűségesen kitartani.

* * *

Szenvedélyes vágyakozással (1985) – ez a napló hatodik kötetének címe. Sokan törekcszenek arra, hogy megfordítsák a történelem színpadát, és részt vegyenek a születőben lévő civilizáció új formáinak kialakításában. Roger testvér naponta találkozik ilyenekkel Taizében. Mások viszont elvesztik a talajt a lábuk alól, mert az élet valamilyen módon megsebezte őket: többnyire a széttört emberi kapcsolatokkal, „ami korunk egyik legnagyobb traumája”. Ezek is igen közel állnak Roger testvér szívéhez. Mindkét csoport ugyanazt a kérdést teszi föl: hogyan lehet helytállni a ma és a holnap közötti feszültségben? Roger testvér mindnyájunknak ezt szeretné mondani: Szítsd föl magadban a szenvedélyes várakozás tüzeit! Szó sincs róla, hogy passzivitásba meneküljünk, Istenre csak szenvedélyesen lehet várakozni. Ez vezethet el az emberek iránti bizalomhoz, az emberiség éjszakájában felgyújtott reménysugárhoz.

Roger testvér azokhoz is szól ebben a kötetben, akik lemondtak a keresztények kiengesztelődésének lehetőségéről: „Isten sohasem zárja el az utakat. Mindig újakat nyit, bármilyen keskenyek legyenek is azok. Út mindig létezik. Ezt a keskeny utat azonban csak személyesen lehet végigjárni. A saját bensőnkben, személyiségünk mélyén kell végigjárunk a kiengesztelődés útját. Lelkünk belsejében összebékíthetjük egymással azt a figyelmes érzékenységet, amellyel a reformáció egyházai közelednek Isten ígétéhez az ortodox egyház lelkeségének kincseivel, s a katolikus egyház minden kegyelmi adományával – ha napról napra megajándékozunk bizalmunkkal a hit misztériumát.”

Vörös fonálként húzódik végig a könyvön az a vezérmotívum, amely végigkíséri Roger testvér életét, és gyakran előkerül beszélgetéseiben is: „Ha szívbéli bizalommal fognál hozzá mindenhez, akkor messzire, nagyon messzire jutnál.”

Hatodik fejezet: A föld végső határáig

„Szeretjük ezt a helyet, ezt a házat, családi otthonunkat – mondja Roger testvér. – Jól tudjuk, hogy mindennapi életünk folyamán olyan forrásból merítünk, amely nem tőlünk származik – Istentől kaptuk. Ez a forrás táplálja a szeretetünket egymás és az idelátogató emberek iránt. . . Az Istennel való életközösséget, a szemlélődő életet egyesek magányosnak és elszigetelődőnek tartják. Pedig erről szó sincs.”

Taizében a testvérek mindig úgy éltek, mint egy nagy-nagy családban. Az egyik szomszédos falu idős plébánosa, Buisson atya például azért költözött be a Közösségbe, mert már nem tudta egyedül ellátni magát. A testvérek olyan szeretettel fogadták be és úgy gondozták, mint a család egyik tagját.

Roger testvér édesanyja férje halála után Genfben élt. Amikor egy baleset következtében nem tudott többé járni, odaköltözött Taizébe, lányához, Geneviève-hez. Roger testvér egy darabig tiltakozott ellene. „Testvéreim és én ugyanolyan elkötelezettséget vállaltunk. Miért éppen az én édesanyám lakhasson Taizében, a többieké pedig nem?” Aztán belátta, nincs joga megtiltani a nővérének, hogy ápolásra szoruló édesanyját gondozza.

Roger testvér édesanyja életének utolsó éveiben mély benyomást tett mindazokra, akik vele találkoztak – olyan mélységes jószág és szeretet áradt belőle mindenki iránt. A hitéről ugyan sohasem beszélt, mégis „egyfajta ozmózis útján” minden körülötte lévőre kisugárzott.

Mélyen élt benne egy meggyőződés – erről gyakran beszélt, és beléültette fiába is: „Ha a hit kialszik Európában, akkor az Evangélium megújultan és friss erővel Afrikából fog visszatérni hozzánk.” Szívesen beszélgetett afrikai fiatalokkal, és meghívta őket magához, a Geneviève házában berendezett kis lakásába.

Nagyanyai szívvel kísérte figyelemmel azt a népes családot, amely Geneviève körül kialakult, örökbe fogadott fiaiból, akik akkor már mind felnőttek. Különösen gyengéden szerette az egyik fiú feleségét, akinek nagyon nehéz gyermekora volt. Egy autóbaleset után a szerencsétlen fiatalasszonyt eszméletlenül szállították kórházba. Amikor magához tért, rá kellett döbennie arra, hogy néhány hónapos gyermeke nem élte túl a szerencsétlenséget. Első gondolata mégis az volt, hogy megkéri férjét: ne mondja el „nagyamának”, hogy a kicsi meghalt, mert a hír túlságosan megrázná. Az asszony nem vér szerinti nagyanyjára gondolt, hanem Roger testvér édesanyjára, akitől anyai melegséget kapott az évek során, hogy most, idős korában meg akarta kímélni a fájdalomtól.

Amélie Schutz még életének utolsó heteiben is naponta írt leveleket nagy családjá tagjainak, de másoknak is, akikkel Taizében összeismerkedett. Fiatal kora óta sokat és szívesen levelezett. Többek között rendszeres és elmélyült levélváltásban állt egy olasz kolostor apátnőjével, ahol egyszer fiával együtt járt. Ebben a kolostorban 1939-ben, súlyos betegség után meghalt egy nővér, aki életét a keresztények kiengesztelődéséért ajánlotta fel. Ezt a nővért akkoriban avatta boldoggá II. János Pál pápa. Levelezésüket csatolták a boldoggáavatási per aktáihoz, mivel ebből világosan kiderült, hogy az élet feláldozása milyen gyümölcsöket hozhat. Egyszer ezt írta az apátnőnek Roger édesanyja: „Érzem, hogy az Ön érzékeny szíve a mennyei örömek ellenére is mennyit szenvedhetett a csodálatos fiatal Maria-Gabriella nővér betegsége miatt. Hisszük, hogy az égben van, és a választottak örömeiben szolgálja az Urat.”

1973 októberében Roger testvérnek el kellett utaznia. Amíg távol volt, édesanyja, aki egy ideje már szívpanaszoktól szenvedett, a halálát érezte közeledni. Szobácskájának sarkában látomásban megjelent előtte Krisztus. „Indulásra kész vagyok – felelte neki –, de a fiam nincs itt. Szeretném megvárni, amíg visszatér.” Kérése, úgy látszik, meghallgatásra talált, mert csak december 4-én halt meg. Békésen és félelem nélkül költözött el, miközben fia a Kiengesztelődés Templomában az esti imán vett részt. Sok-sok évvel korábban már élt át hasonló látomást,

akkor, amikor Roger hat- vagy hétéves volt. Tuberkulózisban szenvedett akkoriban, és gyermekei mellett rákos beteg édesanyját is gondoznia kellett. Erőinek végén járt már. Egy éjjel, amikor azt hitte, hogy elközelgett a vég, meglátta Krisztust, aki így szólt hozzá: „Ne félj, csak higgy!” Nagy békesség töltötte el és ereje fokozatosan kezdett visszatérni. Roger testvér csak érett fejjel ébredt rá arra, hogy édesanyjának látszólagos nyugalma, minden nehézséget legyőző lelkiereje mögött mélységes nyugtalanság rejtőzik. Roger testvérben ma is elevenen él annak emléke, amikor édesanyja egyszer bevallotta fiának, hogy külső békéje mögött milyen belső harcok dúlnak.

A legmaradandóbb emléket azonban életszeretével hagyta fiára Amélie Schutz. Halála előtt néhány évvel, nem sokkal első szívinfarktusa után így kiáltott fel: „Nem félek a haláltól, de szeretem az életet.” „Én is szeretem az életet – teszi hozzá Roger testvér –, de talán másképpen, mint édesanyám.” Őszinte öröm számára, hogy örökölte édesanyjának néhány tulajdonságát, s azt, hogy külsőleg is annyira hasonlít rá. Amélie Schutzöt Taizé falu román templomának kis temetőjében helyezték örök nyugalomra, ott, ahol már két elhunyt testvér is nyugszik. Egyszerű sírkövére ezeket a szavakat írták: „A feltámadt Krisztus eljön, hogy az ember szíve mélyén meggyújtsa az ünnep fényeit.”

Roger testvér szobája mellett „gyerekszobát” találunk. A kicsiny látogatók számára játékok és képeskönyvek találhatóak itt. Az ajtó előtt kutya őrködik, de nem bánt senkit. Amióta Geneviève a hadiárvaakat befogadta, mindig találunk gyerekeket is Taizében. Roger testvér különös gyöngédséggel fordul az emberiség családjának legfiatalabb és legsebezhetőbb tagjai felé. Megmaradt emlékezetében VI. Pálnak egy mondata, amelyet a zsinat befejező napján mondott: „Az embert megszenteli gyermekkorának sebzett ártatlansága.” A pápa nem használta a „seb” szót, de a kifejezés annyira szíven ütötte Roger testvért, hogy kiegészítette a mondatot. Azóta gyakran idézi is, hogy sok kortársának belső állapotát kifejezze.

Sebzett ártatlanság. Ez a kifejezés különös jelentőséget kapott egyszer Bangladesben. Egy keskeny utcácskában a földön kuporgott egy gyerek, bal karjában egy csecsemővel, közben pedig a jobbával egy másik csecsemőt próbált fölemelni. Amikor már mindkettőt sikerült magához szorítania, elesett. „Miért nem tudunk gondoskodni az ilyen gyerekekről? – teszi fel a kérdést Roger testvér. – Ha szívem hajlamát követném, akkor kisgyerekekkel foglalkoznék, nem is annyira azért, hogy gondozzam, hanem inkább, hogy megvizsgáljam őket s így sebeik átalakuljanak. Nem feltétlenül a szülők tehetnek arról, hogy ezek az ártatlan gyermekek sebeket kaptak. Gyakran olyasmi sebz meg a benső világukat, amit máshol hallottak vagy láttak. A fülük, a szívük sebződött meg. Isten persze ezt is a javukra fordíthatja és átformálhatja. De azért, ha befogadhatnám ezeket a gyerekeket, akkor megpróbálnám megvédeni őket ezektől a sebtől.”

Kívánsága messzemenően teljesült. A közös imádságok alatt szinte mindig gyermekek veszik körül, akik szüleikkel néhány napot töltenek el Taizében. Az imádság előtt halkan beszélget velük. Némelyek elmondják neki azt, ami bántja őket, néha felír néhány szót valamelyiküknek, hogy később elolvashassa, vagy pedig addig megőrizze az írást, amíg majd egyszer megérti. Hosszú ideig bánkódott egy életveszélyben forgó gyermekért – számára ez összehasonlíthatatlanul szép epizódja marad a Közösség életének.

1976-ban néhány napot Calcutta egyik nyomornegyedében töltött. Roger testvér fontosnak tartotta, hogy a fiatalokkal közösen folytatott keresés új korszakát ebben a környezetben készítse elő. A különböző földrészekről érkezett fiatalokkal együtt itt írta meg a „második levelet Isten népéhez”. Ez a levél tehát nem Taizében keletkezett, mint az első, hanem olyan emberek között, akik a legnagyobb nyomorúságban élnek. Ennek következtében aztán ez a levél sokkal mélyebb, sokkal sürgetőbb hangú, mint az előző, amelyik a fiatalok zsinatját meghirdette.

A testvérek abban a nyomornegyedben laktak, ahol valaha Teréz anya megkezdte a munkáját. Roger testvér elmondja, hogyan gondoskodott Teréz anya a legszükségesebbekről számukra. Hozatott nekik egy fából készült tabernákulumot, hogy ott őrizhessék az Eukarisztiát.

Néha részt vett a közös imádságukon is. A testvérek mindennap a legszegényebbek között dolgoztak: vagy a haldoklók, vagy a leprások között, akiket a Szeretet Misszionáriusai gondoznak. Roger testvér a délelőtti órákat a beteg gyermekek otthonában töltötte. „Ez az élmény mélyen megrendített – sóhajt fel meghatottan. – A gyerekek a karjaimban haltak meg. Az ember órákon keresztül próbál megtenni értük minden lehetőt, s aztán... Ezeknek a gyerekeknek a sírása... Csöppnyi szájuk éppen csak felnyílik, de nem hallani semmit. Hang nem jön ki rajta, legföljebb egy gyöngé sóhajtás. Borzasztó egy gyermek halála!”

Roger testvér különösen egy apátlan-anyátlan, beteg csecsemőhöz vonzódott. „Az első naptól kezdve gondoztam ezt a négyhónapos csecsemőt, akinek édesanyja a szüléskor meghalt. Amikor első alkalommal a karomba vettem, azt mondták, bizonyára nem él soká: túl gyöngé ahhoz, hogy szervezete ellenállhasson az indiai fertőzéseknek.” Roger testvér hangja volt az első férfihang, amelyet a gyerek hallott, és reagált rá, bármilyen gyöngé volt is az állapota. Teréz anya is azt sürgette, hogy vigye magával a csecsemőt Európába, talán ott életben marad. Nagy nehezen megkapták az indiai kormány engedélyét ahhoz, hogy a kislányt magukkal vihessék Franciaországba. Az útlevelebe be kellett írni a nevét. Roger testvér a Marie-Louise névre gondolt, szeretett nagymamájának nevére, de azóta Marie-Sonalynek hívják. „Sok időbe telt, mire a kicsi felépült. Csaknem meghalt. Párizsba vittük el szakorvoshoz, minden lehetségeset megtettünk érte – de az emésztését nem tudták rendbe hozni. Akármilyen ételt adtunk neki enni, mindent kihányt. Nem tudott aludni sem. Csak a karomban szendergett el, s ha énekeltem neki valamit, akkor örült a hangomnak.”

A kis Marie-Sonaly hónapokig Roger testvér szobájában élt, ő lett a keresztapja. Amíg ő dolgozott, a kicsi az ölében aludt. Megtartotta különleges érzékenységét Roger hangja iránt. Állapota fokozatosan javult. Attól kezdve Geneviève-nél lakott, s később a falu többi gyermekeivel járt iskolába. Keresztapját azonban ma is mindennap meglátogatja. Délben elkíséri a Kiengesztelődés Templomába, és szoroson mellé kuporodik a közös ima alatt.

Nemrég Roger testvér súlyos vírusfertőzést kapott Haiti nyomorgyeideiben, és szemműtétet kellett végrehajtani rajta. Nagyon kimerülten tért haza Taizébe. Marie-Sonaly mélyen átérezte, mi történt. Első szavaival azért könyörgött keresztapjához, hogy ne hagyja el őt. Nem akarta elengedni a kezét egy pillanatra sem. Roger testvért nagyon mélyen érinti az emberi kapcsolatok mindenféle megszakadása. Alig tudja elrejtetni fájdalmát, amikor olyanokat hallgat meg, akik szétszakadt emberi kapcsolatokról szenvednek. Megrendítette a kislány ragaszkodása is. Már az a gondolat is nyomasztja, hogy őrült támaszthat valaki életében. „Ha arra kérném az Istent, hogy még egy darabig élhessek, akkor azt az ő kedvéért tenném. Még túlságosan fiatal és annyira ragaszkodik hozzám, hogy rettenetesen összetörné.”

* * *

Teréz anya már a *Levél Calcuttából* megírása előtt ellátogatott Taizébe 1976 nyarán. Azóta szoros kapcsolat alakult ki közöttük: mindketten mélyen együttéreznek az emberi fájdalommal, és egész életüket másoknak szentelték. Közösén írt imádságaikban és leveleikben utalnak arra az anyagi és lelki szegénységre, azokra a szenvedésekre, hatalmas sivatagokra, amelyek nemcsak a harmadik világban találhatók meg, hanem a gazdag nyugati országokban is. Mindketten jól ismerik a gazdag társadalmakban elrejtve élő szegényeket, akik nem ismerik azt a spontán örömet, amely megmagyarázhatatlanul, de szinte ellenállhatatlan erővel feltör a legnyomorultabbak szívében. Amikor együtt voltak Calcuttában, közös felhívásban foglalták össze látomásukat a kiengesztelődésről abban a páratlan közösségben, amelyet egyháznak hívnak:

„A mai világ szenvedése nem hagy nyugodni egyikünket sem. Az emberiség sebei láttán a keresztények közötti szakadások elviselhetetlenné válnak. Fel tudjuk-e adni elkülönülésünket, egymástól való félelmünket? Miért kell minden nézeteltérésben azt keresni, kinek volt igaza,

kinek nem? A kiengesztelődés keresése közben megtanuljuk-e azt, hogy magunkból a legjobbat vegyük észre a másokban? Hogy úgy szeressük egymást, ahogyan Jézus szeret bennünket?” A felhívás aztán hálaírásként folytatódik: megköszönik Krisztusnak azt a sajátos adományt, amelyet a katolikus egyház, „az Eukarisztia egyháza”, az evangélikus egyház, „a szó egyháza”, és az ortodox egyház őriz, amelynek tagjai „hűségükben nemegyszer eljutottak oda a történelem folyamán, hogy a végsőkig szeressenek”.

1984 áprilisában az ifjúság nemzetközi találkozóján Teréz anya és Roger testvér közösen tartották a keresztyúni elmélkedéseket a Kolosszeumban. Közös erőfeszítéseik annál figyelemre méltóbbak, mivel Teréz anya nem beszél franciául, és Roger testvér sem nagyon tud angolul. Roger testvér megvallja, hogy nincs jó nyelvérzéke, de bizonyos helyzetekben legyőzi a félénkségét. „Egy kicsit értek abból, amit Teréz anya mond, de amikor együtt vagyunk, akkor sokkal jobban megértem őt.” Persze mindig állnak rendelkezésére tolmácsok, mivel sok testvér több nyelven is beszél. „Néhányan közülünk – mondja Roger testvér –, öt, hat, sőt hét nyelven beszélnek folyékonyan. Kazettákról tanulunk. Nagyra becsüljük az emberi találmányokat, és a modern technikából mindazt felhasználjuk, ami segítségünkre lehet.” Teréz anyával azonban olyan bensőséges kapcsolat köti össze, amely legyőzi a nyelvi nehézségeket.

Teréz anya Calcuttában azt javasolta Roger testvérnek, hogy egész nap viselje fehér liturgikus ruháját. Nézete szerint az embereknek manapság szükségük van látható jelzésekre és konkrét utalásokra. Roger testvér úgy véli, hogy Európában nehéz volna fehér liturgikus öltözkében járni az utcán, mert ez túlságosan nagy feltűnést keltene. Ha a közös imádságon kívül kell hordania habitusát, akkor szívesebben elfödi egy széles barna sállal. A testvérek pedig csak az imádság idején viselik, munka közben soha. Calcuttai tartózkodása idejére azonban Roger testvér megfogadta Teréz anya javaslatát, és mindenütt fehér ruhában járt. Teréz anya maga szabott neki könnyű, az indiai éghajlatnak megfelelő anyagból készült ruhát, s részben maga varrta is meg.

* * *

A kitüntetések és jutalmak nem illenek Roger testvérhez. 1974-ben közölték vele, hogy Templeton-díjjal tüntették ki a vallási élet előmozdításáért. Londonba kellett utaznia a díj átvételére. „Roger testvér életével, a fiatalok közti munkásságával, valamint a megújulásért és a kiengesztelődésért folytatott küzdelmével kitágította és elmélyítette Isten megismerését és szeretetét” – így szól a hivatalos indoklás. Roger testvér nem sokat tudott erről a díjról, csak azt, hogy az előző évben Teréz anya részesült benne. Megtudta azt is, hogy a díj odaítéléséről döntő bizottság keresztényekből, buddhistákból, hinduistákból, mohamedánokból és zsidókból áll, de tagja Eugene Carson Blake, az Egyházak Ökumenikus Tanácsának egykori főtitkára, régi jó barátja is.

Így aztán elfogadta a díjat, bár a Francia Becsületrendet előzőleg visszautasította. A kitüntetéssel járó jelentős pénzeszeget persze nem a Közösség céljaira fordította, még csak nem is a taizéi találkozók költségeinek fedezésére, pedig a sok tízezernyi fiatal vendégül látása tetemes összegeket emésztett föl, s a kassza éppen üres volt. A fiatalok kívánsága szerint a pénzt elsősorban a déli földtekén élő fiataloknak juttatták el, akik a nyomor elleni harc és a szemlélődés útján járva elkötelezetten és fáradhatatlanul törekszenek találkozni egymással és keresni a közösséget. Az összeg egy részét a Brit Szigeteken hagyták, részben az afrikai és ázsiai menekülteket fogadó fiatalok javára, részben pedig az Észak-Írország kiengesztelődésén fáradozó fiatalok segítésére.

Ez idő tájt jelentkezett két idősebb úr a taizéi fogadóirodában. A német könyvkiadók egyesülete nevében érkeztek: 1974-ben Roger Schutzöt kívánják kitüntetni avval a békedíjjal, amelyet korábban Albert Schweitzer, Romano Guardini, Paul Tillich, Hermann Hesse és mások kaptak. Két kitüntetés egyetlen esztendő során? Roger testvér ismét habozott – nem áll-e ez

távol a testvérek küldetésétől? Végül is elfogadta a kitüntetést. Úgy vélte, hogy ezek a kitüntetések beszédes jellé válhatnak elsősorban az idősebbek szemében, és segíthetnek abban, hogy a fiatalok nagyobb megértésre találjanak.

Taizé idővel óhatatlanul magára vonta a sajtó és a televízió figyelmét is. Erre sem voltak fölkészülve. Roger testvér föltette magának a kérdést, hogyan értékeljük ezt az új helyzetet. Ezt írja naplójában 1969-ben: „Hosszú ideig tudatosan magányban éltünk, anélkül, hogy elszigetelődtünk volna a világtól. Húszévi közös élet után egyszerre a nyilvánosság középpontjába csöppentünk. Hét esztendőre volt szükségünk ahhoz, 1962-től 1969-ig, hogy, felfogjuk, mi is történik velünk.”

Hogyan fogadják a televízió jelenlétét a templomban? Ugyanebben az évben Roger testvér ezt jegyzi fel naplójában: „Előzetes bejelentés nélkül tévéoperatőrök érkeztek. Mit mondjunk nekik? Televíziótársaságuk küldte őket, s több mint ezer kilométert utaztak – az egyik csoport Rómából, a másik Németországból. A többségük családapa. Embertelen volna, ha visszautasítanánk őket. De ragaszkodom a lehető legteljesebb diszkrécióhoz. Használjanak olyan különlegesen érzékeny filmet, hogy ne kelljen fényszórókat felállítani. Persze azt is tudom, hogy a lehetőségeik nem korlátlanok.” Amikor filmesek forgatnak a templomban, Roger testvér elmagyarázza a templomban összegyülekezett fiataloknak, hogy kétféle szempontból lehet szemlélni ezt a kérdést. Egyesek számára az imádság olyan fenséges, hogy a kamerákat és a reflektorokat betolakodásnak tartják a templomban. Másoknak nem kevésbé fontos az imádság, mégis örülnek annak, hogy ilyen módon sokkal több ember kapcsolódhat bele a közös imádságba. Taizében mindkét szempontot igyekeznek figyelembe venni. Ezért időnként beengednek forgatócsoportokat a templomba, a forgatási időt azonban a minimumra csökkentik.

Az évek során több száz újságíró kereste föl Taizét: a legkülönbözőbb országokból érkeztek és a legkülönbözőbb világnézetekhez tartoztak. Hubert Beuve-Méry, a Le Monde alapítója azonban különleges helyet foglal el köztük. Roger testvér szoros barátságot kötött vele. Néhány jellemvonásukban nagyon hasonlítanak egymásra. Csaknem egyidőben, a második világháború zűrzavaros éveiben fogott bele mindegyik a maga vállalkozásába, bár egészen más területen. Hubert Beuve-Méry többször is fölkereste Taizét. Miután visszavonult a Le Monde éléről, csupán egy alkalommal írt már cikket a lapba, 1975-ben. Csaknem egy teljes oldalnyi cikket írt ezzel a címmel: „Taizé vagy a kiengesztelődés”. Cikkében Hubert Beuve-Méry először egy tizenöt évvel korábban írt írását idézi:

„A titok talán néhány ember pusztá kezében rejlik, akik eszközök nélkül, tapogatózva azon fáradoznak, hogy új értékrendet állítsanak fel és új életformát alakítsanak ki. A céltalanul tántorgó világnak ma talán éppen erre van leginkább szüksége: arra az életformára, amelyet annak idején Cluny alakított ki – természetesen a XX. században szükséges összes változtatásokkal.” Majd így folytatja: „Ezeket a sorokat 1958-ban írtam, mintegy palackpostaként, akkor, amikor a Negyedik Köztársaság végnapjait élte. Vajon ez a cikk felhatalmazza-e a hetvenhárom éves szerzőt arra, hogy ma is írjon Taizéről? Talán igen, hiszen mindig az volt a véleményem, hogy a különféle szerzetesrendek hosszú évszázadokon át igen hatékonyan hozzájárultak ahhoz, hogy az összeomlófélben lévő társadalmakat megerősítsék és átalakítsák azzal, hogy – Pégyú kedves szavával – újra megnyitják a »forrásokat«. Talán igen, hiszen én magam is hasonló vállalkozásba fogtam, bár egyáltalán nem vallási jelleggel, de ugyanabban a nemzedékben, amely Franciaország megszállásából és az ellenállásból született, s mert magam is osztoztam a jövő álmaiban s részben tápláltam is őket.”

Nemcsak a sajtó érdeklődik Taizé iránt. A Közösség az évek során a legszokatlanabb ajánlatokat kapta. Egyikük azonban igen elgondolkodtatta Roger testvért. Egy ismert párizsi színház alapítója, Jaques Hébertot többször ellátogatott Taizébe. Roger testvér imádságos, hívő embernek ismerte meg őt. Hébertot azt javasolta, létesítsenek nyári színházat a dombon, s ott adjanak elő a Közösség által kiválasztott színdarabokat. „Az ajánlat rendkívül nagylelkűen hangzott, hiszen nemcsak a darabok témáját, de a szerzőjét is mi választhattuk meg, és

felkínálták azt is, hogy ugyanezeket a darabokat aztán a rákövetkező télen előadják Párizsban, a színházukban is.” Roger testvért meghatotta Hébertot jósága, nem ellenezte egy keresztény színház alapítását, és helyeselte Jaques Hébertot ötletét. Azt azonban lehetetlennek tartotta, hogy ezt Taizében valósítsák meg, mert véleménye szerint túlságosan elvonná a találkozók résztvevőinek figyelmét. Nem csinálhatnak egyszerre többfélét. A taizéi találkozók középpontjában a közös imádság és a hit forrásainak közös keresése áll.

Hogyan tudja elviselni Roger testvér Taizének ezt a kisugárzását, amely már messze túllépi Európa határait? „Olyan ember akarok lenni én is, mint a többi.” Nem ad autogramot, mondván, hogy nem filmsztár vagy sportbajnok. Nem dedikálja a könyveit. Zavarba jön, ha fényképezik. Úgy véli, hogy az egyházi embereket nem szabad kitüntetni az Isten szolgálatáért, lelkipásztori feladatuk teljesítéséért. Az egyházi tisztségekhez sajnos gyakran világi hatalom is társul, pedig lényegük szerint a közösség szolgálatának kellene lenniük. Egy testvér akar lenni a testvérek között.

A Közösségen belül sohasem akarta, hogy priornak szólítsák. Újabban már kívülálló is csak akkor használják ezt a címet, amikor röviden akarják jelölni feladatkeretét. A Taizéi Források legutóbbi átdolgozásában már a „prior” szót következetesen a „Közösség szolgája” kifejezéssel helyettesítették. Ennek megnyilvánulásaként Roger testvér nem használja többé azt a keresztet sem, amelyet valaha viselt feladatkeretének jeleként fehér ruhája fölött. A Közösség minden testvére a maga módján, a saját képességeivel a többiek szolgálatára áll. Ő maga azt a különleges feladatot vállalja el, hogy a testvérek közötti közösséget naponta erősítse és újra felélessze. Az áldást egyszerű laikus módjára adja. Ha útra kel, akkor letérdelve fogadja a testvérek közös áldását.

* * *

Hatvanéves koráig Roger testvér viszonylag keveset utazott. 1975-től szánta rá magát – egyre gyakoribb, s egyre hosszabb utakra. Hogyan történt ez? Kezdetől fogva úgy vélte, hogy a keresztények kiengesztelődését elősegíti, ha kitágul a horizontjuk, meglátogatják egymást, megnyílnak a nem hívők felé is, felkarolják a szegényeket és a nyomorultakat. A keresztényeknek először egymással kell kiengesztelődniük ahhoz, hogy az egész emberiség számára a kiengesztelődés kovászává lehessenek. Ha mindez öncél marad az egyházon belül, akkor elveszti jelentőségét. A fiatalok zsinatjának megnyitása után felismerte: új jelét kell adnia annak, hogy az emberiség egyetlen családot alkot, s hogy az egyház feladata ez: részt venni minden ember szenvedésében, s a kiengesztelődés, a bizalom és a béke kovászává lenni a föld egyik határától a másikig. Felismerte azt is, hogy erről nem elég beszélnie – szükség van személyes jelenlétére is. Új utakat keresett tehát. Ez a felismerés vezette el a föld legtöbb nyomorúsággal sújtott néhány területére. Így jutott el 1975-ben Chilébe, amelyet a politikai harcok dúltak fel, majd 1976-ban Calcuttába.

Sokféle országban sokféle emberrel találkozott így, s ez egyre fogékonyabbá tette az emberek szükségleteire, fájdalmaira és örömeire. Szívesen utazik, szeret repülni is. Sokféle emlék elevenedik meg benne útjaival kapcsolatban. Egyszer például Magyarországon utazott keresztül, s a Ferihegyi repülőtéren a tranzit váróteremben az asztalok között feküdt le a földre aludni. Szívesen körülutazott volna autóval, hogy lássa az országot. De, legnagyobb sajnálatára, szinte semmit sem tud megtekinteni egy-egy ország természeti vagy kulturális látnivalóiból. „De hisz manapság oly gyönyörű képes útikönyveket adnak ki...” – teszi hozzá. Egyik vonatútja is eszébe jut, amikor a testvérek megosztották a fülke többi utasaival az enivalójukat, s a homályosan kivilágított vasúti kocsiban egyszerre ünnepi hangulat támadt.

1977-ben Roger testvér néhány testvérrel és egy fiatalokból álló nemzetközi csoporttal a kínai tengerre utazott, hogy az ottani szigeteken élők nyomorúságos életkörülményeit megtapasztalják. Hongkong kikötőjében egy kivénhedt dzsunkán és egy ócska barakkban éltek a

bűzös víz fölött. Charles de Foucauld szerzete, a Jézus Kis Nővérei már évek óta itt éltek – mindkét hajlékot ők szereztek ebben az „úszó nyomornegyedben”. A testvérek néhány hetet töltöttek itt. Amióta a társaság alapítója, Magdeleine nővér a negyvenes években meglátogatta Taizét, azóta szoros kapcsolatban áll egymással a két közösség. „Az ilyen utak alkalmával mindig szívesen laktunk a Kis Nővérek közelében, hogy hozzájuk hasonlóan megtapasztaljuk az emberi nyomorúságot, és a legszegényebbek között is a szemlélődés életét élhessük”

„Ebben az ócska hulladék-deszkákból összeeszkábált barakkban rizsszalmából készült gyékényeket tettünk a földre, egy konyharezsót és két petróleumlámpát állítottunk be. Egy Krisztus-ikon alatt őriztük az Eukarisztiát, s gyönyörű kis sarkot rendeztünk be számára ezen a nyomortanyán.” Akárcsak előző évben Calcuttában, Roger testvér itt is megfogalmazott egy levelet, amelyet hazaérkezése után publikáltak. Azóta minden évben ír egy ilyen levelet a világnak egy olyan pontján, amely a szegénység és a kilátástalanság jelképévé válhat. Ezekben a levelekben elmondja, hogyan szánhatjuk el magunkat konkrétan a többiek szolgálatára, s kifejti azokat az alapelveket, amelyekhez az embernek egész életén át ragaszkodnia kell. Ezek a levelek aztán egy éven keresztül kiindulópontjai lehetnek az egyéni elmélkedésnek és a csoportos megbeszéléseknek a fiatalok és idősebbek részére Taizében éppúgy, mint odahaza.

A rákövetkező évben Dél-Afrikába látogatott el, Sowetóba és Crossroad fekete negyedeibe, majd négy hetet töltött Mathare Valley-ben, a kenyai fővárosnak, Nairobinak legnagyobb nyomornegyedében, amely bádoglepkekből és kartonpapírból összeeszkábált kunyhókból áll. Testvéreivel itt megtapasztalhatta a szegények vendégszeretetét. Olyan szeretettel fogadták őket, hogy egy fraternitást létesítettek itt. Hét esztendő telt el itt egy barakkban, és teljesen beleolvadtak a mindennapok életébe, bár rajtuk kívül nem volt fehér ember a környéken. A fraternitás ma is működik, de Nairobi egy másik negyedébe költözött át.

Az Afrikában írott levél a következő megállapítással kezdődik: „Ha Krisztus áll szemlélődésünk középpontjában, akkor egyre közelebb jutunk a keresztény élet forrásaihoz; így egyre fontosabbá válik, hogy ezt életünk konkrét tevékenységeiben is megvalósíthassuk.” Javaslatokat tesz arra, hogy „az egyházközségek hogyan alakulhatnak át a kiengesztelődés helyeivé”: „Az olyan közösségekben, amely a családok családjává, a közösségek közösségévé vált, a különböző nemzedékek egymásra találhatnak, s kifejeződik minden életkor sajátos értéke.” Ez a téma azóta gyakran előkerül Taizében, és egyre határozottabban sürgetik a fiatalokat, hogy lehetőleg csatlakozzanak az egyházközségükhöz, gyülekezetükhöz, s ott váljanak a közösség erjesztő kovászává.

A *Levél Afrikából* azt is ajánlja, hogy hetenként ünnepeljék meg a húsvétot, s így igyekezzenek „fölfedezni a népszerű elmélkedő imádság új formáit”. Kelet-európai fiatalok sugallták azt az ötletet, hogy péntek esténként imádkozzanak a kereszt körül, mindegyik országban ugyanabban az időben. Ilyen módon társául szegődhetnek a Feltámadottnak, aki együtt szenved minden szenvedővel a világon. Egy moszkvai orosz ortodox templomban tett látogatása adta számára az ötletet, hogy milyen mozdulattal kísérik ezt az imádságot: „Péntek este, egyedül vagy másokkal együtt imádkozzunk egy földre fektetett kereszt körül, homlokunkat érintsük hozzá a kereszt fájához, s így adjuk át a magunk terhét és másokét Krisztusnak, aki az idők végezetéig szenved el az emberek agóniáját.”

A levél azt is ajánlja, hogy szombat este folytassák a húsvét ünneplését a feltámadás ünneplésével: „Sok-sok gyertya ragyogásában olvassák fel a húsvéti evangéliumot, s ehhez csatlakozzék az imádság, amely akár egész éjszakán át tarthat.” Vasárnap reggel aztán ünnepeljék meg a Feltámadott Krisztust, akit az Írásokban és a kenyértörésben, az Eukarisztiában ismerhetünk föl. Szerte Európában sok fiatal és idősebb is átvette ezt a kezdeményezést, a „húsvét hetenkénti megünneplését.”

A *Levél Afrikából* 1978 decemberében Párizsban jelent meg, az első európai ifjúsági találkozó alkalmával. Több mint száz plébánia családjai látták vendégül azt a tizenötézer fiatalot, aki Európa legkülönbözőbb részeiről érkezett: a vendéglátó plébániákkal a fiatalok rögtön a

gyakorlatban is kipróbálhatták a levél javaslatait. Az istentiszteleteket a Notre Dame-ban tartották. Mivel azonban nem fértek be mindnyájan, az egyik közeli templomban is közvetítették az istentiszteletet az ott levőknek. A fiataloknak megrendítő élményt adott, hogy egy világvárosban találkoznak, s Európa egyik nagy katedrálisában közösen imádkozhatnak.

Azóta minden év fordulóján rendeznek hasonló ötnapos európai találkozókat. 1979-ben Barcelonában, a Santa Maria del Mar gyönyörű templomában s egy középkori templom romjai közt, valamint az egyik vásárcaernokban, amelyet átmenetileg templommá alakítottak át. 1980-ban, 1982-ben és 1987-ben Rómában, a Lateráni, a Santa Maria Maggiore és a Szent Péter bazilikában, 1981-ben és 1986-ban Londonban, a Szent Pál és a Westminster székesegyházban meg a Westminster Abbeyben. 1983-ban húszezer fiatal kereste föl újra Párizst, majd 1988-ban harmincezer. 1984-ben Kölnben, majd 1985-ben újra Barcelonában találkoztak. A testvérek úgy tapasztalják, hogy a fiatalok évről évre elmélyültebben vesznek részt ezeken a találkozókön: valóban azért jönnek, hogy imádkozzanak és megerősödjenek elköteleződésükben.

* * *

1979-ben Roger testvér egy ideig a dél-chilei Temuco városában élt, hogy ott vállaljon szolidaritást a legszegényebbekkel. Ez alkalommal is minden földrészről elkísérte a fiatalok egy csoportja. Ekkor vált benne világossá, hogy célszerűbb lenne, ha a „fiatalok zsinatját” a „Kiengesztelődés zarándokútjával” folytatnák. Ez a fogalom jobban kifejezi azt, hogy minden nemzedék egyformán keresheti a hit forrásait. Temucóban Roger testvér ezért megírta az *Egy zarándok naplóját*. Ez a zarándokút hamarosan minden földrészre kiterjedt. Csupán az 1980-as esztendőben Roger testvér Spanyolországban, Belgiumban, Kelet- és Nyugat-Németországban, New Yorkban, Washingtonban, Montrealban, Ottawában és Torontóban vett részt ilyen imádságos összejöveteleken. Egy-egy ilyen találkozó alkalmával Európának és a többi földrészeknek nagy katedrálisában sok-sok ezer fiatal gyűlik össze körülötte.

A kezdeményezés nemsokára a „Bizalom zarándokútja a földön” nevet kapta. Ez a zarándokút azonban nem csupán külső és látható eseményekben nyilvánul meg. Ennek az útnak mélyen meg kell gyökereznie a résztvevők szívében is. 1980 végén, a földrengés sújtotta Dél-Olaszországban egy lakókocsiban írta meg a *Levél Olaszországból* című írását, amelyben arra szólítja fel a fiatalokat, hogy váljanak a „kiengesztelődés zarándokaivá”. Nem az a fontos, hogy messzire elutazzanak, hanem az, hogy azon a helyen lépjenek rá a kiengesztelődés zarándokútjára, amelyet Isten jelölt ki számukra. „Kezdd önmagadban a zarándoklatot. Egyszer aztán egész életed zarándokúttá lesz.”

„A zarándokút sok állomása között Drezda különleges helyet foglal el – meséli az egyik testvér. – A szász evangélikus egyház püspöke, aki akkoriban az Egyházak Ökumenikus Tanácsának egyik elnöke volt, közeli barátja Roger testvérnek.” Taizé kapcsolatai Kelet-Németországgal nagyon régiiek. Az egyik német származású testvér, aki hosszabb időt töltött hadifogságban, 1962-ben látogatott el először Kelet-Németországba. Sokakat fölkeresett, s megtapasztalta, mennyire elhagyatottnak érzik magukat. Visszatérése után azt javasolta Roger testvérnek, hogy gyakrabban keressék fel ezt az országot. A szálak így egyre szorosabbra fűződtek, nemcsak a Német Demokratikus Köztársasággal, hanem Közép- és Kelet-Európa többi országaival is. Az evangélikus püspök mindent megtett azért, hogy Roger testvér ellátogathasson Drezdába, és ott az egyik templomban nyilvánosan beszélhessen. 1980-ban sikerült is őt meghívnia. Hát ez a fiatal jött össze a drezdai Kreuzkirche-ben közös imádságos istentiszteletre, amely késő éjszakáig tartott. Másnap délben Lipcsében, este pedig Erfurt katolikus és protestáns templomaiban került sor hasonló imatálkozóra. Este, az istentisztelet végén a drezdai püspök a meghatottságtól alig tudott megszólalni: sok-sok év óta várta ezt a találkozót. Meghívta magához Roger testvért, föltett egy lemezt, beszélgetés helyett szótlánul

zenét hallgattak közösen. Azóta szinte minden évben ellátogat Roger testvér Kelet-Németországba, de több kelet- és közép-európai országot is fölkeresett.

Hetvenedik születésnapjára ezt írta Roger testvérnek a drezdai evangélikus püspök: „Sok-sok kereszténynek, elsősorban a fiataloknak nevében szeretném megköszönni Feltámadott Urunknak, hogy oly sokat és annyi országban elvezetett a szemlélődő csend útjára. Tudom, hogy ezt sohasem felejtik el Önnek – elsősorban a szegények, az üldözöttek, a szenvedők, nem is szólva a gyerekekről és a fiatalokról.” A magdeburgi evangélikus püspök pedig ezt írta neki ez alkalommal: „Hálás vagyok Istennek azért, hogy életem során találkozhattam Önnel. Életem legmélyebb élményei között tartom számon a kiengesztelődés imáját a magdeburgi dómban, amelyen oly sok fiatal vett részt – az éneküket, összeszedett csöndjüket. Nem felejttem el azt, amit Ön nekik mondott: azt, hogy mindnyájunknak megvan a maga apostoli feladata, és mindegyikünk oly nagy kincsekkel rendelkezik – bármilyen keveset ért is az Evangéliumból –, hogy így mások figyelmét is ráirányíthatja Jézusra.”

1986 októberében Roger testvér Kelet-Berlint és Varsót kereste fel. Kelet-Berlinben a sok ezer fiatal közös imádsága egyszerre folyt a katolikus és az evangélikus katedrálisban. Varsóban tiszteletbeli doktorrá avatták Roger testvért „a keresztények és az emberi család kiengesztelődéséért folytatott munkásságáért és a lengyel fiatalok iránti rokonszenvéért.”

1987-ben Ljubljánában került sor először olyan kelet-európai találkozóra, amelyen a helybelieken kívül nyugat-európai fiatalok is részt vehettek. Új lehetőségek távlatai nyíltak meg.

* * *

„Bari – meséli Roger testvér – szintén életem szép élményei közé tartozik.” A testvérek nem kívánnak önálló mozgalmat létrehozni Taizé körül, s ezért gyakran emlegetik a fiataloknak, hogy az egyházközség az a központ, ahol mindenki elkötelezheti magát az egyházban. Egy idő után aztán úgy érezték, hogy nekik maguknak is átmenetileg részt kellene venniük valamelyik egyházközség életében. Nem akartak olyasmit tanácsolni másoknak, amit maguk ki nem próbáltak. „Közös életet élünk, szerzetesközösség vagyunk, nem olyan könnyű tehát bekapcsolódnunk az egyházközség életébe. De hogyan beszélhetnénk hitelesen ennek lehetőségéről, ha legalább egyszer meg nem próbáltuk magunk is?” Az egyik testvért előreküldték, hogy derítse ki: lehetséges-e a dél-itáliai kikötőváros, Bari egyik szegénynegyedében letelepedniük. A plébániának nem volt saját papja, csupán temploma: az istentiszteletekre néhány öregasszony járt, nagyon kevés fiatal és egyetlen férfi. Hamarosan találtak egy házat, ahol húsz testvér együtt élhetett. Két évtizede üresen állott. A földszint még úgy-ahogy épen maradt, de az emelet nagy része már lakhatatlanná vált, a lapos tetőteraszra pedig életveszélyes volt rálépni.

Mire a testvérek megérkeztek, az emberek már mindent kitakarítottak, és összehordták a legszükségesebbet. „Az emberek nagyon kedvesen fogadtak, s mindenben segítettek, amiben csak tudtak. Matracokat hoztak, kartonpapírt tettek alája, celofánnal beragasztották a betört ablakokat. A házban nem volt sem vécé, sem folyó víz. Mindenre ott helyben kellett valami szükségmegoldást találnunk.” A testvérek még odautazásuk előtt gondoskodtak arról, hogy helyben munkához jussanak. Utcaseprőnek alkalmazták őket a délelőtti órákra. „A mi munkánk persze nem csökkentette a többi utcaseprő fizetését, megrövidítette viszont a munkaidejüket. Néhány nap alatt összebarátkoztunk.”

Egyre többen vettek részt a testvérek napi háromszori közös imádságán a templomban. Esténként, az ima után a testvérek meghívták őket vacsorára, néha szízet is egyszerre. A korlátolt főzési lehetőségek miatt itt is leleményesen kellett improvizálniuk. Nem a házban étkeztek, ott erre nem volt elég hely, hanem az utcán. Különben sem volt sok enivalójuk. „Makarónival kínáltuk őket, kenyérrrel és gyümölcscsel. Almánk volt ugyan, de sosem bizonyult elégnek, ezért félbe, sőt akárhányszor négy részbe kellett vágnunk egyet-egyét. Megosztottuk

velük azt a keveset, amink volt.” Roger testvér megemlíti, hogy az asszonyok a rózsafüzért imádkozták a templomban. A testvérek csatlakoztak hozzájuk és együtt imádkozták velük. Aztán folytatták a taizéi közös imádsággal. „A Bariban eltöltött idő megerősített bennünket abban a meggyőződésünkben, hogy a fiatalokat ezután is a plébániákra kell irányítanunk.”

Elutazásunk után a napi imádság folytatódott Bari szegénynegyedében. Az öregasszonyok rózsafüzér-ájtatosságát a mai napig is Szentírás-olvasás követi, imádságos csönd, majd meditatív énekek, a fiatalok vezetésével. Ezek az ige-istentiszteletek egész sor kezdeményezéshez adtak erőt a fiataloknak. Ők segítenek a város legszegényebbjeinek, s fölkeresnek más egyházközségeket is.

Szerte a világon igen sok helyiséghez fűződnek személyes emlékei Roger testvérnek. Haitiben például lakóhelyük „olyan nyomorúságos volt, hogy a nyomortanya kifejezés is túl szép volna rá. Sok olyan öregasszonnyal találkoztam itt, akik úgy gondolták, hogy semmit sem csináltak életük során”. Roger hálás szívvel beszél rejtett hűségükről, szívük nagylelkűségéről: „Ezeknek az idős asszonyoknak igen fontos szerepük van az egyházban. Miért mondom ezt? – kérdezi meg rögtön önmagától. – Talán azért, mert életük során megtanultak szeretni és szenvedni. Gyakran nincsenek is tisztában avval, hogy Isten milyen gazdagsággal ajándékozta meg őket. Életük derűs szépséggel van teli.” Haitiben, mondja, él néhány öregasszony, aki egy egész városnegyed lakóiban tartja a lelket.

Chile nemcsak a temucói indiánok nyomorúságát juttatja eszébe. Felidéződik benne egy korábbi útjának emléke is, közvetlenül a katonai puccs után. Lelkében sokáig ott éltek ezek az emberek: éjszakánként a chilei tengerparton látta magát, s látta az ott élőket, gallyakból összehordott nyomorult kunyhóikban. Felejthetetlen számára néhány keresztény alakja, akik fenntartás nélkül a legszegényebbek szolgálatába szegődtek. De a legelevenebben Luis Corvalan feleségével való találkozása él az emlékezetében. Férjét, a chilei kommunista párt főtitkárát letartóztatták, fiát pedig megkínózták. Az asszony csak e találkozás alkalmával értette meg, hogy VI. Pál pápa miért lépett közbe éjnek idején azért, hogy a férjének másnapra tervezett kivégzését megakadályozza. Roger ugyanis azon az éjszakán telefonált Rómába, s kérte, hogy a pápa sürgősen tegye meg a szükséges lépéseket. Az asszony nem volt hívő, de azt mondta Roger testvérnek, hogy hazája egyes keresztényei fénylő világosságot gyújtanak az ország nehéz helyzetében.

Gyermekkora óta álmodott Roger testvér az Egyesült Államokról. Bizonyára édesanyja történetei váltották ezt ki, aki sokat mesélt nagyapjának bostoni útjairól. Elsősorban a Dél vonzza Rogert. Sosem járt ott, de képzeletében gyakran megjelenik a nyári napok mélységes égboltozata: sétál a vörös földeken, a fenyvesekkel határolt gyapjúültetvények között. Hosszú kirándulásokat tesz a hatalmas tölgyesekben, ahol a moha hosszú száalai a fák ágairól a földig érnek le... Valós képet azonban New Yorkban, a Hell's Kitchenben kaphatott az Egyesült Államokról: abban a nyomornegyedben, ahol testvéreivel lakott. Nem a festői Délen, hanem itt telepedett le néhány testvér. Egy csapat gyanús előéletű emberrel közösen lakhatóvá tettek egy házat. Éjszakánként veszélyes itt kimenni az utcára. De akárhányszor még a házukban is sikoltozásra ébrednek, anélkül, hogy tudnák, mi is történt.

Országról országra utazva Roger testvér azt a sajátos értéket keresi, amelyet Isten annak a népnek ajándékozott. Többször járt Lengyelországban, s megérintette ennek a népnek „egyedülálló hivatása”. Ezeréves történelmük során a nagylelkűségnek és a hűséges kitartásnak csodálatos kincseit halmozták föl. A hitben való kitartásuk sok keresztény reményét erősíti meg szerte a világon. Évszázadokon keresztül folytatták harcukat az idegen hódítók ellen. Szilárd kitartásuk, erős jellemük e harcok során fejlődött ki. Lengyelország a föld minden keresztényét közelebb segítheti az egyház tavaszához.”

Jól ismeri Spanyolországot is. „Isten tüze indulatokkal ajándékozta meg a spanyolokat, hogy így élhessék meg az Evangélium abszolút valóságát. Nem véletlen, hogy a spanyol föld oly sok misztikust és szentet adott a világnak. A spanyolok mély, megpróbáltatásokkal gazdag talajba

eresztik le hitük gyökereit. Tudják, mit jelent a nehézségekkel szembenézni. Átkeltek már néhány sivatagon, s ez megérlelte őket. Birtokukban van mindaz, amivel meg lehet gyűjtani az emberi családban a közösség tüzeit.”

Roger testvérnek csak 1974-ben nyílt először alkalma arra, hogy Németországba ellátogasson, de gyakran eltűnődik a német nép sorsán: „A német fiatalok egy része úgy érzi, hogy más népek a peremre szorítják őket. De a németeknek kivételes képességeik vannak a nagy alkotásokra. S a német léleknek mindig is voltak misztikus adottságaik. Ha e két érték egyesül egymással, akkor ennek az országnak fiataljai a kiengesztelődésnek különlegesen hasznos kovászává lehetnek.”

Szívesen találkozik portugálokkal, akár Taizében, akár saját hazájukban. „A vendégszeretet sajátos értéke a portugál népnek. Európa legszélső sarkában élnek, a végtelen óceán partján, s ez végtelen nyitottságra tanította őket. Hogy lehetséges, hogy ezek az értékek nem tűnnek szembe azonnal az északi népeknek? Miért kell a portugál vendégmunkásoknak mindig kisebbségi érzésekkel küzdeniük? Az északi népek tudomást sem vesznek a létezésükről. Pedig igen sokat tanulhatnának az életbölcességükből, a vendégszeretetükből, még a melankóliájukból is, amely költői lelkületűvé teszi őket.”

A háborúk sújtotta Libanon, ahol Roger testvér 1982 karácsony éjjelét töltötte, egy huszonöt éves seminarista arcát idézi föl benne, akit néhány évvel korábban útban hazafelé gyilkoltak meg. Mintha megsejtette volna a halálát, hazaindulása előtt ezt írta: „Úgy érzem, hogy a saját falum utcáján fognak meggyilkolni. Ha bekövetkeznék, ezt szeretném mondani édesanyámnak és húgaimnak: ne legyetek szomorúak, találkozni fogunk. Bocsássatok meg azoknak, akik megölték. Véremet, a többi elesett vérével összekeveredve – bármilyen párthoz vagy felekezethez tartoztak is – felajánlom áldozatul a békéért, a szeretetért és az egyetértésért, amely eltűnt nemcsak ebből az országból, hanem az egész világból is. Imádkozzatok, imádkozzatok, és szeressétek az ellenségeiteket.” Roger testvér nem nyugodott addig, amíg Bejrútban meg nem találta az édesanyát, hogy beszélhessen vele.

* * *

Rómában eddig három európai találkozót rendeztek, 1980-ban, 1982-ben és 1987-ben. A római találkozó fontos fejezetet nyitott a Közösség életében. 1980-ban mintegy harmincezer fiatal gyűlt össze Rómában, hogy belekapcsolódjék az ottani plébániák és családok életébe és közösen imádkozzanak. A vendégek és házigazdák naponta kétszer jöttek össze közös imára Róma három nagy templomában, a Lateráni bazilikában, a Santa Maria Maggiore bazilikában és a Santa Maria degli Angeli templomban. Elzarándokoltak a katakombákhoz, hogy felidézzék összetartozásukat az első keresztényekkel. Ebből az alkalomból jelent meg a *Levél Olaszországból*: Roger testvér arra szólít fel, hogy keressük meg az „egyház gyermekkorát”. Nem az ősegyház iránti nosztalgiából, hanem a gyermekség lelkületétől indítva: ez „szívből fakadó bizalom, egyszerűség, érzékenység a szeretetre, s az élő Isten öröméhez kapcsolódó életöröm”.

Egyszer mindig a Szent Péter bazilikában tartották az esti imát. Ez volt az első alkalom, hogy a bazilikát különböző felekezetekhez tartozó keresztény fiatalok töltötték meg. A bazilika zsúfolásig megtelt, a téli hidegben sok ezren kiszorultak a Szent Péter térre. II. János Pál pápa részt vett az imádságon, és beszédet intézett a fiatalokhoz. „A pápa mélységes együttérzéssel veletek járja a bizalom világméretű zarándokútját”, mondotta 1987-ben.

A mostani pápa és Roger testvér régóta ismerik egymást. Krakkói érsek korábban Karel Wojtyła kétszer is ellátogatott Taizébe. Roger testvér pedig egyszer egészen sajátos körülmények között élvezte a krakkói bíboros vendégszeretetét. Krakkótól nem messze, a Piekary hegyen, minden évben nagy zarándoklatot rendeznek. A zarándoklaton a felsősziléziai bányászok vesznek részt, nemegyszer kétszázezernél is többen. Május utolsó vasárnapján gyalog

kapaszkodnak föl a Mária-szentélyhez, miközben az asszonyok a plébánia-templomokban imádkoznak. „A helyi megyéspüspök igen bátor ember – meséli az egyik testvér. – Minden alkalommal meghív valakit Nyugat-Európából is, hogy beszéljen a zarándokokhoz. Mindig részt vesz a zarándoklaton a krakkói érsek is.” Az első két alkalommal, amikor Roger testvért meghívták, még Karol Wojtyła volt a krakkói érsek, s ő is beszélt a bányászokhoz. A legelső alkalommal Roger testvér három napot töltött a bíboros palotájában. Ekkor ismerte meg kivételes képességeit annak az embernek, akiből később II. János Pál pápa lett. Megválasztásakor Roger testvér már tudta, hogy az új pápa korunk embere lesz, aki a maga lelkipásztori buzgóságával új lendületet fog adni az egyház egyetemességének.

A beiktatása utáni napon az új pápa fogadta a Rómába érkezett delegációkat. Köztük Roger és Max testvért, néhány másik testvérrrel együtt. „Dicsértessék a Jézus Krisztus, hogy ilyen jó pápát adott nekünk” – mondta Roger testvér, amikor a pápa köszöntötte őt. Ezt a választ kapta: „Roger testvér, gyakran látogasson el hozzám!” Roger testvér éppen Afrikába készült, s néhány szót szolt erről a kontinensről. II. János Pál végül így szolt a résztvevőkhöz: „Mielőtt elválunk, fogjunk egymással kezet annak jeléül, hogy a kiengesztelődésre törekszünk.” Aztán, mintegy megerősítésért, Roger testvérhez fordult. „Hiszen a kiengesztelődésre törekszünk, ugye Roger testvér?” Mondani sem kell, hogy Roger testvér örömmel igent mondott.

II. János Pál pápának „igen jó érzéke van ahhoz, hogy megértse a mai ember gondolkodását” – véli Roger testvér. A *Redemptor Hominis* című enciklikájában egyenesen azt állítja, hogy „Krisztus kivétel nélkül minden emberrel egyesül, akkor is, ha az illető nem tud róla”. A pápa evvel egy régi előítéletet döntött meg, amely szerint Isten csak az emberiség egy szűk rétegének megközelíthető. A pápa egyértelműen és határozottan kimondja, hogy Isten szeretete Krisztus eljövetele által az üdvösség forrása lett minden ember, minden nép és faj számára. Az ilyen kijelentések erős visszhangra találnak Roger testvér gondolkodásában, hiszen minden erejével arra törekszik, hogy az egyház ne önmaga körül forogjon, hanem az egész emberi család szolgálatára szentelje magát.

A pápa elleni merénylet megrázta az egész világot. Két hétre rá Roger testvér újra részt vett a bányászok zarándoklatán Lengyelországban. Amikor megtudta, hogy a pápa jobban van, megkérdeztette, hogy útban hazafelé meglátogathatja-e a Gemelli klinikán. Igenlő választ kapott, pedig akkor még csak naponta egyetlen látogatót fogadhatott a pápa. Roger testvér egy nagy csokor mezei virággal érkezett meg, amelyet aznap korán reggel a pápa szülőföldjén szedett.

Roger testvér kapcsolata II. János Pál pápával más, mint az előző pápákhoz való viszonya volt. „Talán azért van ez, mert néhány évvel idősebb vagyok nála, közelebb vagyok tehát a véghez, az örök élethez.” Rendszeresen fogadja őt a pápa. „A beszédtemák változóak – meséli az egyik testvér. – Ilyesmikről folyik a szó: hogyan lehet megnyitni a fiatalok szívét? Mi az egyház lényege? Hogyan válhat az egyház az egész emberi közösség kovászává, nem csupán a hívekévé? Hogyan lehet új utakat nyitnunk a kiengesztelődésnek?” Majd így folytatja: „E találkozásoknak köszönhetően a pápa közvetlenül látja, hogyan élünk. Roger testvér nagyon egyszerűen beszámol neki arról, hogy mi foglalkoztat bennünket. Ehhez nincs szükség hosszú szövegekre. Végül is a pápa olyasmiket is megtehet a kiengesztelődés érdekében, amit senki más nem: Némelyik nehézséget csak ő tudja leküzdeni.” Ez az állítás persze óhatatlanul fölveti a kérdést: vajon sikerült-e már legyőznie néhány nehézséget? A testvér válasza: „Roger testvér gyakran mondogatja, hogy a pápa nagyon messzire elmerészkedik ezekben a beszélgetésekben, amikor hangosan gondolkodik. Ez följosít bennünket a reményre.”

A remény egy jelének tekintették sokan, hogy a pápa franciaországi útja során 1986 október végén ellátogatott Taizébe. Olyan köd ülte meg a tájat, hogy a templomtól a haranglábig sem lehetett ellátni azon a vasárnap hajnalon. A pápa autóval érkezett Lyonból, a helikopter ugyanis nem kapott felszállási engedélyt. Rövid köszöntésében Roger testvér ezt mondta a templomban, amelyet több hatalmas sátorral bővítettek ki: „Emésztő tűzként perzsel bennünket a vágy, hogy

Krisztust kövessük, akitől minden közösség származik. Készek vagyunk elmenni akár a világ végéig is, hogy utakat keressünk, kérjünk, sürgessünk, ha kell, könyörögjünk. De sohasem akarunk kívül járni. Mindig belül akarunk maradni annak az egyedülálló közösségnek a szívében, ami az egyház. Kedves Szentatya, hadd mondjam a szív teljes egyszerűségével, hogy mi testvérek szeretjük Önt, és mélységesen bízunk az Ön egyetemes lelkipásztori szolgálatában. Szívünk mélyéből örülünk annak, hogy eljött Taizébe.”

„Miként ti is, taizéi zarándokok, a közösség barátai, úgy én, a pápa is csak átutazóban vagyok itt – fordult II. János Pál pápa hosszabb beszédben a fiatalokhoz. – De úgy megyünk el Taizé mellett, mintha forrás mellett járnánk. Az utazó megáll, szomját oltja, majd továbbindul. Tudhatjátok, hogy a Közösség testvérei nem tartóztatnak benneteket.” Beszéde végén a pápa letérdelt a templom hajójában, s együtt imádkozott a testvérekkel. Az imádság végén külön is találkozott a Közösség tagjaival: „Ellátogattam hozzátok akkor is, amikor még fiatalok voltatok; most még fiatalabbak vagytok.” A pápa félretette előre megírt beszédét és barátságos, közvetlen szavakkal szólt a testvérekhez.

„Nem gondolhatunk másra, mint hogy ezek a fiatalok az Úr ajándékeként és eszközöként jöttek hozzátok azért, hogy összetartsanak benneteket az örömben és friss elevevényben megőrzött hivatásokban. Így váltatok tavasszá mindazok számára, akik az igaz életet keresik. Mindennapjaitokban a munkát, a pihenést és az imádságot Isten szava élteti. Ez ad nektek erőt, ez tart meg a mennyei Atya gyermekeinek kicsinységében, hogy a Nyolc Boldogság örömeiben minden ember testvérévé és szolgájává válhassatok.

Jól tudom: a Közösség egyedülálló, sajátos és bizonyos értelemben átmeneti hivatása sokakat csodálkozásra készítet, másokban talán értetlenségre, sőt ellenszenvre talál. De él bennetek az egyház iránti szeretet és az a szenvedélyes vágy, hogy a keresztények kiengesztelődjenek és egységes közösségre lépjenek egymással. Biztos vagyok benne, hogy ez hozzásegít ahhoz, hogy olyan utakat találjatok, amelyek ezután is az Úr szándékait szolgálják. Figyeljete oda a különböző egyházakhoz és egyházi közösségekhez tartozó keresztények kritikájára és javaslataira, s ebből fogadjátok el azt, ami jó. Folytassatok dialógust mindenkivel, de merjétek megfogalmazni saját elvárásaitokat és terveiteket is. Így nem fogtok csalódást okozni a fiataloknak, hanem eszközeivé válhattok annak a Krisztus kívánsága szerinti törekvésnek, hogy Testének látható egysége létrejöjjön az egy közös hitben.”

1985 karácsonya előtt néhány nappal az egyik nagy indiai napilap, a *Hindu* ezt írja: „Kutty Street Madrasznak Nungambakkam nevű negyedében olyan, mint a város többi része: nyomor, bűzös, nyitott kanálisok, moszkitók. Váratlan és meglepő, hogy egy közismert személyiség úgy határoz, hogy éppen ezt az utcát választja ki arra, hogy néhány hetet itt eltöltsön. A 43. számú házban Roger testvért találjuk. Láthatóan örül, hogy itt lehet: nem valami akciót akarunk itt végrehajtani, mondja, hanem egyszerűen osztozni próbálunk a szegények életkörülményeiben.”

A fiatalok néhány taizéi testvérrel együtt tizennyolc hónapon át készítették elő az interkontinentális találkozót a dél-indiai Madraszban. De Roger testvér nem akart csupán a találkozó idejére megérkezni. Azt akarta, hogy már előtte itt éljen egy darabig ebben a szegény nyomornegyedben. Nem neki jutott eszébe, hogy Indiában találkozót rendezzen a fiataloknak. Két évvel korábban, szinte egyidőben két meghívást is kapott: az egyiket az anglikán és metodista egyházak uniójából keletkezett Dél-indiai Egyháztól, a másikat a katolikus ifjúságért felelős katolikus püspöktől.

Negyvenöt országból sokezernyi fiatal érkezett ide, a különböző népek és fajok tarka sokasága, hogy „a bizalom világméretű zarándokútjának” keretében részt vegyenek az első ilyen jellegű találkozón Madraszban. Ezek a fiatalok hónapokon keresztül készülődtek. India minden tájáról érkeztek, sokan igen távolról, sokan nagyon szegény falvakból. Ezren csatlakoztak még hozzájuk Ázsia húsz országából, de érkeztek szinte minden európai országból is. Más földrészekről is odautaztak néhányan. A madraszi egyházközségek mindent megtettek azért, hogy ellássák ezt a hatalmas tömeget. Nem pusztán az elszállásolásukról gondoskodtak, hanem

azt is végiggondolták, hogy melyik egyházközség milyen vonását tudná megmutatni a zarándokoknak, hogy közösen fedezzék föl jellemzőit.

Mivel Madrasban egyik templom sem elég nagy, ezért, ahogyan más ünnepeken szokásos, egy szabad térségen egy hatalmas „pandal”-t készítettek: bambuszrudakra erősített alkotmány ez, amelyet pálmalevelekkel fednek be. Gyönyörűen feldíszítették: számtalan olajláng és gyertya, virágcsokor és váza vette körül a Taizéből hozott kereszt-ikont – előtte illatos rudacsákák füstölögtek. A virágkoszorút naponta cserélték. Ebben az ideiglenes katedrálisban folyt a napi kétszeri imádság. A taizéi énekek és könyörgések harmonikusan váltakoztak indiai énekekkel, hagyományos badzsanokkal, amelyek szintén rövid, sokszor ismétlendő mondatokból állanak. Roger testvér mindegyik imádság közben rövid elmélkedést tartott. A bevezető mondatokat mindig valamelyik gyerek olvasta föl, egyike azoknak a gyerekeknek, akik mindig nagy csoportban vették körül. Így aztán rögtön eloszlott az a benyomás, mintha Roger testvér valami megközelíthetetlen tanítómester volna. Az egész „pandal” alatt minden hallható volt tamil és hindi nyelven is szimultán fordításban, de ezen kívül még huszonöt különböző indiai és egyéb nyelvre is fordították az elhangzottakat.

Az előző hetekben Roger testvér a többi testvérral együtt egy kis kunyhóban lakott a Kutty Streeten. Ez két helyiségből állt. Körülöttük a deszkákból és pálmalevelekből összetákolt kunyhók egy részét romba döntötte egy hurrikán. Roger testvér mindennap meglátogatta az ott lakó családokat. Az egyik kunyhóban, félig leszakadt tető alatt feküdt egy nagybeteg fiatal családapa. Szentestén Roger testvér a kiáltó nyomorúság láttán ezt jegyezte föl: „Amikor az emberiség családját ilyen erős feszültségek kínozzák, amikor a kiáltó nyomor és a mérhetetlen gazdagság közvetlenül egymás mellett található, s amikor egyes országok, például India népessége évente 20 millióval növekszik, akkor a lelkiismeretünk arra int, hogy szenvedélyesen keressük meg, hogyan osztozhatunk a sorsukban. Milyen kockázatokat vállalhatunk mi, hogy életre keltsük az öt kontinensre kiterjedő emberiség hatalmas osztozását?” Azon az éjszakán két tervet dolgozott ki.

Első tervét az interkontinentális találkozó utolsó estéjén jelentette be. Ezt a pillanatot a sok ezer résztvevő sosem fogja elfelejteni. Roger testvért húszegynéhány gyerek vette körül a nyomortanyákról. A gyerekek körül egy-két fiatal állt, mind a negyvenöt jelen lévő nemzetből. Elmagyarázta a fiataloknak, hogy néhány nap óta azon töri a fejét, milyen módon lehetne megerősíteni azokat a személyeket, akik már megvalósították az életükben azt, amire a fiatalok még csak törekszenek. És bejelentette, hogy díjat alapít, amelyet Mahatma Gandhiról nevez el. „A Gandhi-díjat minden év január elsején egy vagy több olyan személynek adományozzuk, akik az emberek közötti bizalomnak szentelték az életüket, hogy elősegítsék a kiengesztelődést és a javakban való osztozást.” Ebben az első évben a Gandhi-díjat egy varsói lengyel asszonynak adományozták, Aniela Urbanowicznak, aki 1899-ben született. „A második világháború idején élete kockáztatásával vett részt az ellenállási mozgalomban. Miközben férjét és lányát az auschwitzi koncentrációs táborban kivégezték, ő maga emberéleteket mentett az óvóhelyen. Még most, idős korában is minden tőle telhetőt megtesz azért, hogy az emberekben a reményt ébren tartsa.”

A madraszi találkozó alig fejeződött be, amikor Roger testvér felszállt egy éjszakai repülőjáratra, hogy részt vegyen a Barcelonában két nappal korábban kezdődött európai ifjúsági találkozón. Mivel ekkor már második alkalommal került sor ifjúsági találkozóra ebben a városban, remekül gondoskodtak a húszéveses fiatalról, aki Európa minden tájáról érkezett ide.

A madraszi és barcelonai találkozó meg a Gandhi-díj új fejezetet nyit Taizé életében. 1987 nyaratól Taizében nyaranta szervezett interkontinentális találkozókra hívják a fiatalokat. Taizé a korabeli világ kihívásaihoz alkalmazkodva így próbálja mindig lépésről lépésre megkeresni a megfelelő választ.

Hetedik fejezet: A közös élet csodája

Több mint nyolcvan testvér él jelenleg a taizéi Közösségben. Még ma is csodálkoznak azon, hogy a fiatalok milyen hosszú utakat vállalnak azért, hogy huzatos katedrálisok kőpadlóján órák hosszat térdeljenek, s hogy a Dombon is folyton nő a látogató száma. „Ha késő este megy be az ember a templomba, akkor is ott találja őket a félhomályban. Sokáig ott maradnak, csöndben imádkozva. Télen-nyáron egyaránt sokan kérik azt, hogy meghallgassák őket. Miért jönnek? Istent keresik, az élő Isten lelkét, azt az egyetlen lényegeset, ami néha elrejtve marad a mi szemünk előtt. Azért jönnek, hogy kérdéseikre választ kapjanak, néha pedig azért, hogy megszabaduljanak terheiktől.”

A testvérek többsége laikus. Nem adnak szentségi feloldozást. De Roger testvér és néhány másik testvér minden este ott marad a Kiengesztelődés Templomában, hogy meghallgassák azokat, akik szeretnének valamit elmondani önmagukról vagy megosztani velük gondolataikat. Ez igen fontos szerepet játszik Roger testvér életében: „Nem tudnék anélkül élni, hogy másokkal együtt legyek, másoknak kísérő társa lehessenek. Amikor valakit hallgatok, gyakran egészen megfeledekzem az időről, nem is akarok tudni róla. Az Evangélium legfontosabb üzenete az, hogy Isten előbb szeretett bennünket, mint mi őt. És az embereknek manapság leginkább az elhagyatottság, az emberi vonzalmaik erőszakos szétszakadása okozza a legsúlyosabb megrázkódtatást. A legfontosabb feladatnak azt tartom, hogy fölfedezzük másokkal: semmi sem szakíthat el bennünket Isten szeretetétől. Ehhez képest minden más lényegtelen. Hogyan képes megérteni az ember, hogy a legfontosabbnak már birtokában van?”

Roger testvér számára mások meghallgatása nem pszichiátriai beszélgetést vagy pszichoanalízist jelent. Megpróbál a másikkal közösen megsejteni valamit Isten szeretetéből. Nem tanácsadás ez, ahol könnyű megoldásokat osztogatnak, parancsokat vagy jó tanácsokat adnak, hanem Isten szavát próbálják meghallani, aki a csönd lélegzésével szól. „Mások meghallgatása azt jelenti, hogy útitársukul szegődünk, anélkül, hogy bármit is rájuk erőltetnénk vagy köteleznénk őket valamire.” Persze semmi sincs följegyezve ezekből a beszélgetésekből. „Miért? Az embereknek tudniuk kell, hogy Isten jelenlétében mondták el azt, amit ránk bízta, és az rejtve is marad szívünk titkai között.”

A fiatalok egyre növekvő száma több testvér minden erejét igénybe veszi, az év egyes időszakaiban egészen a legvégsőig. Annyira kevés idejük marad a pihenésre, hogy Roger testvér néha aggódik az egészségük miatt. „Honnan merítsenek erőt, ha szervezetük túlságosan kimerült? – teszi föl a kérdést. Részben bizonyára az ideérkező fiatalok mindig megújuló bizalmából. Valahányszor a Taizé körüli országutakon járok autóval, s látom az érkező és távozó fiatalokat, mindig elcsodálkozva mondom: mennyi bizalom sugárzik ezekről az arcokról!” Ez a bizalom nyilvánvalóan kölcsönös: „A fiatalok a legritkábban cáfolnak rá a beléjük vetett bizalmunkra. Alig adódnak komoly nehézségek a találkozó alkalmával. Néhány fiatal éjjel és nappal őrökdi a Dombon, s gondoskodik a nyugalomról, de szinte sohasem kell beavatkoznunk. Ez arra indít bennünket, hogy bizakodva haladjunk tovább.”

A testvérek elsősorban a közös életből merítik erejüket, a mindnyájukat egyesítő közösségből, és a szemlélődő várakozásból. „A fiatalok gyakran beszámolnak arról a gondjukról – mondja Roger testvér –, hogy hiányzik belőlük a szükséges önbizalom. Nehéz mit válaszolni erre. Fölteszem magamnak a kérdést: Tudják-e vajon, hogy a bizalomnak másból kell fakadnia? Az élő Isten Lelkétől származik, a Feltámadott jelenlétéből, aki elkísér bennünket életünk útján. Minden gondunkat Istenre hagyhatjuk, és benne nyugalomra találunk. A keresztény embernek valójában nem is lehetnek gondjai, de – s elmosolyodik – mindnyájan teli vagyunk ellentmondásokkal.” Majd hozzáfűzi: „Alapvetően fontos, hogy amikor munkánk terhe erőnk

végső határáig kimerít, akkor se veszítjük el a belső csöndet, Krisztus békéjét és az együttérzést. Ha Krisztus békéjét elveszítjük, mindent elvesztettünk.”

Másokkal együtt könnyebb járnunk a harc és szemlélődés útját, véli Roger testvér „Egyedül nem sokra viheti az ember. De együtt, közösségben, Krisztus szeretetének leheletétől átjárva a pusztaságból utat törhetünk a közös teremtés oázisa felé.” Roger testvér sokáig gondolkodott azon, hogy mit is jelent a „közös teremtés”. Első látásra azt gondolhatná az ember, hogy az egyéni képességek így korlátok közé szorulnak, hiszen bizonyos fokig mindenkiben ellenállásba ütköznek. De vajon nem éppen ez az ellenállás-e az, amely fokozza is alkotó erőnköt? Roger testvér gyakran mondogatja, hogy abból nem születik igazi alkotás, ami túlságosan könnyen megy. A közös élet nem gátolja az egyének személyes kibontakozását. A testvéreket nem kényszerítik arra, hogy egyéni különbségeikről lemondjanak. Az adottságok sokfélesége ösztönzi, nem pedig gátolja őket. De ennek az a feltétele, hogy igen nagy figyelemmel vegyék körül egymást. Nem volna jó, ha önmaga kibontakoztatása érdekében bármelyikük is elnyomná a másikat a maga tehetségével. De akkor sem jönne létre harmónia, ha mindegyikük csak önmaga egyéni megvalósítására törekednék. Így mindegyikük a maga dolgát végezné, s bár egy földél alatt, de a másikkal csupán párhuzamosan, a párhuzamosok pedig sohasem találkoznak. A közös teremtés önmagunk napi odaadásának keskeny útján alakulhat ki, nem valami törvény alapján, hanem szeretetből. Ez mindenkiből a legjobbat hozza a felszínre.

A testvérek nemzeti hovatarozása egyre szélesebb skálán mozog. Húsz különböző nemzetből származnak, többen távoli földrészekről. Minden korcsoport képviselve van. Roger testvér hálás szívvvel állapítja meg, hogy nincsenek közöttük nemzedéki ellentétek. Említésre méltó szaktudásuk sokfélesége is. Többen közülük orvosok és mérnökök, mások zenészek vagy képzőművészek. Ismét mások olyan különböző területeken dolgoznak, mint a mezőgazdaság, a szociológia, teológia, könyvkiadás, az informatika vagy a keramikusság.

Modern szövegszerkesztő gépet használnak Taizében, többek között azért is, hogy tíz nyelven előkészítsék a *Taizéi leveleket*, s azt szétküldhessék az előfizetőknek százharmincöt országba. A Roger testvér által évenként írt levelet huszonöt nyelvre fordítják le. A Közösségnek saját kiadója és nyomdája, kerámia és tüzománc-műhelye van. Mindez biztosítja anyagi függetlenségüket, mivel nem fogadnak el semmilyen adományt vagy ajándékot, még a testvérek személyes örökségét sem. Nem akarnak tartalék tőkét gyűjteni. Minden tavasszal, ha a hátralékok kifizetése után még marad valami pénz a kasszában, akkor azt szétosztják másoknak.

Az anyagi javak e szigorú kezelése néha nehéz helyzetbe hozza a Közösséget. A kezdeti időkben az adományokat és mások örökségét visszautasították ugyan, de a testvérek személyes hozományát elfogadták. Egyszer aztán – évekkkel azután, hogy az egyik testvér örökségét a Közösség átvette – a család visszakövetelte a pénzt, arra hivatkozva, hogy ez a család elidegeníthetetlen tulajdona. Ez a követelés minden alapot nélkülözött. A Közösség semmivel sem tartozott a családnak, s a pénzt különben sem a testvérek ellátására, hanem a vendégek fogadására fordították. Roger testvér mégis úgy érezte, hogy erkölcsi kötelességük a pénzt visszafizetni. „Akkor a Közösség csödbe jut – közölte vele a könyveléssel megbízott testvér –, semmilyen tartalékkal sem rendelkezünk ahhoz, hogy ezt az összeget kifizessük.”

Roger testvér éppen külföldre utazott aznap egy ifjúsági találkozóra. Az autóban egész úton ezen gondolkozott, s végül erre a következtetésre jutott: „Ha el akarják venni köpenyed, add oda a köntösöd is. Eladjuk a házunkat (avval a kikötéssel, hogy csak egy család veheti birtokba), és egészen olcsón építünk magunknak a faluban valami egyszerű szállást. Örülök annak, hogy ezt a kérdést még az én életemben elrendezhetjük.” Végül aztán erre nem került sor, mert megegyeztek abban, hogy az adósságot csak több év leforgása alatt kell megfizetniük. Ez az esemény azonban megerősítette az elhatározásukat, hogy soha semmit ne fogadjanak el, még a testvérek örökségét sem. De ekkor sem módosították eredeti szándékukat, hogy semmilyen tőkét sem tartalékolnak, hanem inkább vállalják a kiszolgáltatottságot.

Roger testvér a könyveinek kiadásával hozzájárul a Közösség eltartásához. Nem állnak tőle távol a mindennapi élet gyakorlati kérdései sem. Régebben, amikor még több ideje volt, gyakran maga ment el vásárolni. Szívesen vesz részt helyiségek berendezésében, a színek kiválasztásában.

Néha megkérdezik Roger testvértől, miért nem tartozik több testvér a Közösséghez, és miért nem alapít női közösséget is. „Az egyház válsága a hetvenes években megtanított rá: hivatásunk arra szól, hogy küldetésünket szinte minden eszköz nélkül teljesítsük. Máriától megtanultuk az odaadás gesztusát. Nem tartotta meg magának a Fiát, hanem odaadta a világnak. Hasonló módon mi is arra vagyunk hivatva, hogy ne akarjuk magunknak megtartani azokat, akiket Isten átmenetileg ránk bízott. Jó persze, ha a Közösségünk lassan növekszik minden évben néhány testvérral, hiszen a család életéhez hozzátartozik a növekedés. De nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a hivatásokat a teológiai fakultások, a szemináriumok, más szerzetesközösségek, vagy akár az elkötelezett világi életformák felé irányítsuk.”

Ha a Közösség nagy kongregációvá válnék, és ha Taizében női közösséget alapítottak volna, akkor ez csak más közösségek megkárosítása révén történhetett volna, véli Roger testvér. Jobb, ha a taizéi közösség kicsiny jel marad, a kicsiség adta mozgékonyssággal.

* * *

Néhány alapvető irányelvre szükség van ahhoz, hogy a közösség ne csupán egymás mellett élő egyénekből álljon, hanem valóban a közösség parabolájává váljék. Ezeket az elveket Roger testvér a *Taizé forrásai* című írásában foglalja össze. A Közösség érlelődésének megfelelően, fokozatosan alakította ki a szöveget. Eleinte nem állt másból, mint a fiatalkorában megfogalmazott három célkitűzésből – ez volt mintegy összabálya a születőfélben lévő Közösségnek. Eztán megírta az „intelmeket” – ezt olvassa fel a templomban egy-egy testvér fogadalomtételkor. Javarészt szentírási szövegekből áll, és így fejeződik be: „Testvérem, Urunk, Jézus Krisztus irántad való szeretetében és irgalmában arra hívtam meg téged, hogy a testvéri szeretet jelévé legyél az egyházban. Azt akarja, hogy testvéreiddel megvalósítsd a közös élet krisztusi eszményét. Ezentúl már ne tekints hátra, és határtalan, hálás örömben, bátran siess elébe a pirkadatnak, hogy dicséred, dicsőítsd és magasztald Krisztust, a te Uradat.”

1952–1953-ban írta meg Roger testvér azt a szöveget, amelyet sokáig *Taizéi Szabályzat*nak neveztek. Az évek során felgyűlt tapasztalatok nyomán több ízben módosított rajta. Egyszer aztán a címet is megváltoztatta: a „szabályzat” szót túlságosan hivatalosnak érezte a mai ember számára, ez pedig merőben eltért az ő szándékától. Így jelent meg 1980-ban, Taizé fennállásának 40. évfordulóján a *Taizé forrásai* című könyv. Az új kiadás „Kis források” címen közli a hajdani *Szabályzatot*, és még három olyan levelet tartalmaz, amelyek hasonló szellemben íródtak: „Neked írom ezt a levelet, neked, aki életedet Krisztussal egységben, tehát szeretetben akarod kialakítani. Ha életed során egyre elszántabban ragaszkodsz néhány egyszerű valósághoz, amit alapvető értékek ismertél meg, akkor egyre szabadabban tudsz majd átlépni az ideiglenesség egyik állapotából a másikba.”

Az új testvérek belépése a Közösségbe igen egyszerűen történik, az esti ima alatt. Ennek során Roger testvér rájuk adja a fehér liturgikus ruhát. Nem novíciusoknak, hanem fiatal testvéreknek nevezi őket. Nincs mindenki számára egyforma kiképzésük sem. Inkább készületi időről beszélnek. Nem az a lényeg, hogy az új testvér egy sor magatartási szabályt megtartson, hanem hogy belülről megérezze, mit jelent a közös élet. Napirendje nem különbözik lényegesen a többi testvérekétől, legfőképpen abban, hogy valamivel több időt szán a hit forrásainak, a Szentírásnak és az egyházatyáknak tanulmányozására.

Nincs semmiféle rangsor az idősebbek és a fiatalabbak között. Néha a fiatalabbak is igen felelős megbízatásokat kapnak. Néhány testvér vállalja azt a feladatot, hogy a készület éve alatt elkísérje őket az életre szóló elköteleződésre, a „fogadalomtételre.” Mindenkinek megvan a

maga sajátos érlelődési ritmusa, az egyik hamarabb jut el oda, hogy életre szóló döntést hozzon, a másik csak később. Körülbelül három esztendő elteltével kerül sor a fogadalomtételre. Ez több ígéretet tartalmaz – ezek alig módosultak azóta, hogy az első testvérek 1949-ben fogadalmat tettek:

- „– Akarod-e magadat mindenestül Krisztusnak adni, iránta való szeretetből?
- Akarom.
- Akarod-e mostantól fogva a mi közösségünkben szolgálni Istent, testvéreiddel együtt?
- Akarom.
- Akarsz-e a tulajdonról való lemondás által vagyonszövetségben élni testvéreiddel, nemcsak az anyagi, hanem a lelki javak közösségében is, hogy így szíved egyre tágasabbra nyíljon?
- Akarok.
- Akarsz-e cölibátusban élni, hogy így alkalmasabbá válj a testvéreiddel közösen vállalt szolgálatra és osztatlanul odaajándékozhasd magad Krisztus szeretetének?
- Akarok.
- Akarod-e elfogadni a közösség határozatait, amelyeket a közösség szolgája fejez ki, aki a közösségben csupán szegény szolgája az egységnek – annak érdekében, hogy egy szív és egy lélek legyünk, s egységünk a szolgálatban tökéletesen megvalósuljon?
- Akarom.
- Akarod-e Krisztust újra meg újra felismerni a testvéreidben, hogy így jó és rossz napokban, szenvedésben és örömben egyaránt örködj fölöttük?
- Akarom.”

Első látásra úgy tűnhet, hogy ezek az ígérek erősen korlátozzák az embert. A testvérek mégis a teljesség forrásának tekintik őket. Persze a cölibátus nyilvánvalóan önfegyelmet és önmagunkról való lemondást kíván, elsősorban azonban nem hiányként élik meg, hanem egy nagyobb szeretet kifejezéséeként, a feltámadt Krisztus jeleként, aki titokzatosan jelen van az emberiségben. A megdicsőülés fényében szemlélik: „A mi cölibátusunk nem jelent sem közömbösséget, sem az emberi vonzalmak elnyomását, hanem átformálásukat célozza.”

Az ígérek között nem történik említés a „szegénységről”. „Ez a szó sérti a fülünket – írta egyszer Roger testvér. – A szegénység önmagában még nem erény.” Szívesebben beszél a javak közös elosztásáról, amely „nem zárja ki a szegénység lehetőségét”. Roger testvér viszont sürgeti az egyszerű életmódot. Az egyszerűség elválaszthatatlan az örömtől és az irgalmasságtól, s ez a három szó foglalja össze a Nyolc Boldogság tanítását. Öröm nélkül az egyszerűség rideg szigorúsággá változhat. Irgalmasság nélkül pedig mások fölötti ítélkezéssé torzulhat.

Az „engedelmesség” szót is kerülik. A fogadalomtételkor a testvérek arra kötelezik magukat, hogy elfogadják: a közösségen belül egyvalaki a közösség szolgájaként azt a lelkipásztori szolgálatot vállalja, hogy folytonosan megújítja a közösséget a testvérek között. Szolgálatához hozzátartozik az is, hogy segítsen fölfedezni minden testvérnek a maga saját adományát, hogy az szabadon kibontakoztatva beépüljön a közös műbe. „Roger testvért nem a Közösség élén látjuk, hanem sokkal inkább a közepén, a szívében – magyarázza az egyik testvér. – Az ő meglátásai irányítanak bennünket, s az ő feladata kifejezésre juttatni mindazt, amit a Közösség élni próbál. Olyan ember ő, aki remekül tud meghallgatni másokat, s aki folytonosan arra törekszik, hogy mindegyik testvér sajátos képességeit felszínre hozza, s rájuk építse a közösséget.” Roger testvér együtt folytatja a keresést a többiekkel. Együtt akarnak előrehaladni a „közös élet csodájában, „Istennel közös kalandjukban”.

A testvérek közti kölcsönös bizalom érzékeltetésére egyikük mosolyogva mesél el egy apró példát. Amikor Roger testvér a nyilvánosság előtt beszél, például minden szombat este a Kiengesztelődés Templomában, ezt a testvérek szimultán fordítják különböző nyelvekre. Magatartására igen jellemző az, hogy ezt mondja mindegyiküknek: „Érezd magad szabadnak, nyugodtan változtasd meg a szavaimat, ha úgy gondolod, hogy szerencsésebb kifejezést

találtál.” A testvérek ritkán élnek ezzel a lehetőséggel, de meghatja őket a beléjük vetett bizalom.

* * *

Ha a látogatókat megkérdezzük, miért jöttek Taizébe, leggyakrabban azt emlegetik, hogy a közös imádság hatott rájuk a legjobban. Maguk a testvérek is azt mondják, ha hosszabb távollét után visszatérnek Taizébe, hogy a közös imák intenzitása mélyen megéri őket. Ezek alapvető felépítése a monasztikus zsolozsma sok évszázados hagyományát követi. Persze a zarándokok számának növekedése, az általuk beszélt nyelvek és kulturális eredetük különbözősége változtatásokhoz és egyszerűsítésekhez vezetett. A szentírási olvasmányok szükségszerűen rövidek, hiszen több nyelven olvassák föl őket. „Lelkipásztori szívvel” válogatják ki őket: figyelve arra is, hogy nem mindegyik rész fogható fel első hallásra mindenki számára. Ha csak egyetlen olyan fiatal is akad a tömegben, aki Istent keresve először vetődött el Taizébe és nem ismeri a Szentírást – miért riassza őt el egy érthetetlen szentírási idézet? Roger testvér már a legelső években, amikor még kevés látogatójuk volt, fölvetette a kérdést: Nem hatnak-e majd zavaróan a kiválasztott szentírási részek? Jobb az egyéni olvasás számára fenntartani azokat a szövegrészeket, amelyek csupán a Szentírás megfelelő ismerete után válnak érthetővé. Mindennap hosszú, litániaszerű könyörgést végeznek a hagyományos liturgia mintájára. Minden kérést más nyelven énekelnek, s közösen felelik rá a „Kyrie eleison”-t. Roger testvér „tűzszlopnak” nevezi ezt az imát, a közös imádság közepén.

A taizéi énekek már az egész világon elterjedtek. Kezdetben szükségmegoldásként találták ki annak a nehéz kérdésnek megoldására, hogyan lehet együtt énekelnie ilyen sok embernek, akik csak néhány napot töltenek együtt, és különféle nyelveket beszélnek. S hogyan lehet elérni azt, hogy ezek az énekek ugyanakkor megfeleljenek annak a közösségnek is, amelyik egész éven át naponta háromszor összejön imádkozni? Egy párizsi zenész segítségével a Közösség lassan kialakította az éneklésnek azt a módját, amely „egyszerre meditatív és népszerű”. Ezek az énekek egyetlen rövid, latin vagy más nyelvű mondatból állnak. A szöveg könnyen megjegyezhető, a dallam könnyen megtanulható. Kánonszerűen, hosszasan ismételnék egy-egy dallamot, amelyhez nagyobb tömegek is könnyen tudnak csatlakozni. A sokszor ismételt szentírási szövegek, egyszerű énekek lassan olyan intenzíven átjárják az embert, hogy sokszor aztán a szíve mélyén önkéntelenül is tovább visszahangoznak.

A meditatív énekek már az imádságra hívó mindennapos harangszó előtt felcsendülnek, s a liturgia végén mindig tovább folytatódnak, mintha az imádság sosem érne véget. Az évek során így a templomban töltött idő csaknem megkétszereződött. „Gondolnunk kell arra, hogy egyik-másik keresztény benső életét az ilyen szüntelenül, azonos szavakkal ismételt személyes imádság tartja fenn” – véli Roger testvér. – Imádságuk, ki tudja mióta, nem más, mint egyszerű, de folyamatos hívogatása Isten jelenlétének. Az ilyenfajta imádság öntudatlanul is folytatódik a munkában, a mozdulatainkban, beszélgetéseinkben, mindenben. Egyesek számára ez Jézus nevének szüntelen ismételtetése, a Jézus-imádság, másoknak az Üdvözlégy Mária kezdősorai. A megszakítás nélkül ismételt egyszerű énekek egy útra terelnek mindenkit.”

A csend igen fontos szerepet játszik a taizéi imádságokban. Nagyon lényeges, hiszen az emberi szavak mindig szegényesek maradnak. A szavakkal történő imádság mindig csak szűk területre korlátozódhat ahhoz a mérhetetlen tágassághoz képest, ahogyan Jézus imádkozik rejtetten minden emberben. „Ami igazán lényeges, az talán a mélységes csöndben megy végbe – mondja Roger testvér. – Miért okoz nekünk gondot, hogy nem imádkozunk jól: A szív csendjében Krisztus halkán így szól: »Ne félj, itt vagyok!«”

* * *

Amikor Roger testvér a Közösség tagjairól beszél, akkor szinte gyermekes csodálat színezi át a hangját. Egyikük például a szüntelen szenvedés útját járja, de azt ő maga olyan meredek útnak látja, amelyen mindig új fölfedezésekhez jut el. „Így csak a misztikusok tudnak beszélni”, csodálkozik el rajta Roger testvér. Megcsodálja a testvérek emberi értékeit, és örül annak, hogy osztozhat az életükben. „Olyan emberek, akik egészen odaajándékozzák magukat. Meghat, hogy egész nap Krisztus szentségét látom rajtuk visszatükröződni. Tiszta ragyogás árad belőlük.”

A közös élet sok lelki tapintatot és figyelmességet kíván. Persze ez mindegyikük számára küzdelmet is jelent, s a belső megpróbáltatásokat néha egyedül kell kiállniuk. Roger testvérben néha fölvetődik a kérdés, hogy a Közösség tagjai nem túlságosan tartózkodóak-e egymással. Bárhogya is van, nem ez a törekvésük. Átlátszóak kívánnak lenni egymás előtt, anélkül azonban, hogy egyéni gondjaikkal túlságosan megterhelnék a többieket. „A közös életben – teszi hozzá Roger testvér – nem lehet mindent elmondani a nyilvánosság előtt, csupán a közös teherviselés kedvéért. De mindenki hallgatólagosan tudomásul veheti a másokban folyó benső küzdelmeket. Néha az is előfordul, hogy egy-egy eset után hosszú idő elteltével válik csak lehetővé az, hogy beszéljünk is róla. Nagy öröm az ilyen, hiszen egy pillanat alatt minden világossá válik. Nem akarunk rejtegetni semmit egymás elől. De ha tudunk hallgatni, akkor lehetőségünk van arra, hogy levegőt vegyünk, és a másikat is engedjük lélegzethez jutni. Ezzel lehetővé tesszük, hogy ne veszítsük el Isten örömét, és tovább tudjunk haladni. A hallgatás szükséges. Hogyan tudnánk különben Istenre figyelni?”

„A csend időszakai benső magányt feltételeznek – folytatja Roger testvér. – Néha azt mondjuk Istennek: vedd át ezt vagy azt a gondomat, fogadd el tőlem azt, ami lefoglal. Isten átveszi tőlünk, de azért a gondtól nem szabadulunk meg. Körülvesz bennünket gondoskodásával, szeretetével, gyöngédségével, mégis eljön a magánynak az ideje, ettől nem menekülhetünk el. Fiatal koromban egyszer ezeket a szavakat írtam le: szeresd a magányt, de kerülj az elszigeteltséget. Hogy a magányunk ne váljék elszigeteltséggé, szükségünk van valakire, aki útítársunkká szegődve elkísér minket az Istenhez vezető úton. Nem kell apró részletekbe menően elmondanunk neki mindazt, ami nyomaszt bennünket. A fontos az, hogy valaki álljon mellettünk, és tudja azt, hogy mi mindenben megyünk keresztül.”

A közös életben megvannak a boldogság órái is, amelyek kitágítják a szívet. Roger testvér semmiségeknek is tud örülni. Nem kell hozzá különösebb indok. Örül az életnek, örül, ha láthatja testvérei arcát, örül annak, hogy vannak, s hogy olyan jól ismeri őket. Nincs ez így mindennap, de néha olyan, mint a szív bensejében fölcsendülő ének, amely másokat is magával ragad.

A testvérek soha sincsenek mindnyájan együtt Taizében, hiszen a világ különböző részeinek szegénynegyedeiben elszórva vannak fraternitásaik. Eleinte csak Taizé közelében létesítettek ilyen fraternitásokat, hogy könnyen elérhessék a Közösséget – mint például Montceau-les-Mines-ben, Marseilleban, Algírban. A hatvanas évek közepén viszont Roger testvér már úgy érezte, hogy a Közösség elég mélyen meggyökerezett ahhoz, hogy távolabb is létrehozasson fraternitásokat, elsősorban az Atlanti-óceán túloldalán. Az amerikai protestáns egyházak felelős vezetői, akikkel a zsinat folyamán Rómában megismerkedett, azt tanácsolták neki, hogy alapítson egy közösséget az Egyesült Államokban is: vásároljanak meg egy házat, küldjenek oda végleges letelepedésre testvéreket, és hozzanak létre ott egy második Taizét.

De a testvérek inkább egyetlen, szorosan összetartozó kis család akartak maradni, és nem fogadták el a javaslatot. Átmenetileg létrejött egy fraternitás az Egyesült Államokban. Többször változtatták a helyét. Taizé ma két egymást kiegészítő formában van jelen Észak-Amerikában: a testvérek ott élnek New York központjának egyik szegénynegyedében, ahol főleg Puerto Ricóiak laknak. És időről időre részt vesznek azoknak az ifjúsági találkozóknak a megszervezésében, amelyek a Kiengesztelődés zarándokútjának részeként összefogják Kanada és az Egyesült Államok különböző vidékein élő fiatalokat.

Nem sokkal azután, hogy néhány testvér Észak-Amerikában telepedett le, a Közösség figyelme Latin-Amerika felé fordult. Néhány testvér Brazíliában telepedett le. Immár húsz esztendeje élnek ott. Az első hat évben Recifében laktak. A város püspöke Dom Helder Camara volt, akivel Roger testvér a zsinat alatt barátkozott össze. Aztán Vitoria egyik nyomorult szegénynegyedében éltek, végül pedig északkeletre költöztek, Alagoinhas-ba, ahol a város egyik peremkerületében, a főleg színesbőrűekből álló bennszülöttek életében osztoznak. Egész Brazíliából érkeznek ide fiatalok, hogy egy-egy napot imádságban és elmélkedésben töltsenek el.

Mindegyik fraternitásban van egy kis kápolna, ikonokkal és mécsesekkel díszítve, s – a helyi katolikus püspök engedélyével – itt őrzik az Eukarisztiát is. Itt, Krisztus jelenlétében gyűjtenek a testvérek mindennap újra erőt ahhoz, hogy kitartsanak a legnehezebb körülmények között is, gyakran igen kockázatos helyzetekben.

A fraternitások mindig ideiglenesek. Az éveken át azonos helyen működő fraternitások létjogosultságát is újra meg újra felülvizsgálják. A fraternitásokban élő testvérek egymást váltják, s egy idő után visszatérnek Taizébe. 1988-ban New York, Alagoinhas és Nairobi mellett még Ázsia több országában is éltek testvérek. Néhányan Calcuttában laknak, nem messze attól a helytől, ahol Roger testvér is töltött néhány hetet. Mások Dakkában, Banglades fővárosában, abban az országban, amelyet rendszeresen sújt az éhínség, az aszály és az árvíz. Nemrég keletkeztek fraternitások Szöul és Tokió szegénynegyedeiben. Megszületésük új szakaszt jelent a Közösség fejlődésében: a nagy távolság miatt az ott lakó testvérek csak nagyon ritkán juthatnak haza Taizébe.

És Európában? Néhány testvér állandóan Rómában lakik. A két európai ifjúsági találkozó után meghívást kaptak arra, hogy a római egyházmegye ifjúsági munkájában részt vegyenek. Max testvér az Egyházak Ökumenikus Tanácsának teológiai osztályán dolgozik Genfben. 1979 óta ő vezeti azt a bizottságot, amely a keresztségről, az Eukarisztiáról és a papi szolgálatról szóló úgynevezett Lima-dokumentumot összeállította. Kelet-Európában nem működik fraternitás, de gyakran keresik fel a testvérek ezeket az országokat is.

„A fraternitásokban élő testvérek megpróbálják átvenni a helybeliek életét, s főleg azokat karolják fel, akikkel senki sem törődik. Ez a gondoskodás a kezdeti időkre nyúlik vissza, amikor Roger testvér a menekülteket házába fogadta – mondja az egyik testvér. A Taizébe érkező fiatalok is igénylik azt, hogy gondunkba vegyük őket – sokuk élete súlyosan megsebzett. Persze a fraternitások környezetében, többnyire nagyvárosok nyomornegyedeiben, sokkal inkább láthatóvá lesznek az emberiség sebei. Ha a testvérek egy része nem osztozna a világ legszegényebbjének az életében, akkor mi itt Taizében sem tudnánk azt élni, amit élünk.

Évente egyszer az összes testvérek, akiknek erre lehetőségük van, néhány napos tanácskozásra gyűlnek össze Taizében. Lehetőleg mindegyik fraternitásnak legalább egy képviselője részt vesz a testvérek tanácskozásában, de ez nem oldható meg mindig. A megbeszéléseken nem foglalkoznak adminisztratív vagy szervezeti kérdésekkel. „Inkább olyan időszak ez, amikor a testvérek együtt próbálnak meríteni közös hivatásuk lényeges forrásaiból. A közbeeső hónapokban pedig igen sok levelet írunk egymásnak.” A fraternitásokból érkező híreket az étkezések alatt olvassák fel, vagy más közös együttlétek alkalmával. Így minden egyes testvér életét gazdagíthatják a világ különböző tájain történt események.

Roger testvér tudja, hogy minden fontos dolognak lassú érlelődésre van szüksége. A testvérek közös életük során folytonosan azt keresik, hogyan tudnák a legkedvezőbb feltételeit megteremteni ennek a növekedésnek. A közös élet egyik-másik mozzanata gyorsan vagy gyakran változik. Egy darabig a testvérek az éjszaka közepén is fölkeltek közös imára. Evvel akarták kifejezni azt, hogy az imádság nem kíván „hasznos tevékenység” lenni. De egészen gyakorlati okokból tanácsosnak látszott, hogy ezt abbahagyják. Munkaritmusuk és a vendégek fogadása nem teszi lehetővé a rendszeres éjszakai imádságot – ennek egészségük látná kárát.

Máskor egy ideig a testvérek egy része Roger testvérrel együtt az éjszakát közös hálótermekben töltötte, amelyekben egész éjjel mécses égett egy ikon előtt – ilyen módon akarták kifejezni, hogy „Krisztussal virrasztanak”. De aztán ezt sem folytatták, mivel hiányzott a szükséges pihenésük, és a nagy hálótermeket megszüntették. „Napjaink technikai civilizációjában – írja Roger testvér a naplójában – a test és a lélek is súlyos megterheléseknek van kitéve: sokféle zajnak, egyre hajszoltabb munkatempónak. Régebbi korokban a lelkiélet élő embereket nem érte annyi szellemi megterhelés, ezért voltak képesek akkora teljesítményekre. Az elmúlt századokban azonban egyre erősebbé vált a pszichés elhasználódás folyamata. A nyugati világ keresztényei már nem képesek vállalni elődeik egyik-másik aszkétikus gyakorlatát. Az imádságban ma már nem elegendő az akaraterőre hivatkozni. Ajándékba kapjuk meg azt, hogy testünkkel-lelkünkkel ráhagyatkozzunk Istenre.”

A keresés és a találékony ötletek sosem érnek véget Taizében. A legutóbbi évek legalább annyi termékeny újdonságot hoztak, mint a korábbiak – jegyzi meg az egyik testvér. „Nincs olyan napja az életnek – mondja Roger testvér –, amikor már a fölkeléstől kezdve ne töltene el a csodálkozás Isten iránt, aki oly különböző utakon vezet bennünket. Néha megkérdem magamat: megkezdtük-e már közös életünket? Vagy éppen most van elkezdődőben? Vagy csak elkezdődik majd hamarosan? Most azt mondanám: igen, már megkezdtük, de még csak a legelső lépéseknél tartunk. Még csak gyerekcipőben jár az a próbálkozásunk, hogy megvalósítsuk a közösség példázatát, úgy, hogy evvel senkit se bántunk meg. Előfordul, hogy akaratlanul is megbántunk másokat” – teszi hozzá leplezetlen fájdalommal.

Ahogy Roger testvér idősödik, úgy gondolkodik egyre többet a Közösség jövőjén, és megteszi a szükséges intézkedéseket, hogy őutána tovább folytatódjék minden. „Nem félttem a Közösség jövőjét – mondja. – A testvéreimnek mindenük megvan, ami szükséges.” Aztán kis gondolkodás után hozzáfűzi: „Ma erősebben érzem, mint valaha, mennyire szeretnek a testvéreim.” A Kiengesztelődés Templomában a testvérek a látogatók között térdelnek a földön, egymás mögötti sorokban. Amikor Roger testvér belép, gyengéden vállon érinti azokat, akikkel aznap még nem találkozott. Ha ezt látjuk, aligha férhet hozzá kétség, hogy szeretetük kölcsönös. Ezeknek a férfiaknak közös, imádságos csendjében felismerhetővé lesz a közösség parabolája – önmagáért beszél, nincs szükség semmilyen magyarázatra ahhoz, hogy mások is megértsék.

* * *

Mit ért Roger testvér politikai elkötelezettségen, mégpedig egészen személyesen: saját politikai elkötelezettségén? Számára alapvetően más az, hogy valaki csatlakozik egy politikai párthoz, vagy pedig lépéseket tesz az emberi igazságosság és béke érdekében. Tartózkodik minden felszínes kapcsolattól a politikai élet vezetőivel. Persze ha valamelyik politikus fölkeresi Taizét, és személyesen kíván vele beszélni, akkor nem zárkózik el a találkozástól. Ha pedig egy olyan ember ügyéről van szó, aki igazságtalanság áldozata lett, vagy pedig a nemzetek közötti béke előmozdításáról, akkor azonnal közbelép a hatalom birtokosainál, függetlenül attól, hogy milyen politikai irányzathoz tartoznak. Így történt ez Indira Gandhival, Franco tábornokkal, Salvador elnökével, vagy az amerikai és szovjet nagykövettel is.

Amikor 1980-ban megkezdődött a „zarándokút”, meséli az egyik testvér, Európa-szerte ifjúsági találkozókat rendeztek. Fölmerült az ötlet: jó lenne, ha nemcsak az egyháziakat szólítanák fel a kiengesztelődésre és a békére, hanem rajtuk kívül a politika felelős vezetőit is. Abban az időben az Egyesült Államok és a Szovjetunió képviselői Genfben folytattak leszerelési tárgyalásokat. Roger testvér elhatározta, hogy megpróbál találkozni mindkét féllel. Egyetlen kikötése volt: csak úgy tárgyal az egyik fél képviselőivel, ha találkozhat a másikéival is. Több évnek kellett eltelnie, mire törekvését siker koronázta. 1983 áprilisában Madridban hosszabb beszélgetésre került sor először a szovjet, majd az amerikai nagykövettel. Roger testvér magával

vitte Marie-Sonalyt és egy-egy gyereket minden földrészről. Az államfőjüknek szóló üzenetet adott át a nagyköveteknek. Ebben többek között ezt írta nekik:

„A földkerekség minden gyermeke nevében kerestem föl ezekkel a gyerekekkel az Ön madridi nagykövetét, hiszen ők maguk nem képesek felhívni a figyelmet arra, hogy jövőjük milyen veszélyben forog. Azért jöttem, hogy felszólítsam Önt: tegyen meg mindent azért, hogy az ártatlan gyerekeket ne érje szenvedés, hogy soha többé egyetlen embert se pusztítson el a gyilkos fegyverek öldöklő hatalma, amelyeknek egy része képes az emberiség jelentős hányadának megsemmisítésére.”

Az a tény, hogy a nagy technikai találmányokat fel lehet használni az emberi élet megsemmisítésére, súlyos bizalmi válságot idéz elő: a népek félni kezdenek egymástól, s az államférfiak is osztoznak ebben a félelemben. Ez végül odáig fajulhat, hogy az ember már a saját félelmétől is fél.

Az emberiség nagy családjában békét akar, nem pedig háborút. Nagyon kevesen vannak azok, akik háborút akarnak. Számptalan fiatal és idősebb ember tisztában van azzal, hogy a világ békéje csak a föld összes népeinek kölcsönös bizalmából nőhet ki. Ennek elsődleges feltétele az, hogy az anyagi javakat igazságosan osszák szét a világ szegény és gazdag vidékei között.

Némelyek fölteszik a kérdést, hogy az államférfiak a népek közötti érintkezésben nem élnek-e vissza a nekik megszavazott bizalommal. Hogy kitörhessünk a félelem spiráljából és ráléphessünk a bizalom útjára, szükségünk van arra a megingathatatlan bizonyosságra, hogy az államférfiak minden kivétel és megszorítás nélkül szeretik az emberiség egész családját, és együttéreznek minden néppel.”

Ebben az időben éppen ifjúsági találkozó volt Madridban, folytatja az egyik testvér, a zarándokút egyik állomásaként. Roger testvér is a város egyik szegény kerületében lakott. A szomszédoknál éppen akkor jött világra egy koraszülött kisbaba. Roger testvér az utolsó pillanatban megkérte a szülőket, hadd vigye magával az újszülöttet. Ők beleegyeztek. A két nagykövet jelenlétében a csecsemő édesanyja némi szorongással várta, hogy a beszélgetés véget érjen, de végül minden baj nélkül lezajlott minden. Mindkét nagykövet meghatotta mind az üzenet tartalma, mind a gyermekek jelenléte. Az orosz nagykövet behívta a saját unokáját is, hogy legyen együtt a többi gyerekkel.

Nehéz volna lemérni az ilyen lépések jelentőségét, és Roger testvér tisztában van avval, hogy szimbolikus gesztusainak hatása korlátozott. De mivel meggyőződése szerint folytatnia kell ilyen irányú fáradozását is, 1985-ben Genfben utazott, hogy az Egyesült Nemzetek főtitkárával, Javier Perez de Cuellarral találkozzék. Hét gyerek kísérte el a találkozóra, köztük egy öthónapos csecsemő. A világ népeinek sokfélesége tükröződött itt vissza: indiai, kolumbiai, afrikai, libanoni, európai és marokkói gyerekek voltak Roger testvérral. A beszélgetés során hat kérdésből álló memorandumot adott át Perez de Cuellarnak. A különböző földrészek fiataljainak elvárásait foglalta össze, sürgetve azt, hogy az ENSZ váljék a nemzetek közötti bizalom erősítőjévé. Azt javasolja, hogy a lefegyverzés és a béke érdekében ne új szervezeteket hozzanak létre, hanem a már meglévőket alakítsák egészen át, hogy ezáltal visszanyerjék a munkájuk hatékonyságához szükséges hitelüket, hiszen enélkül semmit sem tehetnek. A hat kérdésen aztán két esztendőn keresztül dolgoztak Taizében, s a szöveg átdolgozott változatát ismét átadták az ENSZ-nek. A főtitkár biztosította őket arról, hogy komolyan foglalkozik javaslataikkal.

Az ENSZ-nek átadott kérdések az emberiség égető gondjaira világítanak rá: „Milyen változásokat kell javasolni ahhoz, hogy az ENSZ valóban szenvedélyesen elkötelezze magát a népek közötti bizalom építésére? Milyen garanciákat tudnak adni az államok vezetői arra, hogy nem élnek vissza a népek bizalmával? Milyen változtatásokat kellene javasolni az ENSZ minden tagállamának a presztízs-kiadások csökkentésére? Hogyan lehet új gazdasági jogrendet kidolgozni, amely a többi alapvető emberi jogokkal együtt biztosítja a jogot a lakáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és az alapvető élelmiszerekhez? Hogyan lehet minden nehézséget

elhárítva megnyitni az utat az azonnali, teljes, világméretű leszerelés felé, annak tudatában, hogy a helyzet bonyolultsága miatt semmilyen leegyszerűsítő vagy illuzionista megoldásba nem nyugodhatunk bele? Hogyan lehet a leszerelés által felszabaduló anyagi forrásokat az emberiség naponta növekvő népességének javára fordítani? Az idősebbek közül ki vállalkozik arra, hogy támogassa a fiatalok törekvéseit, hogy ezáltal az ENSZ szükséges módosításait keresztülvihessék?”

Roger testvért nagyon érdeklik a tudományos felfedezések és az új technológiák, ha alkalmasak az emberiség életfeltételeinek javítására – folytatja az egyik testvér. Szenvedélyes érdeklődéssel tájékozódik az élelmiszeripar új eredményeiről, elsősorban az élelem előállításának új, eddig ismeretlen módszereiről, amelyek azokon a vidékeken hozhatnának megoldást, ahol tartós éhínség uralkodik. Véleménye szerint nem a tudományos vagy a technikai haladás fenyegeti az emberiséget, hanem annak felhasználása: a tudomány és technika építhet, de rombolhat is.

„A keresztény ember nem lehet könnyelműen optimista – mondja Roger testvér. – De folytonosan keresnie kell az emberiség reménységét. A keresztény szenvedélyesen érdekelt abban, amit emberségnek, emberlétnak nevezünk, hiszen Isten egyetemesen tág szívet adott neki.” Meg van győződve arról, hogy Isten lehelete olyan erősen átjárja a mai világot, hogy a hatalom és a fogyasztás eszközeit magasztaló civilizációban már egy új civilizáció jelei tűnnek föl.

Roger testvér folytonosan keresi a remény jeleit, ugyanakkor azonban állandó érintkezésben van a népek szenvedésével is. Mintha minden szenvedő ott lakna a szobájában: együtt szenved a vietnami menekültekkel, a libanoni mohamedánokkal és keresztényekkel, a mexikói földrengés áldozataival, azokkal, akiket erőszak sújt Észak-Írországban vagy Ugandában... Ki tudja, milyen mélységben éli át az emberiség szenvedéseit?

* * *

Manapság éppen úgy, mint valaha, Roger testvérnek komoly nehézséget okoz, hogy nagy tömeg fiatal előtt megszólaljon. Ezt a féltékenységet avval magyarázza, hogy későn, csupán ötvenéves korában kezdett beszélni a nyilvánosság előtt. Azelőtt erre csak igen ritkán nyílt alkalma. Még Taizében is, ahol pedig minden szombat este elmélkedést tart a Kiengesztelődés Templomában, gondosan készül a beszédeire. Megírja, majd újra átdolgozza a szövegét – s végül valami egészen mást mond el. Néha, amikor egy-egy nagyvárosi találkozóra elindulnak, fölteszi a kérdést: „Miért éppen én? Nem tudok olyant mondani nekik, ami megfelel a várakozásuknak.” Tisztában van azzal, hogy igazi énünk nem az, amit a többiek látnak, nem is az, amelyik reggel szembenéz velünk a tükörben, hanem az a benső Én, akit Isten szeret s akit egyedül Isten ismer „Isten már megszületésekor a nevéen szólít mindenkit. Az Ószövetség egyik hívő alakja még élesebben fogalmaz: »Mielőtt megszületté volna, mondja Isten, már elgondoltalak.« Bizonyára nem ismerjük eléggé ezt a benső énünket, de Isten mégis arra szólít fel, hogy evvel az énünkkel feleljünk az Ő szavára. S meg is ajándékoz minket avval a képességgel, hogy odaajándékozhasuk magunkat.”

Úgy érzem, Roger testvér mosolya mögött a saját erőforrásait legvégsőkig igénybe vevő ember arca sejlett föl. Az élet megpróbáltatásai nem múlnak el fölötte nyomtalanul, de rendkívüli képessége van arra, hogy folytonosan megújuljon, mindent újra felépítsen – ahogy ő maga mondja: „újra talpra álljon”. Végül is édesanyja egészségét és temperamentumát örökölte, ő pedig képes volt életet és melegséget sugározni maga körül kilencvenhárom éves koráig.

Aki Roger testvérral találkozik, az elcsodálkozik gyermeki közvetlenségén, amely mintha csak növekednék az évek során. Szíve bizalommal van teli, s ez képessé teszi arra, hogy még a megpróbáltatásokban is korlátlan lehetőségeket fedezzen föl. „Feledkezz meg magadról, bízd rá magad Istenre.” Mindenkinék azt ajánlja, hogy szünet nélkül csöndben mondogassa ezt az

imádságot – munka közben vagy más emberek társágában is. Bizonyára azért is ajánlja ezt, mert maga is folytonosan ezt teszi.

„Sötétségben világosság gyullad, amely sohasem alszik ki – írja Roger testvér a *Levél a sivatagból* című írásában. – A fény hordozója akarsz lenni az emberiség sötétjében – engedd hát, hogy növekedjék benned a benső élet. „Életünk legizgalmasabb kalandja az, hogy a benső élet folytonosan növekedhet bennünk. Olyan élet ez, amelynek nincs se kezdete, se vége.

Nyolcadik fejezet: Fontos életkor

A kandalló mellett üldögélünk. Szobája csöndjében Roger testvér így szól hozzám: „Szeretem a mostani életkoromat. Fontos időszak ez az életemben.” Nem fél a haláltól. Talán ő is úgy tekint az itteni életre és az odaátira, mint az édesanyja. Szilárd benne a meggyőződés, hogy a halál: szelíd megpihenés és átlépés az új életbe. Semmi sem riasztja vissza – sem a halál, bármilyen közel legyen is, sem az élet, bármilyen sokáig kelljen még élnie a közösség szolgálatában, s tovább keresnie a kiengesztelődésnek eddig még ismeretlen útjait.

Egyszer, valamikor régen ezt írta a naplójában: „Miért félnénk testünk széthullásától, hiszen az évek megnyitják szemünket a benső világra.” Amikor ez a megjegyzés eszébe jut, mint annyiszor máskor, most is új kérdést vet föl benne: Valóban elmélyült-e benne a benső világ szemlélete? „Nem vagyok magamban egészen biztos. Csak azt tudom, hogy közös életünk boldog és beteljesült pillanataiban a régi latin mondás jut eszembe: *Ubi caritas, Deus ibi est* – Ahol a szeretet, ott az Isten. Ahol a megbocsátó szeretet uralkodik, ott Isten közelsége szinte érezhetővé válik. Isten jelen van közöttünk, ha szeretetben közösen alkotunk és mindent közösen viselünk el.”

Úgy véli, hogy a benső élet már a fiatal években kezd kibontakozni. Amikor az ember idősebbé válik, csak megszilárdul. Hogyan lehet bizonyítani ezt az állítást? Vannak-e jelei ennek a benső életnek? Roger testvér nem szívesen beszél erről a témáról. Kényes volna „misztikus életről” beszélni, mert az ember könnyen összetévesztheti a miszticizmussal, pedig egyáltalán nem azonos vele. Az olyan szentek, mint Keresztes Szent János vagy Avilai Szent Teréz biztosan az Evangélium szellemében járták a benső élet útját. Rendkívüli benső látás lett az osztályrészük, de ebből mégsem akartak semmilyen tanrendszert létrehozni, semmi olyan doktrínát, amelyet másokra ráerőltetnének.

Vannak olyan emberek, akik észrevétlenül bizonyosodnak meg a benső életről. Mások viszont látomásban részesülnek Istenről, Jézus Krisztusról, Szűz Máriáról. Az ilyen látomásokat azonban óvatosan kell kezelni. Nem feltétlenül szentek azok, akik látomásokban részesülnek. „A legtöbben arra kaptunk meghívást, hogy higgyünk, anélkül, hogy látnánk.” Az Evangélium ígérete érvényes ránk: „Boldogok, akik hisznek, akik bíznak, anélkül, hogy látnának.” Isten Szentlelkének megnyilvánulásait nem lehet erőltetni. „Ha csak azt hisszük el, amit látunk és megérezzük Istenből, akkor már nem élünk egyszerű bizalomban. A feltámadt Krisztus titokzatos jelenléte velünk marad akkor is, ha nem vált ki érezhető érzelmeket a szívünkben.”

A lényeges a szemnek láthatatlan, hangsúlyozza Roger testvér Az imádság legyen a ráhagyatkozás aláztos, egyszerű imája, amellyel – akármilyen idősök vagyunk – azt merjük mondani Istennek: „Hallgasd meg imámat, gyermeked vagyok.” A várakozás magatartása ez, a „Jöjj el, Uram!” fohásza, amely naponta feltör bennünk. Akárcsak a hit, ez sem a kevesek privilégiuma. „A hit egészen egyszerű bizalom Istenben, olyan egyszerű, hogy mindenki képes rá.” A legkülönbébb formákban nyilvánulhat meg. „Vannak olyan időszakok, amikor szótlánul imádkozunk, minden mélységes csöndben történik. Máskor viszont sok szóra van szükségünk. Néha a közös liturgikus imádság hozza meg a lelkesedést (vagyis az Istentől megragadottságot). Vannak olyanok is, akik mindig ugyanazt a néhány szót ismétlik szünet nélkül, végeláthatatlanul.”

Tetteink is imádsággá válhatnak. Ha például megbocsátunk egymásnak, kiengesztelődünk egymással, ha azért harcolunk, hogy a cölibátusban vagy a házasságban hűségesek maradjunk. Sokféleképpen fordulhatunk Krisztushoz, sokféleképpen válaszolhatunk kérdésére, amellyel Jézus Péterhez fordult: „Szeretsz-e engem?” Ezt a kérdést mindnyájunknak fölteszi. De a testünkkel is imádkozhatunk. Roger testvér néha utal Lukács evangéliumának befejező részére, ahol az apostolok leborulnak, s homlokukkal a földet érintik. Ez a testtartás azt fejezi ki, hogy

mindenestül, testestül-lelkestül Istennek adjuk magunkat. „Mértéktelenül leszűkítenénk az imádságot, ha csupán az értelem által diktált beszédnek tartanánk. Ez elszegényítené a misztérium iránti érzékünket, s nem hagyja teret a test, az intuíció és a költészet imájának.”

Nem kívánnak-e ezek az utak olyan lelki érettséget, amely csak keveseké? Nincsenek-e olyanok, akiknek a benső csend keresésében konkrétabb utasításokra van szükségük? „Bizonyára igen – válaszolja. – Amikor már nem tudunk mit csinálni, akkor szükségünk van némi tanácsra, de mindig csak átmenetileg. A benső csöndet nem kell mindenáron fenntartanunk. Haszontalan volna olyan módszereket magunkra erőltetnünk, amelyek ránk kényszerítik a benső csöndet. Néha szükségünk van lélegzési gyakorlatokra vagy különböző testtartásokra ahhoz, hogy nyugalmat és belső békét találjunk.” Mint annyi másban, Roger testvér itt sem akar eleve kirekeszteni semmit. De nem akar lelki technikákat ajánlani, sem bármiféle iskolát alapítani – ez igen távol áll tőle.

Vannak a lelkiéletnek olyan mesterei, akik bölcsnek vagy guruknak tüntetik fel magukat, s másokkal manipulálnak, mindenféle tanácsokat osztogatva nekik. Aki aláveti magát az irányításuknak, az könnyen olyan örvénylésbe kerül, ahol minden önmaga körül forog. Az ember ilyenkor könnyen elfeledkezik másokról, még magáról Istenről is. Minden rendszer, még a miszticizmus is azzal a veszéllyel jár, hogy emberi elképzelésekből alkot magának istent. „Az Evangélium egészen más nyelvet használ. Arra szólít fel bennünket, hogy bízzuk rá magunkat egészen Istenre, minden sebezhetőségünkkel, de egyben azzal a csodálatos misztériummal is, akik mi vagyunk önmagunknak.”

* * *

Ezek a témák nagyon mélyen érintik Roger testvért, s ez a hangján is megérzik. Mintha elfáradt volna – valójában azonban egészen intenzíven jelen van. Kissé előrehajolva ül fenyőfa székén, és a következő kérdésre figyel. Oly sok küzdelemmel teli életében van-e valami, amit utólag megbánt. „Megbántam? Nem – mondja, még mielőtt a kérdést befejezhettem volna. – Kereszt nélkül nincs felebaráti szeretet. De Krisztus mindent újjáteremthet. Mindent felhasználhat a teremtéshez. Mindent újjáalkothat, úgyhogy a legfájdalmasabb eseményekkel is hozzájárulhatunk az Ő művéhez. Nemcsak az örömteli események, hanem az elviselhetetlennek látszó helyzetek, a kudarcok is olyan dinamikát fejleszthetnek ki, amely előrelendít bennünket. Isten a fájdalmat is fel tudja használni.”

A fájdalomnak tehát értéke van? „Ó, semmi sem nehezebb, mint erre a kérdésre választ adni. Folytonosan ez motoszkál az ember szívében: ha Isten léteznék, akkor nem engedné meg a szenvedést, az igazságtalanságot, a betegséget. Vannak, akik néha azt gondolják, hogy Isten a szenvedéssel bünteti az emberi teremtményt. Nem, jól tudjuk, hogy Isten nem akarja a fegyveres konfliktusokat, az erőszakot, a gyűlöletet, a kínzásokat, semmilyen fájdalmat a földön, az emberiségnek, a kicsi gyermekeknek megmagyarázhatatlan szenvedéseit...”

Emlékezetében felbukkan az a leprás Calcuttában, aki megmaradt karcsónkjait a magasba emelve kezdett énekelni: Isten nem büntetést szabott ki rám. Dicsérem őt, hiszen betegségemben meglátogatott. Eszébe jut az a pszichoanalitikus is, akit taizéi látogatása alkalmával megkérte arra, hogy szakmai tapasztalatai alapján beszéljen a szenvedésről. A szakember meglepő következtetéshez jutott: minden szenvedésünk a nagyobb szeretet szolgálatában áll.

De hogyan magyarázzuk ezt meg azoknak a szenvedő embereknek, akikből hiányzik ez a belátás? Nincs mindenre kész válaszuk. Roger testvér jól tudja, hogy semmit sem használnak az ilyenféle tanácsok: „Gondoljon azokra, akik még többet szenvednek.” Lehet, hogy az ilyen ötletek átmenetileg kielégítik ugyan az értelmet, de hosszú távon nem adnak megoldást. Hiszen nem lehet folyton azzal vigasztalunk önmagunkat, hogy mások még többet szenvednek. „Ez olyan moralizáló beszéd, amelyik nem az Evangéliumból táplálkozik.”

Miért nem akadályozza meg Isten a rosszat? Nem akarta azt, hogy az ember automatává silányuljon. Meghagyta az embernek azt a szabadságot, hogy személyesen döntsön életének értelméről. Az ember szabad marad arra, hogy a kiengesztelődés kovásza legyen a földön, vagy pedig az igazságtalanság erjesztőjévé váljék. Roger testvér itt olyasmit lát felcsillanni, amit csodának tart, olyasmit, amiből a leprás is megsejtett valamit: „Isten nem nézi tétlenül az emberi szenvedést. Krisztus által Isten velünk szenved. A Feltámadott minden ember útítársául szegődik, mélységes együttérzéssel. Az együttérés együtt-szenvedést jelent. Néha azt mondom magamnak: ha Krisztus nem lenne az irgalmas együttérés Krisztusa, elegendem volna a világból.”

Mások szenvedése láttán az ember nem keményítheti meg a szívét, de nem érheti be pusztá sajnálkozással sem – igazi együttérző irgalomra van szükség. Aki megkeményíti a szívét, az lényé legmélyéig megmerevedik, a szánakozás viszont karikatúrája az együttérésnek. „Aki képes kilépni önmagából, és együttérző szívvel közeledik a másikkhoz, abban Isten fénye ragyog fel.” Aztán megkérdezi: „Legalább egy kicsit érthetővé vált az, amit a szenvedésről mondtam?” Maga adja meg a választ is: „Talán egy kicsit igen...”

* * *

Roger testvér a mai emberiség számára alapvetően fontosnak tartja azt, hogy tudjunk meghallgatni másokat. A mások meghallgatásának képessége az évek múlásával jó néhány emberben növekszik – talán önzetlenebbül szeret az ember, amikor a halálhoz közeledik. „Amikor idős emberek meghívják magukhoz drogosokat, hogy meghallgassák őket, amikor befogadnak olyan fiatalokat, akiket a legszorosabb emberi kapcsolatuk megszakadása a lelkük mélyéig megsebzett, amikor csöndben imádkoznak, anélkül, hogy bárkire ráerőltetnék ezt az imát – akkor szívbeli jóságuk által kevés szóval is képesek másoknak ezt a rendíthetetlen bizonyosságot közvetíteni: a múltunk Isten szívében van eltemetve, a jövőnk pedig szintén Ő veszi magára. Oly sok ember gondolja azt, hogy az élete semmit sem ér, hogy életük során semmi fontosat sem csináltak. De éppen ezáltal válnak képessé arra, hogy másokat meghallgassanak, anélkül, hogy ítéletet mondanának róluk; képessé arra, hogy szeressenek és szenvedjenek. Ki lép oda hozzájuk, hogy agyondolgozott kezüket megcsókolja köszönetül azért, hogy másoknak az útját egyengették?

Ez a magatartás különösen fontos annak a közösségnek a misztériumában, amely az egyház. Ma sok keresztény fölfedezi azt, hogy az egyház ott kezdődik, ahol ki-ki él. Minden lakás, a legszegényebb szoba is „családi-egyházzá” válhat, az imádságnak és az alázatos meghallgatásnak helyévé. Kis, átmeneti közösségek, amelyek legalább három, legfőljebb tíz emberből állanak, Krisztus eleven jeleivé válhatnak, akkor is, ha nem laknak egy földön alatt. Különös figyelemmel karolhatják fel a rászorulókat: a magányosokat, a széthullott családból származó gyerekeket, az idegeneket, a munkanélküliségtől és a bizonytalan jövőtől féltő fiatalokat. „Ha ezek a kis, átmeneti közösségek legalább hetenként egyszer részt vesznek a plébániai közösség istentiszteletén, ahol az egész közösség együtt van, s együtt ünnepelnek a többiekkel, akkor ezzel megmutatják, hogy nem zárkóznak el másoktól, és kifejezik a közösség egyetemes jellegét.”

A keresztények hivatásához hozzátartozik az, hogy ne zárkózzanak be önmagukba. Aki Krisztust követi, az a szeretetet választja. S a szeretet néha azt jelenti, hogy együtt szenvedünk másokkal. Nem az emberiséggel általában, hanem azokkal, akiket Isten ránk bízott. „Isten mindegyikünkre rábíz egy vagy több embert, hogy útítársául szegődjünk. Azáltal valósíthatjuk meg magunkat ajándéka szerint, hogy szeretünk másokat, nemcsak felszínesen, hanem halálosan erős szeretettel. Minél jobban próbálunk megérteni másokat, annál elevenebbé válik a szívünk.”

Útítársul szegődni néhány ember mellé, mondja. De hány embert hallgat meg ő egyetlen hét leforgása alatt? Ez az ember nyilvánvalóan sokat küzdött azért, hogy egyetemesen nagyra tágítsa

szívét – de hogyan képes pápáknak éppen úgy útitársa lenni, mint kisgyerekeknek? Hogyan tud a szíve mindig ennyire emberséges maradni?

Ismét megelőzi a kérdésemet: „Ha Isten arra hív, hogy másoknak útitársai legyünk, akkor ajándékoz nekünk olyasvalakit is, aki bennünket kísér együttérző szívvel. A magam részéről nem tudnék nélkül élni.” Fiatal korában nem mert családjának terhére lenni a saját gondoljaival. Annak a kornak a szelleméhez hozzátartozott, a nevelők azt tanították, hogy ne mutassuk ki érzelmeinket. Később azonban, mondja örömmel, életének különböző helyzeteiben mindig akadtak idősebb emberek, akikre rábízhatta a gondjait. „Most, idős korban már mintha minden magától menne. Valójában nem: az embernek most is ugyanazon az úton kell járnia: bele kell nyugodnunk abba, hogy nem tudjuk egyedül hordozni a magunk terhét.”

Megszakítja egy pillanatra a beszélgetést, hogy fát tegyen a tűzre. Aztán folytatja: „Amikor elhagytuk Taizét, hogy a zarándokút kisebb-nagyobb találkozóit előkészítsük, tisztában voltunk azzal, hogy a nyugati országokban nem rózsás a helyzet. Növekszik a közöny a hittel szemben a fiatalok között. Olyan nemzedékhez tartozunk, amelyben már a hívők közül is sokan kételkedni kezdenek a hitükben.” Keresni kezd a dolgozóasztalán, egy fenyőfából készült egyszerű kerek asztalon, s Dosztojevszkijnek, egyik kedvenc írójának szövegét teszi elé. Fiatal kora óta fel szokta írni azokat a mondatokat, amelyek olvasás közben gondolatokat ébresztettek benne. Egyszer lemásolt néhány sort, amelyet Dosztojevszkij szibériai fogságából írt: „Mai napig a hitetlenségnek és a kételynek a fia vagyok, s az is maradok a síromig. Milyen iszonyatos kínokat okoz nekem ez a szomjúság a hitre, amely annál erősebb lesz, minél több érvet tudok felhozni ellene.” Ezek a szavak Roger testvér szerint a mi korunkat tükrözik vissza. Annál inkább meghatja ez a gondolat Roger testvért, mert Dosztojevszkij paradox módon így folytatja: „Nincs szebb, mélyebb, tökéletesebb, mint Krisztus. Nincs és nem is lehet más.”

Sokan vannak úgy, mint Dosztojevszkij, jegyzi meg Roger testvér. Oly sok kételyt fedeznek föl magukban, hogy már nem is tudják, hívők-e vagy sem. A hívő keresztény ma a régebbi koroknál erősebben érzi azt, hogy mélyeiben a hitetlenség szakadékai nyílnak fel. „Korábban gondtalanabban állították az emberek: Hiszek. Ma inkább azt mondjuk: naponta törekszem arra, hogy bizalmammal megajándékozzam a hit misztériumát; nemcsak azt, amit a hitről állít, hanem az egész misztériumot. A kételkedés hosszú időszaka után ma újra fölfedezzük: ha keressük Isten szeretetét, akkor lassanként megértjük, hogy Isten előbb szeretett bennünket. Csak ekkor merünk így válaszolni: Tudod, hogy szeretlek, talán nem úgy, ahogy kívánnám, de azért szeretlek.”

Roger testvér nem győzi hangoztatni, hogy Krisztus mindnyájunkért eljött. Nemcsak azokért, akik kifejezetten belőle élnek, hanem minden emberért, bármelyik nemzethez vagy fajhoz tartozzék is. Talán – legnagyobb meglepetésünkre – a jövőben életben olyanokkal is találkozunk majd, akik Krisztusból éltek, anélkül, hogy tudták volna. „Nagszombaton nem azokat kereste-e föl Krisztus, akik anélkül haltak meg, hogy őt megismerhették volna: és Isten szívében az egyház vajon nem éppen olyan tágas-e, mint az emberiség?” Örül annak, hogy nemrég rábukkant Szent Ágostonnak erre a mondására: „Túl későn kezdtelek el szeretni. Már régen bennem voltál, de én magamon kívül voltam, ezért nem voltam veled.” Krisztus tehát már akkor is jelen volt Ágostonban, amikor még nem hitt benne. Roger testvér bízik benne, hogy az egyház horizontja kitágul majd. „Az egyház sok utat végigjárt már keresésben. Az újjászületés folyamata igen sokáig tart.”

Miközben őt hallgatom, lassan kirajzolódik előttem az emberiség látványa: Roger testvér egyetlen családnak látja, amely sokféleképpen szétszakadozott. Az egyház azonban az emberiség szívében bizalmat és kiengesztelődést teremthetne. Roger testvér szerint ez az „egyedülálló közösség, amely az egyház”, mindannak birtokában van, amivel az emberiség családjában a barátság kovásza lehet. Hiszen annak a Krisztusnak a Teste, aki minden emberért megtestesült.

De mi lesz a bizalom kovászából, ha maguk a keresztények is megosztottak? Ez életének nagy kérdése. Mély szakadék húzódik a világot átfogó harmónia látomása és a valóságos egyház képe között. Közelebb jutott-e élete során a keresztények kiengesztelődéséhez? A zsinat előestéjén nagy ökumenikus lelkesedés támadt. Az idők folyamán azonban a protestáns egyházaknak a katolikus egyházzal való kiengesztelődése az egyre távolabbi jövőbe tolódott ki. Véleménye szerint az út egy pillanatra megnyílt, de aztán újra lezárták. Az ökumené kedvező pillanatát elszalasztották. „A történelem túlságosan mélyen meghatározta a keresztények gondolkodásmódját. Nem bizonyult járhatónak az az út, amelyen elindultak.”

Pedig sok felelős egyházi vezető törekedett a kiengesztelődésre. Egyszer meghívták az Egyházak Ökumenikus Tanácsának közgyűlésére Kanadába. Itt igen sok arcot látott, akik olyanok, mint a Krisztus-ikonok. Ezek az emberek nem adták fel a kiengesztelődés reményét. Vannak beszédes jelek is – például az a tény, hogy egy lengyel pápa elmélkedést tart egy római evangélikus templomban. „Sokan vannak, akik kitartóan törekszenek a teológiai kérdések tisztázására, és folytatják azt a párbeszédet, amelyet az ökumenikus intézetek elkezdtek. A teológusok kitűnő dokumentumokat dolgoztak ki. A testvérek között is vannak olyan teológusok, akik nagyon a szívükön viselik ezt a munkát. Mindnyájukat nem is tudnám felsorolni. De meg kell említenem Max testvér nevét, aki egész életemnek kísérő társa volt. Oly sok mindent átéltünk már együtt, hogy néha azt mondom neki: olyanok vagyunk, mint két hűség harcostárs.”

Fontos-e a teológia Roger testvér számára? Úgy véli, hogy a reflexiónak pótolhatatlan lehetőségeit nyitja meg. Jelenleg sok olyan teológus él, köztük néhány fiatal taizéi testvér is, akik megértik a modern világ vágyakozását, és megkönnyítik a hit elfogadását a mai ember számára. Ami a keresztények közti kiengesztelődést illeti, abban jelenleg azt tartja Roger testvér a legfontosabbnak, hogy mindenki a saját bensejében járja végig a kiengesztelődés rejtett útját: „Anélkül, hogy bárkit is megtagadnánk – a szívünk mélyén engeszteljük ki egymással az Isten szavára hallgató figyelmet, amelyet a reformáció egyházai annyira szeretnek, s az ortodox egyház lelkiségének kincseit és a katolikus egyház közösségének karizmáit, s legyünk készen arra, hogy a hit titkának bizalmat ajándékozzunk.”

* * *

Ha igaz, hogy minden ember saját szívének tágassága szerint fogadja be a másikat, akkor Roger testvér képe az emberiségről rendkívül tágas horizontot takar. A mai emberiség bűnei közepette is már a jót látja előbukkanni. Az ember teremtő lény, mondogatja. Lehet, hogy mai találmányai szennyezik a vizet és a levegőt, de holnap feltalálja azokat az eszközöket, amelyekkel megtisztíthatja ezeket. Isten azt akarja, hogy társaivá legyünk az alkotásban, s ezzel mérhetetlen kockázatot vállal magára.

Roger testvér jól tudja, hogy a fiatalok bizonytalan jövő felé tartanak: gazdasági válságok, munkanélküliség, iszonyatos fegyverek gyártása fenyegeti őket. Sürgősnek tartja tehát, hogy minden földrészen történjenek kezdeményezések arra, hogy megosszák egymással mind az anyagi, mind a kulturális javakat. „Mélységesen vágyódom arra, hogy az összes nemzetek összefogjanak a kölcsönös bizalom megteremtésében, minden nép sajátos adottságainak megfelelően.” De milyen út vezet el idáig? Meg van győződve arról, hogy egy kis embercsoport is képes arra, hogy a történelmi folyamatokat megfordítsa, ha a reménytelenség ellenére is kitart a reményben. „Hol lennénk ma, ha nem lettek volna ilyen férfiak és asszonyok, sőt gyerekek is, akik fölemelték szavukat az emberiség legnagyobb katasztrófáiban is.”

„Napjainkban a világhelyzetről készült elemzések általában pesszimisták. Sőt van valami vonzó abban, hogy sötét színekkel festik le korunk történelmét. Ez tekintélyt biztosít a szerzőknek.” A világ eseményeinek optimista olvasata jóval kevésbé meggyőző az erőszakos konfliktusok, a kiáltó igazságtalanságok, a gátlástalan rombolás fenyegető veszélye láttán. A

keresztény ember nem optimista, de nem is pesszimista. Az Evangélium nem ismeri ezt a különböztetést, mondja Roger testvér. De a keresztény tudja azt, hogy a történelem nem csupán okoknak és okozatoknak mechanikus sorozata, amelyeknek könyörtelenül ki vagyunk szolgáltatva. A folyamatokat módosíthatjuk, átalakíthatjuk, megváltoztathatjuk. A történelem helyet hagy az emberi intuíció erőinek is.

Ehhez azonban elsősorban a gyanakvást kell legyőznünk, vagyis „azt a lehetőséget, hogy félremagyarázhatjuk a másik szándékait. Ma már nincsenek ugyan főinkvizítorok, de az inkvizíciós hajlamú kisemberek igen jól értenek ahhoz, hogy különböző megbélyegző címkéket ragasszanak mások homlokára vagy szívére”. A gyanakvás leküzdésére Roger testvér nem lát más utat, mint a megbocsátást. „Senkivel sem születik együtt az a képesség, hogy megbocsásson, hogy az Evangéliumnak ebben a tiszta világában éljen: hogy jóindulattal közeledik a másikhoz, anélkül, hogy megértést várna, hogy megbocsát akkor is, amikor csak hűvös távolságtartással találkozik.” Fél-e a jövőtől? Nem, hiszen a fiatalság és a jövő egy és ugyanaz. Lesznek-e hívő emberek a következő években is? Némely tudósok, akár agnosztikusok, akár nem, kutatásaikban ma váratlan határokat, bizonytalanságokat, előre nem látható tényezőket fedeznek fel – állapítja meg. „A determinizmus százada a legjelentősebb kutatók munkásságában alázatossá vált. Minden jel arra mutat, hogy a mi XX. századunk egy mély hittel átjárt XXI. századba torkollik bele.”

Úgy véli-e, hogy Taizének feladata van ennek a 21. századnak az előkészítésében? Válaszul megmutat egy szöveget, amelyet a testvérek évenkénti tanácskozására írt: „Sürgető szükségnek érezzük azt, hogy az Evangéliumot az emberiség családjában éljük meg. Tisztában vagyunk avval, hogy a mi kis Közösségünk nem kapcsolható hozzá azokhoz a tágas horizontokhoz, amelyek az új ezredforduló hajnalán nyílnak.

Ki vagy Te, kicsiny közösség? Hatékony eszköz? Nem. Soha, bármilyen szép lenne is. Olyan férfiak csoportja, akik azért egyesülnek egymással, hogy emberileg megerősödvé valósítsák meg céljaikat? Semmiképpen sem. Azért élünk közös életet, mert jól érezzük magunkat együtt? Nem. Ha így lenne, akkor a közösség öncéllá válnék, s mi kis fészkeket építhetnénk magunknak benne. Azért vagyunk együtt, mert ez örömet okoz? Bizonyára igen – de csak életünk feláldozása árán.

Ki vagy Te, a világ különböző részein szétszórt kicsiny közösség? A közösség parabolája, egyszerű visszatükröződése annak az egyedülálló közösségnek, amely Krisztus Teste, egyháza, hogy ezáltal az emberiség családjának kovászává legyél. Mire szól a hivatásod? Hogy közös életünkben mindig újra fölfedezzük a szeretet csodáját, a naponkénti megbocsátásban, a szív bizalmában, amikor békével teli szívvel gondoskodunk a ránk bízottakról... Aki eltávolodik a szeretet csodájától, az elvesz, elpusztul. Kicsiny közösség, mit vár tőled Isten? Hogy élj – azáltal, hogy egyre közelebb jutsz Krisztus szentségéhez.”

És hogyan fog folytatódni Taizé? Roger testvérnek igazában nincs más válasza erre a kérdésre, mint hogy továbbra is kitart a fiatalok mellett, akik ezrével keresik fel a Dombot. A Közösség feladata a vetés, nem az aratás. „Nem tudom igazában, miért fordult az utunk olyan irányba, amelyet senki sem várt. Az első időkben álmodni sem mertem volna azt, ami később bekövetkezett.” Tudja: neki és testvéreinek legfontosabb feladata az, hogy kitartóan várakozzanak Istenre. Templomuk egyik ikonján Krisztus keresztségét ábrázolják. Keresztelő János ujjával Krisztusra mutat, nem pedig önmagára. „Minél előbbre jutunk, annál világosabban megértjük: egyszerűen azt várják tőlünk, hogy rámutassunk a közösség Krisztusára.”

A Domb tetején álló toronyban, a barakkok és sátrak között, megkondulnak a harangok. Roger testvér megkérdezi tőlem, nem akarok-e részt venni az esti imán. Kilépünk a szobájából, s elindulunk a Kiengesztelődés Temploma felé, mindegyikünk a maga útján. Néhány pillanatig távolról nézem kissé előrehajló alakját. Erőteljes, gyors léptekkel halad előre a fák között. Az esti szürkületben messzire világít fehér ruhája. Eszembe jut egy történet, amelyet a naplójában ír le. Bangladesben élő testvéreit látogatta meg. Utolsó este néhány percre benézett hozzájuk egy

szúfi, akivel megismerkedett. Csak azért jött, hogy elutazása előtt valamit elmondjon neki: „Minden embernek ugyanaz az Ura. Ezt a titkot eddig senki sem tárta fel. De eljön az idő, amikor a titok nyilvánvalóvá lesz.” S e szavakkal eltűnt az éjszakában.